

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Lomnice nad Popelkou v době první republiky

Lomnice nad Popelkou during the First Republic

Bakalářská práce

Lucie Tichá

(vedoucí práce: Mgr. Jan Dobeš)

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Jana Dobeše a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat svému školiteli Mgr. Janu Dobešovi za užitečné rady, které mi při práci vždy trpělivě poskytl. Velký dík patří také zaměstnancům Státního okresního archivu v Semilech za jejich ochotu a přívětivost, dále panu Jaroslavu Kordíkovi, že mi zapůjčil ze své soukromé sbírky cenné písemnosti a literaturu, a mé rodině, která mi po celou dobu studia vytvářela klidné zázemí a poskytovala podporu.

Datum: 21. 8. 2008

Podpis:

Obsah

I.	Úvod.....	5
II.	Lomnice nad Popelkou v době první republiky.....	7
1.	Stručná historie města Lomnice nad Popelkou do r. 1945	8
2.	Základní údaje o městě	11
	A. Přírodní podmínky	11
	B. Části města	13
	C. Vybavení města v době první republiky	15
3.	Městská samospráva	17
	A. Volební řád	17
	B. Obecní orgány.....	19
	a. Městské zastupitelstvo	19
	b. Starosta a jeho náměstkové.....	30
	c. Městská rada.....	33
	d. Komise	35
	e. Úředníci	39
	f. Policie	40
	g. Ponocný	42
4.	Finance.....	43
	A. Jmění města.....	43
	B. Obecní rozpočty	44
	C. Půjčky.....	47
	D. Obecní dávky a přirážky	49
5.	Hospodářství	53

A.	Textilní výroba	53
B.	Výroba nábytku	56
C.	Strojní výroba	57
D.	Potravinářský průmysl	58
E.	Služby	60
a.	Služby spravované městem	61
b.	Drobní živnostníci.....	64
6.	Sociální záležitosti a zdravotnictví	68
7.	Školství.....	72
8.	Kultura	76
9.	Sport	81
10.	Výstavba, infrastruktura	83
A.	Elektrifikace města.....	83
B.	Stavba vodovodu a kanalizace.....	84
C.	Stavba významných veřejných budov a zařízení	86
D.	Úprava ulic.....	88
III.	Závěr	90
IV.	Resumé v češtině a v angličtině	91
V.	Seznam zkratk.....	93
VI.	Přílohy	94
1.	Seznam obrazových příloh	94
2.	Seznam textových příloh.....	95
3.	Obrazové přílohy	96
4.	Textové přílohy.....	103
VII.	Seznam použitých pramenů a literatury	106

I. Úvod

Předkládaná práce pojednává o životě malého podkrkonošského města v období vymezeném koncem první světové války a uzavřením Mnichovské dohody. V dějinách Lomnice nad Popelkou znamená těchto dvacet let období nejen vyrovnávání se s důsledky války a později světové hospodářské krize, ale i postupnou obnovu a rozkvet společenského a kulturního života ve městě. Městská samospráva měla před sebou řadu úkolů, musela řešit velké sociální problémy, zejména chudobu a nezaměstnanost, a finanční problémy. Město se postupně značně zadlužilo, nemohlo splácet úroky, žaloby se hromadily a od zemského výboru přicházely jen nepatrné dotace. Na druhé straně byly vybudovány velké nákladné potřebné projekty zvyšující úroveň života obyvatel, provedena byla především elektrifikace města, zřízen městský vodovod a postavena budova nových škol. Velký rozvoj zaznamenal také průmysl, postavena byla řada nových továren, lomnické firmy obchodovaly nejen na trhu domácím, ale i zahraničním. V důsledku světové hospodářské krize však nastaly nedostatky surovin a menší zakázky, mnoho lidí muselo být propuštěno ze zaměstnání.

V následujícím textu je velký prostor věnován fungování městské samosprávy, která musela všechny zmíněné úkoly a problémy řešit. Měla na starosti veškeré stránky života ve městě: sociální (zejména chudinské) zaopatření svých obyvatel, správu obecních financí, policejní správu, správu vodovodu a elektrovodné sítě, stavební ruch i kulturní rozvoj města. Lomnice n. Pop. spravovala také své podniky, především městské trhy, obecní potah, jatky a knihovnu. Pro všechny tyto úkoly zaměstnávala potřebné úředníky a jiné zaměstnance.

Když se převzetím placení úroků některých půjček zemským výborem v rámci zákona o sanaci obecních financí konečně vyřešila finanční krize, přišla další rána v podobě mnichovského diktátu. Místo plánovaných oslav 20. výročí trvání samostatné Československé republiky byly přetřhány historické hranice země a odtržena velká část československého území. Nadcházející doba vyžadovala změnu politického i hospodářského života, představitelé městské samosprávy se museli připravit na řadu nových úkolů.

Prameny a literatura

Ke zpracování tématu „Lomnice n. Pop. v době první republiky“ jsem využila část fondu Státního okresního archivu v Semilech Archiv města Lomnice n. P. 1561 – 1945, zejména 4 knihy zápisů ze zasedání městského zastupitelstva s doplněním příslušnými zápisy v knihách městské rady a spisovým materiálem, které informují velice podrobně o veškerém podstatném dění ve městě

v této době, ale především o struktuře, jednotlivých orgánech a fungování obecní samosprávy. Fond AM Lomnice n. Pop. je poměrně rozsáhlý (cca 18 bm) a téměř celý přístupný. K dispozici jsou v něm kromě zápisů ze schůzí městského zastupitelstva a rady také zápisy o schůzích jednotlivých komisí, matriky obyvatelstva, rejstříky vydaných domovských listů, rejstříky převodů nemovitostí, regulační plány města a katastrální nákresy a velké množství spisového materiálu týkající se všech oborů lidské činnosti. Řadu informací však přinášejí i fondy další, především Okresní úřad Semily, o školství pak Okresní školní výbor Semily nebo Újezdní školní rada Lomnice n. Pop. Mnoho fondů týkajících se Lomnice n. Pop. (jednotlivých institucí, podniků a spolků) – je jich v SOkA Semily uloženo na 120 – však zatím není zpracováno. Velké množství pramenů k dějinám Lomnice n. Pop. v době první republiky (zejména archivní fondy lomnických podniků) je uloženo ve Státním oblastním archivu v Zámrsku.

Kromě obecné literatury a právních norem první Československé republiky jsem využila také veškerou zásadní dostupnou literaturu týkající se konkrétně města Lomnice n. P. v této době, především práci významného regionálního historika J. J. Fučíka (1928), bohatým zdrojem informací byly také pamětní list vložený do základního kamene nové budovy škol z r. 1930 a publikace vydaná až v poválečné době „Lomnice n. Pop., město sucharů a textilu“ (1946). Výjimečně jsem čerpala také z internetových stránek. O použitých pramenech a literatuře viz kap. VII.

II. Lomnice nad Popelkou v době první republiky

Tak jako ostatní města na našem území, ani Lomnice nad Popelkou se nevyhnula dopadům první světové války, která znamenala 4 roky obrovských materiálních, ale především lidských ztrát na frontě i v zázemí. V československých legiích se na obnově samostatnosti aktivně podílelo rovných sedmdesát lomnických občanů. Působili ve všech zahraničních jednotkách (francouzských, italských, ruských) a mnozí prodělali i pověstnou sibiřskou anabázi - cestu napříč Ruskem, zmítaným chaosem občanské války. Ekonomický i politický kolaps monarchie vyústil v její zhroucení a rozpad. Telegram, který oznamoval, že rakousko-uherská monarchie padla, došel do Lomnice n. Pop. 28. října 1918 dopoledne. První radní J. V. Hudský přečetl občanům z balkonu radnice jeho obsah a sejmul z radní budovy státní znak c. a k. monarchie...¹

Nový stát musel řešit mnohé hmotné i duchovní, politické i čistě sociální bídy, do kterých zabředl starý režim. Když skončila válka, všichni, kteří ji přežili, ať na straně vítězů, či poražených, chtěli právě nyní a okamžitě začít znovu žít co možná naplno... Všichni kladli na poválečnou dobu mnoho nároků.²

¹ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

² Zdeněk Kárník: České země v éře první republiky (1918-1938), Díl první – Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), Libri, Praha 2000

1. Stručná historie města Lomnice nad Popelkou do r. 1945

První zmínku o městě Lomnice nad Popelkou přináší kronikář Dalimil, když vypráví příhodu, jak zdejší obyvatelé polapili v roce 1232 tatarského vyzvědače (viz **text. příloha č. 1**).³ Zpočátku šlo o malou ves s tvrzí, která začala být označována „městem“ v letech 1392 – 1437 (viz **obr. příloha č. 2**). V jejím držení se vystřídali zástupci nižší šlechty, Košíkové z Lomnice, ale i Albrecht z Valdštejna (1304), Hynek z Valdštejna (1362), Morcínové a další, až bylo panství v roce 1834 prodáno knížeti Karlu Rohanovi.⁴

Velký zásah do života obyvatel obce znamenala třicetiletá válka. Městem a okolím procházela nepřátelská vojska, která plenila a vše pobírala, lidé byli sužováni neúrodou, hladem a nemocemi. Poddaní opouštěli své grunty a utíkali před násilnou rekatolizací. Mnohé statky a vesnice vyhořely, jako např. Košov nebo Ploužnice. Před válkou bylo v městečku 366 usedlých, roku 1635 jich zbylo 231. Při lomnickém zámku byl pustý poplužní dvůr s ovčínem, řada okolních dvorů byla spálená nebo pustá. Od července do listopadu 1625 panoval na Lomnicku mor, roku 1637 Švédové vydrancovali kostel, 1647 zámek i celé město. Když roku 1775 vypuklo ve východních Čechách selské povstání, povstalci zamířili i do Lomnice. Úředníkům na zámku a lidem ve městě způsobili mnoho škod, úředníci byli zbiti a museli sedlákům slíbit, že je již více nepoženu na robotu, vyhrožováno bylo i faráři, velké škody nadělány místním pekařům. Velké ztráty znamenala pro město také prusko-rakouská válka 1866, kdy se muselo postarat o velké množství raněných, o ubytování a stravu pro vojska.⁵

Lomnice byla malým poddanským městečkem, které nemělo právo stavět hradby, mohlo však konat trhy, panovník mu povolil konání tří výročních trhů a mělo právo hrdelní. Šibenice stála na náměstí, zpočátku byla dřevěná, od roku 1756 kamenná, na náměstí byl umístěn i pranýř. Teprve roku 1788 byly odstraněny šibenice, pranýř a koš na máchání řemeslníků.⁶

Městská správa vykonávající městské právo se skládala z 12 konšelů v čele s purkmistrem, konšelé se ve svých funkcích střídali po měsíci, nejstaršímu konšelovi se říkalo primas. Konšelé byli voleni na shromáždění celého města v radnici a vrchnost jejich volbu přijala. Právní záležitosti vyřizoval rychtář, funkci písaře často vykonával místní kantor, který vedl též městské knihy. O finance se staral důchodní. Radnice byla dřevěná a stála uprostřed náměstí, na dnešním místě byla kamenná

³ Historický znak města tvoří červený štít s ozbrojeným tatarským mužíkem stojícím na zlatém trojvrší; <http://www.mu-lomnice.cz/předpisy/zakoinfo/priloha2.htm>, viz **obr. příloha č. 1**

⁴ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 3

⁵ Tamtéž, str. 4

⁶ Tamtéž

radnice s věží a hodinami vystavěna roku 1724⁷. Během 18. století - za Morcínů - se počet radních snižoval, až dosáhl počtu šesti, začínala se také projevovat silná germanizace. Lomnický městský úřad, zvaný ve druhé polovině 18. století magistrát, pak nebyl pro svou okleštěnou kompetenci regulován (vybaven placenými zkoušenými radními).⁸

Počátkem 19. století se začal v Lomnici rozvíjet průmysl. Nejvíce zde byla rozšířena textilní výroba – lnářská a bavlnářská. K rozvoji výroby přispělo zavádění mechanických tkalcoven namísto ručních stavů, ale také založení tkalcovské školy. Úspěšná byla i výroba strojů (od roku 1865), slévárna (1880) a především výroba cukrářských výrobků (1810). Ve městě se rozvinula také výroba varhan a parostrojní koželužství. K rozvoji města a jeho průmyslu výrazně přispěla stavba železnice (první dráha Pardubice – Liberec procházející nejbližší Libštátem a Košťálovem již 1857 – 1859), dráha bezprostředně procházející městem od roku 1906.⁹

Všeobecný politický rozvoj po revoluci 1848 se odrazil i v životě obyvatel Lomnice. Po vyhlášení konstituce zde byla založena vyzbrojená národní garda oblečená do stejnokroje. V jejím čele stanul Petr Šlechta. Zrušením patrimoniálních úřadů získalo město více práv, v čele města stál purkmistr (starosta), chod městského úřadu zajišťovali tajemník, účetní (důchodní), městský písař, lékárník a sluha. Počet radních (obecních starších) během let kolísal mezi 5 – 7 členy. V letech 1850 – 1855 město patřilo k podkrajskému úřadu v Jičíně. Roku 1850 vznikl v Lomnici okresní soud, ve druhé stolici podléhal krajskému soudu v Jičíně. 28. 3. 1855 byl zřízen okresní úřad v Lomnici, a to jako smíšený úřad s působností politickou a soudní, roku 1868 byla od sebe správa politická a soudní opět oddělena, a tak město přešlo pod správu okresního hejtmanství v Semilech¹⁰. Soudní okres lomnický byl v působnosti až do 1. 2. 1949. Rakouským říšským zákonem z 5. 3. 1862 a zemskými zákony z následujících let byly definitivně uspořádány obecní poměry: hlavním orgánem obcí se staly obecní výbory a představenstva v čele s obecním starostou. Lomnice patřila pod oddělení finanční stráže v Semilech, pod cejchovní úřad v Semilech, pod stavební okres v Jičíně a podle evidence katastru pod zeměměřiče v Trunově.¹¹

Druhá polovina 19. století znamenala také neobvyklý kulturní rozvoj, rychle narůstal počet vzdělávacích, kulturních, tělovýchovných i politických spolků a institucí. V Lomnici vznikly zejména zpěvácký spolek Bořivoj (1862), tělocvičná jednota Sokol (1870), divadelní spolek (1875), učitelská jednota Komenský (1878), městské muzeum (1891) a řada dalších.¹²

⁷ Radnice v roce 1749 a 1862 vyhořela. Město bylo často sužováno požáry, největší propukl právě 29. 8. 1862, kdy shořely celkem 42 domy, z toho na náměstí 13 domů i s radnicí.

⁸ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 4

⁹ Tamtéž, str. 6

¹⁰ Během období první republiky podnikali představitelé městské samosprávy různé kroky ke zřízení okresního úřadu v Lomnici n. P., přesto zde již sídlo politického okresu zřízeno nebylo.

¹¹ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 6 - 7

¹² CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

První světová válka značně zasáhla do života města. Lidé byli sužováni bídou, hladem, nemocemi a špatným zásobováním. Živitelé rodin odešli na frontu, mnozí se dostali až na Dálný východ. Doba první Československé republiky proto znamenala nejen období míru, postupné obnovy politického, ekonomického a kulturního života, ale i vzpomínek na hrůzy světové války se všemi jejími důsledky. Město bylo nuceno řešit mnohé sociální problémy a vytvářet nové zázemí svým občanům, podmínky pro to se však stále zhoršovaly a obecních dluhů přibývalo, ani Lomnice se nevyhnula dopadům světové hospodářské krize. Ve městě rostla nezaměstnanost, zvyšovaly se však i ceny potravin a sazby obecních dávek.

Za druhé světové války se dostalo mnoho lomnických obyvatel za svou odbojovou činnost (často v rámci organizace Obrana národa) do koncentračních táborů. Do čela boje v květnových dnech 1945 se postavil továrník Josef Mizera, pozdější předseda MNV. Němci bojovali do posledních chvil, ve městě se střílelo a Němci se zmocnili tří zajatců. Dne 4. 5. znova obsadili Lomnici, vyhlásili stanné právo a uzavřeli město. Ten den zemřely dvě první oběti. Němci pro výstrahu zastřelili 5. 5. před Hrubým domem (dnes Městským muzeem) tři muže (Stanislava Kozáka, Václava Pěničku a Václava Uhlíře). 10. 5. přijela do Lomnice Rudá armáda.¹³

¹³ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOKA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 9

2. Základní údaje o městě

Lomnice nad Popelkou je malé město na severovýchodě České republiky v podhůří Krkonoš (na okraji Českého ráje), od 1. 1. 2000 součástí Libereckého kraje, dříve okresu Semily. Podle statistických údajů měla v roce 1910 Lomnice nad Popelkou (včetně Dolní Lomnice a Račan) 4 168 obyvatel, Stará Lomnice 639 obyvatel, v roce 1921 se počet obyvatel v Lomnici n. Pop. snížil na 3 840 a ve Staré Lomnici zvýšil na 694. Výnosem okresního úřadu ze dne 3. 6. 1921 byly obce Lomnice nad Popelkou a Stará Lomnice sloučeny, pro rok 1930 proto statistické údaje uvádí celkem 5 417 obyvatel žijících v Lomnici nad Popelkou. V témže roce stálo ve městě 937 domů.¹⁴

A. Přírodní podmínky

Město dostalo své jméno pravděpodobně podle výrazně zalomeného potoka Popelky, při němž bylo založeno.¹⁵ Z nynější obory přitékal kolem bývalé Sýkorovy továrny (u nádraží) druhý potok, který se vléval do Popelky. Část vody tohoto oborského potoka pak byla převedena přes Karlov k pivovaru a do zámeckého rybníka. Do nádržky u bývalého mlýna na Podměstí pak tekli bezejmenný potok od Chlumu. Stálým problémem byla úprava a regulace vodních toků ve snaze zabránit jarním a podzimním záplavám, potoky byly často přikrývány. V roce 1923 se začalo s regulací potoka račanského, nutná zde byla také oprava „podemletého a porouchaného“ mostu před domy Devátého a Šolce.¹⁶ Práce však postupovala velmi pomalu, a tak se ještě v květnu téhož roku občané bydlící u potoka na Račanech a pod hrází domáhali uskutečnění regulace potoka a jeho vyčištění. Městské zastupitelstvo se usneslo, že je žádost „sic odůvodněna, ale naráží na to, že nejsou peníze“, a slíbilo, že bude vyjednávat s dr. Alain Antonínem Rohanem o finanční pomoci a o peníze zažádá také u spořitelny. Přesto úpravy dnešní ulice 5. května trvaly ještě několik let.¹⁷

Od roku 1900 byl zavážen zámecký rybník¹⁸ (viz **obr. příloha č. 3**) od hráze a od silnice ke Staré Lomnici. Část rybníka koupil Bedřich Horných, část byla připojena k okresní silnici a část koupili roku 1914 manželé František a Emílie Svobodovi. Díl rybníka se v roce 1919 rozhodlo koupit od A. A. Rohana také město, v roce 1920 byla podepsána kupní smlouva. K ceně 13 000 korun

¹⁴ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOKA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, přílohy: statistika domů, statistika obyvatel, str. 16

¹⁵ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 7

¹⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 23. 4. 1923, podle J. J. Fučíka domy č.p. 119 a 120 pod hřbitovem.

¹⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 28. 5. 1923

¹⁸ vedle zámku (Živnostenského domu) a pivovaru, dnes je rybník zasypán a slouží jako autobusové nádraží

pak přibyl rozpočet na úpravy 37 173 korun, v rámci něhož měl být rybník vyčištěn, upraven a regulována ulice račanská. Dále bylo potřeba vybudovat v této ulici kanalizaci a upravit hráz na pivovarské i starolomnické straně. Stavbu zde vedl Ing. Morávek. Práce postupovaly pomalu a 12. 7. 1920 rozhodlo městské zastupitelstvo, že se má dno rybníka vybrat a z materiálu se budou vyrábět cihly. V říjnu téhož roku bylo přesto na schůzi zastupitelstva kritizováno, že náklady na rybník jsou příliš veliké a peněz by se mělo využít spíše na stavbu bytů. Na druhé straně byl však rybník zdrojem příjmu z okolní louky, z vody (od Sportovního a Loveckého klubu) a na jaře 1921 se družstvo (válečných) „Bio invalidů“ rozhodlo na zavezeném pozemku pronajatém městem vystavět provizorní budovu biografu.¹⁹

K městu patřil i starolomnický rybník Matouš, který byl upravován v rámci regulace ulice račanské v roce 1923. Byla na něj napojena kanalizace (mj. k „úřednickému domu“) a na jeho zavezené části byl vysazen sad.²⁰ Na katastru města ležely také oborský rybník a malý rybník před oborou.²¹

Součástí obecního majetku byly také mnohé lesní pozemky, zejména lesy kolem Želech a na kopci Babylonu. Zákonem z 16. 4. 1919 č. 125 byl Lomnici zabrán velký pozemkový majetek a odevzdán pozemkovému úřadu. Již v lednu 1920 proto požádalo město o přidělení pozemků zvaných malá a velká obora s lovčím zámečkem a Sopíkov, které byly ve správě velkostatku dr. A. A. Rohana. Postupně město rozšířilo svůj požadavek na celý lomnický revír (např. Doubravice, Kozlov, Bradlecká Lhota, Ředice, Havelčice), odůvodňovalo jej mj. důležitostí lesů pro zdraví a relaxaci obyvatel a také potřebností oborských pramenů vody pro výstavbu městského vodovodu. Jednalo se celkem o více než 700 ha lesních pozemků, k tomu stavební plochy, zahrady, pole, pastviny, rybníky, cesty ad. Těžba byla odhadnuta na 500 m³ dřeva ročně, celková hodnota revíru na 4,5 milionů korun.²² Protokol o převzetí lesních ploch od A. A. Rohana, s nímž byla dohodnuta kupní cena 750 000 korun, byl podepsán 26. 1. 1931. Ač byla později na návrh Státního pozemkového úřadu kupní cena snížena na 460 000, město se koupí velice zadlužilo – dluh u Městské spořitelny měl být splacen přibližně za čtyři desítky let – uznalo však, že lesy budou příštím generacím k užítku. Společně s převzetím lesů do své správy převzalo město také tři hajné (Soukupa, Kubáta a Koukala).²³

¹⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 30. 9. 1919, 8. 5. 1920, 12. 7. 1920, 12. 7. 1920, 16. 10. 1920 a 25. 4. 1921

²⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 29. 1. 1923

²¹ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice n. Pop. 1928, str. 9

²² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 22. 8. 1927

²³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, žádost ředitelství velkostatku JUDr. Alaina Rohana o sdělení platových poměrů tří hajných zaměstnaných v obecních lesích Lomnice n. P., 10. 2. 1934

Již r. 1931 byly zavedeny lístky udělované hajnými pro vstup do lesů, aby „nebyla ničena kultura lesní, také aby občané mohli do lesa bez obav“. Honitba v lomnickém revíru byla pronajímána především místnímu Loveckému klubu. R. 1935 vypracoval pro město zdejší rohanský lesní Alfréd Kasper za odměnu 12 105 korun hospodářský lesní plán, na jehož dodržování měl pak jako ustanovený lesní hospodář dohlížet. Jeho úkolem bylo také udělování příkazů hajným, přijímání poraženého dříví a vyhotovování předepsaných hlášení městské radě.²⁴ Postupně město kupovalo další lesní pozemky ve svém okolí (mezi nimi např. lesy v Košťálově).

Nejvyšším místem Lomnice nad Popelkou je kopec Babylon (635 m n. m.), od něhož se na severozápad táhne hřeben sklánějící se do údolí Popelky a klesající k náměstí a Podměstí. U radnice je nadmořská výška 478 m., nejnižše položené jsou pak bývalé panské louky u novoveské silnice. Od silnice novoveské a starolomnické směrem k severovýchodu terén mírně stoupá. V jižní části katastru města je vrch Láň (541 m n. m.).²⁵ Město je proto ze dvou protilehlých stran otevřeno do krajiny, což umožňovalo proudění vzduchu, a tak ani rozvíjející se průmysl první poloviny 20. století neměl příliš velký vliv na přírodní krásy okolí města ani na čistotu ovzduší ve městě samotném.²⁶

B. Části města

Již po polovině 15. století byla Lomnice rozvinutým městským celkem s tvrzí, domy, krčmami, sladovnou, pivovarem a farním kostelem, k roku 1437 se váže zmínka o vsi s názvem Stará Lomnice (její dolní část byla jako samostatný celek Dolní Lomnice, též Podměstí vyčleněna až v roce 1790). Městečko Lomnice však bylo omezeno především na zástavbu kolem náměstí (viz **obr. příloha č. 2**). Rozšiřování města o nové ulice a části zastavěné hustě řazenými štítovými dřevěnými domky pak začalo v roce 1702, kdy vznikla dolní část pozdějšího Karlova (viz **obr. příloha č. 4**) podél cesty na Košov (dnes Antala Staška). Za zámkem (viz **obr. příloha č. 5**) a pivovarem bylo roku 1711 založeno Nové město v podobě dvou souběžných ulic (dnes ulice Novoměstská a část ulice J. J. Fučíka) napojených na západní kout náměstí. V 18. století vznikly také nejvýznamnější zděné dominanty města, jako jsou mariánský sloup z roku 1713, nová radnice z roku 1724, situovaná do horní části severovýchodní strany náměstí a v pozadí trojkřídlý zámek, postavený na místě staré tvrze (viz **obr. příloha č. 6**). Teprve v letech 1781 – 82 doplnilo obraz náměstí barokní průčelí nového

²⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 27. 7. 1931 a 23. 8. 1935

²⁵ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 11

²⁶ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 51

farního kostela. Patrová barokní fara v sousedství kostela byla nově postavena roku 1741. V letech 1714 – 34 vznikly odděleně od městečka Račana (po jihozápadní straně cesty do Stružince, dnes ulice 5. května). V letech 1755 – 1826 byla vystavěna část Na drahách. Růst města podporovaly i první lomnické manufakturní podniky 19. století. Stará Lomnice však nadále vystupovala samostatně. Roku 1825 byla po severní straně cesty na Košov založena horní část Karlova. V letech 1824 - 28 vyrostl na Podměstí „Betlém“. Ve 20. letech 19. století začala výrazná vlna urbanizace okolní krajiny. Zejména jihozápadně nad městem, na samém hřbetu rozvodí Popelky a Cidliny, vznikla kolem Košova skupina řadových vsí: ke staršímu Morcinovu přibýly v letech 1823 - 26 Hrádka táhnoucí se na jihozápad od kopce Babylonu, Horní Lomnice a za ní bezprostředně zrcadlově přiléhající Nouzov. V letech 1839 - 50 vznikly první chalupy v Popelkách na katastru Staré Lomnice, západně od vsi při silnici na Rváčov²⁷. Po roce 1900 začala intenzivní přestavba a zahušťování zástavby po celé délce údolní osy. Jako její prodloužení byly postaveny při silnici na Ploužnici v letech 1904 - 06 první lomnické rodinné domky, které vytvořily místní část Žižkov. V letech 1911 - 21 se začaly stavět domy „za panskými stodolami“ (trojúhelný blok mezi ulicemi Zahradní a Dvořákovou), r. 1913 postavil nymburský stavitel E. Pirkner první domky na Letné.²⁸ Roku 1921 byla spojena katastrální obec Stará Lomnice s katastrem města Lomnice nad Popelkou. Celé město pak mělo úhrnem rozlohu 959 ha 30 a 16 m².²⁹

Protože se stále rozlišovaly 4 základní části města (vnitřní město, Dolní Lomnice, Račana a Stará Lomnice), používaly se 4 řady číslování domů. Často docházelo k omylům, jen starší pamětníci znali hranice jednotlivých bývalých obcí. Město proto zažádalo o přečíslování domů, což povolil okresní úřad v Semilech vyřízením ze dne 1. 7. 1930. K samotné realizaci projektu však došlo až během následujícího roku: čísla domů ve vnitřním městě byla ponechána, na ně byla připojena čísla dolnolomnická (č. 508 až 682), poté račanská (č. 683 až 768) a nakonec starolomnická (od č. 767 výše). Nově postavená školní budova dostala číslo 1000, od tohoto čísla dolů byly označovány novostavby ve městě.³⁰

²⁷ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 5

²⁸ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

²⁹ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 6

³⁰ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 20. 10. 1931

C. Vybavení města v době první republiky

Centrum města tvořilo stejně jako dnes Husovo náměstí³¹, jehož nejvýraznější dominantou je městská radnice. Nová radnice (v podobě, kterou má dodnes, viz **obr. příloha č. 7**) o dvou poschodích byla postavena v roce 1864 podle plánu stavebního správce Prevota jako sídlo městského úřadu a reprezentační budova města.³² Ve druhém patře radnice byl zařízen velký sál určený pro divadelní představení lomnického ochotnického souboru. V předmnichovském období v radnici sídlila mj. také městská knihovna, policejní stanice a četnická stanice, některé přízemní místnosti byly pronajímány obchodníkům. R. 1938 byla nákladem 30 000 korun provedena oprava radnice, především omítek. Nutné bylo také zřízení nových splachovacích záchodků a oprava věžních hodin, které neukazovaly čas přesně a přestaly bít.³³

Významnou budovou přiléhající k náměstí byl „Živnostenský dům“ (viz **obr. příloha č. 5**) dříve rohanský zámek. 13. 2. 1918 byl předán městem zpět do vlastnictví tohoto rodu, a sice knížeti Alain Antonínovi Rohanovi. Ještě téhož roku od něho zámek s některými pozemky koupilo družstvo „Živnostenský dům v Lomnici nad Popelkou“ za 140 000 korun. K přední části dvora bylo přistavěno nové schodiště a z bytů byl upraven velký sál. Roku 1922 byl na dvoře k potřebám živnostenské výstavy postaven hudební pavilon a v roce 1926 uvnitř budovy zřízeny dílny pro živnostenskou pokračovací školu, jejímž sídlem byl Živnostenský dům do března roku 1935. V budově zámku měl své místnosti do roku 1933 také okresní soud. Dům po pravé straně od zámecké brány (viz **obr. příloha č. 8**) byl sídlem úřadu důchodkové kontroly, v roce 1918 jej koupili František a Emílie Svobodovi.³⁴ V roce 1931 však městské zastupitelstvo rozhodlo, aby se požádali sousedé (Živnostenský dům, pivovar, spořitelna a okres) o zakoupení a zbourání tohoto domu č. p. 3, a tím se docílilo rozšíření silnice vedoucí od náměstí a k usnadnění silničního provozu v této části města.³⁵

Jedním z významných lomnických hospodářských subjektů byl i pivovar stojící na břehu rybníka vedle zámku. V letech 1921 – 25 se zde vyrobilo 3 382 – 6 248 hl piva ročně.³⁶ Na druhé straně rybníka – na zavezené části, které se říkalo „Na hrázi“ - byla v roce 1930 postavena budova

³¹ Husův pomník autora Jindřicha Říhy v horní části náměstí byl odhalen r. 1900

³² J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 25

³³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 – 1941, 25. 5. 1938

³⁴ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 19 a 23

³⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 20. 10. 1931,

³⁶ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 19

městské spořitelny, v témže roce byla vedle ní dokončena stavba Tylova divadla ve stejném slohu (viz **obr. příloha č. 9**).³⁷

Dále měly ve městě své sídlo tyto instituce: Okresní požární pojišťovna, Okresní nemocenská pojišťovna, okresní nemocenská pokladna, Občanská záložna (nejprve sídlila v přízemí městské radnice, později se přestěhovala do vlastní budovy a její správu převzala Okresní hospodářská záložna), Agrární banka, Moravská banka, Konsumní družstvo. V době první republiky byla Lomnice nad Popelkou také sídlem okresního soudu. K dispozici byla řada kulturních, sportovních a hospodářských spolků, institucí a zařízení jako např. družstvo Bio invalidů (zřizovalo biograf), Rolnické družstvo, lyžařská dráha a můstek (od roku 1925, viz **obr. příloha č. 10**), Útulna Sboru Junáků a Skautů ČSR, sokolovna a od r. 1936 také koupaliště.³⁸

Vzdělání obstarávaly obecná i měšťanská škola dívčí i chlapecká (viz **obr. příloha č. 11 a 12.**), střední odborná škola tkalcovská a živnostenská škola pokračovací. V letech 1930 – 32 byla postavena nová moderní budova pro obecnou i měšťanskou školu (chlapeckou i dívčí) nazvaná po prezidentu T. G. Masarykovi (viz **obr. příloha č. 13**).³⁹

Sociální záležitosti řešily především městský chudobinec, okresní chorobinec a okresní sirotčinec, k dispozici byly občanům také zařízení a instituce zřizované místními velkopodnikateli jako např. Útulna Ignáce Hornycha, jídelna při firmě V. Mastného, úřednický dům nebo cihelna firmy Šlechta a syn.⁴⁰

K základnímu vybavení města patřily také obecní činžovní dům, poštovní a telegrafní úřad, pila, městské jatky, vlakové nádraží, kostel sv. Mikuláše, fara a hřbitov s kaplí sv. Jana Křtitele. Své sídlo měla ve městě také církev československá. O některých institucích bude blíže pojednáno v příslušných kapitolách.

³⁷ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

³⁸ SOKA Semily, AM Lomnice nad Popelkou, Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, Seznam domovních čísel a seznam živností, kn. 89, inv. č. 92

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

3. Městská samospráva

První Československá republika převzala celý právní řád i správní systém od Rakouska, a sice tzv. recepčním zákonem, první právní normou, kterou přijal Národní výbor již 28. 10. 1918.⁴¹ Dle tohoto zákona platilo, že „veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti“ a „všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní, župní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají podle dosud platných zákonů a nařízení“.⁴² Správní aparát Československé republiky se však odlišoval od starého rakouského správního systému, a to především zpolitizováním veřejné správy ve smyslu politického stranictví. Podle stranického klíče se obsazovalo nejen vedení centrálních státních úřadů, nýbrž i úřednická místa na všech stupních. Dalším výrazným rysem prvorepublikové správy je také její demokratizace oproti stavu před rokem 1918 – poměrně rozsáhlá spoluúčast občanstva ve veřejné správě. Ta se nejvíce projevila právě v oblasti územní samosprávy.⁴³

Již od počátku existence první Československé republiky však docházelo pod vlivem hrozícího německého nebezpečí v případě zachování dosavadního systému dvojkolejnosti veřejné správy (tj. státní správy a územní samosprávy) k odbourávání samosprávy a k jejímu splývání se státní správou. Pravomoc obcí byla proto stále více omezována (zejména v oblasti finanční).

A. Volební řád

Protože se dosud v obecní samosprávě volilo na základě majetkového cenzu, volební právo bylo výrazně omezeno a do obecních záležitostí měli právo zasahovat pouze ti, kteří obec a její hospodářství finančně podporovali. Na nátlak ostatních občanů první Československé republiky se proto musela nutně řešit otázka volebních řádů. Již 6. 11. 1918 byly Národním výborem za pomoci expertů vypracovány dva návrhy, které byly přijaty koncem ledna a začátkem února 1919. Zákonem č. 75/1919 Sb. (ze dne 31. 1. 1919) byl pak dán nový řád pro volby v obcích a zákonem č. 76/1919 Sb. novela k obecním zřízením.⁴⁴

Nový volební řád přinášel výraznou demokratizaci. Právo volit přímo a tajně do obecního zastupitelstva příslušelo od vydání tohoto zákona všem občanům Československé republiky

⁴¹ tato norma pak byla publikována pod č. II/1918 Sb.

⁴² Studie a informace, XXI. roč. – Místní správa, (hl. red. Vladimír Vopálka), Praha 1987, s. 14

⁴³ Jan Janák, Zdeňka Hledíková, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, NLN, Praha 2005, s. 331-332

⁴⁴ Tamtéž, s. 376

bez rozdílu pohlaví, kterým bylo více jak 21 let, kteří měli v obci alespoň tři měsíce trvalé bydliště⁴⁵ a nebyli nějakým způsobem diskvalifikováni. Z volebního práva byli podle zákona vyloučeni ti, kteří byli soudním výrokem zbaveni práva volně nakládat se svým majetkem, dále ti, kteří upadli v konkurs nebo byli v době voleb v „donucovací pracovně“, nebo ti, kteří byli za určitý zločin volebního práva soudním rozhodnutím zbaveni.⁴⁶

Podle § 7 zákona č. 75/1919 Sb. byl každý volič povinen se volby zúčastnit. Od této povinnosti byli osvobozeni pouze lékaři, osoby starší 70 let a osoby, které se pro nemoc nebo pro tělesnou vadu nemohly dostavit do volební místnosti nebo které se nemohly k volbě dostavit pro neodkladné povinnosti svého úřadu nebo povolání. Volit nemuseli také ti, kteří byli v den volby vzdáleni od místa volby nejméně 25 km nebo kteří byli zdrženi přerušením dopravy nebo jinými „nepřekonatelnými okolnostmi“.⁴⁷

V rámci pasivního volebního práva mohli být do obecního zastupitelstva a obecních komisí zvoleni všichni, kdo měli volební právo, dosáhli věku 26 let, v obci bydleli alespoň jeden rok a nebyli výslovně vyloučeni z volitelnosti.⁴⁸

Povinnost přijmout volbu za člena obecního zastupitelstva, rady a komisí měl každý volič. Z této povinnosti byli osvobozeni všichni voliči starší 60 let, ženy a dále ti, kdo byli po celá dvě poslední období členy obecního zastupitelstva (nebo komise). Důvodem odmítnutí zvolení mohla být také vážná nemoc nebo tělesná vada, pro kterou by nebylo možné úřad vykonávat, povolání, kvůli němuž je třeba často pobývat mimo obec nebo které by bránilo úřad náležitě zastávat. Osvobození od povinnosti přijmout volbu byli také volení členové zákonodárných, veřejnoprávních, správních nebo poradních sborů a vojáci z povolání.⁴⁹

⁴⁵ Doba strávená ve vojenské službě, ve válečných operacích nebo v zajetí neznamenal přerušování trvalého bydliště.

⁴⁶ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava první, § 3, in: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, str. 35 - 36

⁴⁷ Tamtéž, str. 38

⁴⁸ Takto vyloučení z volitelnosti byli například obecní zaměstnanci, nad nimiž příslušelo obecnímu zastupitelstvu (nebo obecní radě) disciplinární moc (v obcích s více než 5000 obyvateli nemohli být tito obecní zaměstnanci zvoleni ani za starostu, náměstka nebo člena obecní rady), dále úředníci všech správních úřadů, jimž příslušela přímá dohlédací moc nad obcí, a všichni, kteří nezaplátili ani po upomínce některé veřejné obecní dávky. Dále nemohli být členy obecní rady nebo obecní komise manželé, rodiče a děti ani jinak příbuzné osoby. Pokud nastal některý z příbuzenských poměrů až po zvolení a jeden ze zúčastněných se do tří dnů nevzdal dobrovolně mandátu, pozbyl členství v obecní radě (nebo příslušné komisi) mladší člen. Pokud byli stejně staří, rozhodl los. In: Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava první, § 4 - § 6, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 36-37.

⁴⁹ Tamtéž, § 8, str. 38

B. Obecní orgány

a. městské zastupitelstvo

Obecní zastupitelstvo nahrazovalo dřívější „obecní výbor“. Volili jej všichni voliči oprávnění k volbě a skládalo se z devíti až šedesáti členů podle počtu obyvatel obce. Obecní zastupitelstvo pak ze svého středu volilo obecní radu, starostu a jeho náměstka. Protože bylo městské zastupitelstvo v Lomnici nad Popelkou třicetičlenné (včetně starosty)⁵⁰, volilo náměstky dva. R. 1935 bylo v důsledku zvýšení počtu obyvatel města zvoleno 36 zastupitelů.

Volební období zastupitelstva bylo od vydání nového volebního řádu r. 1919 čtyřleté (před tím tříleté), v roce 1933 bylo prodlouženo na 6 let. Úřad starosty, náměstků, obecní rady, zastupitelstva i komisí končil s uplynutím období, na které bylo zvoleno zastupitelstvo. Pokud nebylo ustaveno zastupitelstvo dříve, než uplynulo období zastupitelstva předešlého, jmenoval dohlédací úřad pro mezidobí správní komisi.⁵¹

Volba městského zastupitelstva

Do městského zastupitelstva se v době první republiky volilo oproti dřívějšímu většinovému systému na základě poměrného zastoupení politických stran.⁵² S dostatečným předstihem (aby volba nového městského zastupitelstva proběhla pokud možno ještě před uplynutím funkčního období starého zastupitelstva) vypsál volbu dohlédací úřad – pro Lomnici nad Popelkou Okresní úřad v Semilech – a všeobecně ji zveřejnil vyhláškami po dobu 14 dnů. Tyto vyhlášky musely mimo jiné obsahovat údaj, ve které obci a který den se volba bude konat, a výzvu, aby jednotlivé politické strany do 8 dnů navrhly své zástupce do komise u dohlédacího úřadu a do komise místní. Byla zde také stanovena lhůta ke jmenování členů volební komise.⁵³

Voličské seznamy sestávaly zvláštní místní komise složené z obecního starosty (nebo jeho zástupce) a 4-6 přisedících, přičemž přisedící a náhradníky za ně jmenoval dohlédací úřad. Mělo být dbáno na to, aby v těchto komisích byly rovnoměrně zastoupeny všechny politické strany. Pro každý volební obvod byla stanovena jedna volební komise, která měla dohlížet na to, aby obecní úřad

⁵⁰ V obcích do 5000 obyvatel mělo obecní zastupitelstvo celkem 30 členů vč. starosty.

⁵¹ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava druhá, § 10, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 39

⁵² Pouze v obcích s méně než 700 obyvateli (a na Slovensku od 1. 1. 1928 s méně než 1000 obyvateli) se konaly volby podle zásady relativní většiny, pokud však o to požádala alespoň jedna desetina voličů, mohl být zvolen systém poměrného zastoupení i zde.

⁵³ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava třetí, § 11, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 40

dodržoval ustanovení daná pro volební řízení. Protože měla Lomnice nad Popelkou méně než 5000 obyvatel, tvořila pouze jeden volební obvod a byl vytvářen jeden voličský seznam, a to podle popisných čísel domů.⁵⁴ Veškeré seznamy byly vyhotoveny v pěti stejnopisech podepsaných všemi členy místní komise, z nichž jeden byl starostou obce předložen dohlédacímu úřadu a ostatní zveřejněny v obci po dobu 14 dnů. Proti zveřejněným seznamům bylo možné vznést námitky k místní komisi. Po případných opravách byly voličské seznamy opět zveřejněny, a sice na 8 dnů.⁵⁵

Nejpozději 14 dnů před zahájením volby do obecního zastupitelstva musely jednotlivé volební skupiny předložit obecnímu úřadu *kandidátní listiny*, které musely být v případě Lomnice nad Popelkou podepsány nejméně 30 voliči (vždy muselo být nejméně tolik podpisů, kolik bylo kandidovaných).⁵⁶ Počet kandidovaných za jednu volební skupinu mohl být nejvýše o polovinu větší, než byl počet osob, které měly být zvoleny do obecního zastupitelstva. Každá volební skupina (strana) musela mít svého zmocněnce a jeho náhradníka, všichni kandidáti museli podepsat prohlášení, že nejsou navrženi na žádné jiné kandidátní listině. Zmocněnci různých volebních skupin mohli společným prohlášením sdružit navzájem své kandidátní listiny, přičemž při pozdějším rozvrhu mandátů se k nim hledělo jako k celku.⁵⁷ Nejdéle 10 dní před volbou mohla být kandidátní listina změněna. Poté byly kandidátní listiny rozmnoženy tiskem jako hlasovací lístky, zveřejněny společně s voličskými seznamy a jeden jejich stejnopis zaslán dohlédacímu úřadu.⁵⁸

Volba městského zastupitelstva se konala vždy v neděli od 8 hodin ve volebních místnostech určených na radu místní komise obecním úřadem. V Lomnici n. Pop. to bylo ve 3 – 4 místnostech, a sice: v kanceláři městského úřadu, v kanceláři berního úřadu, v kanceláři okresního soudu, na radnici ve starostově úřadovně, v zasedací síni radnice, v obecné dívčí nebo chlapecké škole nebo na radnici v místnosti zpěváckého spolku, přičemž příslušnost voličů do jednotlivých volebních místností byla dána běžným číslem jejich voličské legitimace.⁵⁹ Zákon zakazoval den před volbou a v den volby v obci prodávat nebo podávat alkoholické nápoje (viz **text. příloha č. 2**). Voliči

⁵⁴ počínaje nejmenším číslem domu, v domech pak podle abecedního pořádku voličů

⁵⁵ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava třetí, § 12 – §14, §16 a §18 v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 40 - 41

⁵⁶ Podle § 20 zákona č. 75/1919 Sb. „úmrtí, odvolání podpisu nebo ztráta volebního práva podpisovatelova nepůsobí na platnost kandidátní listiny“.

⁵⁷ Např. před obecními volbami v r. 1929 sdružily své kandidátní listiny volební skupiny nár. demokratická a republikánská čl. venkova a čl. strana lidová, AM Lomnice n. P., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, (volby 1929).

⁵⁸ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava třetí, § 20 – § 26, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 44 - 46

⁵⁹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1921), inv. č. 125

si na určeném místě vyzvedli legitimační lístek⁶⁰ a případně kandidátní listiny (pokud jim nebyly z nějakého důvodu doručeny), které měly být nejpozději 3 dny před volbou každému dodány.⁶¹

Volbu řídila *volební komise*, jejíž členy jmenoval dohlédací úřad, a to po jednom zástupci a jeho náhradníkovi za každou kandidující volební skupinu. Před zahájením samotné volby městského zastupitelstva zvolila tato komise ze svého středu předsedu a místopředsedu.⁶²

O volbě se vedl *zápis*, který musel obsahovat jména všech členů volební komise, zástupce dohlédacího úřadu a důvěrníků, počátek a konec (případně i přerušení) volby, veškerá usnesení volební komise a výsledky volby.⁶³

Volební komise pak zvolila podle návrhu jednotlivých volebních skupin z každé volební strany tři voliče za důvěrníky, kteří směli být přítomni celému volebnímu procesu až do vyhlášení výsledku a mohli vznášet námítky ohledně totožnosti voličů nebo jejich práva hlasovat. Do volební místnosti měli přístup pouze voliči zapsaní na voličských seznamech. Členové komise odebrali od každého voliče legitimační lístek a vydali mu úřední obálku, do které na odděleném místě vložil hlasovací lístek. Poté, co volič odevzdal hlasovací lístek, musel místnost ihned opustit. Volbu provedli nejdříve členové volební komise a poté ostatní voliči v pořadí, v jakém se dostavili do volební místnosti. Volební komise dohlížela na správné odevzdání hlasovacích lístků a na dodržování pořádku ve volební místnosti. Odevzdání hlasovacího lístku zaznamenali členové komise do dvou stejnopisů voličských seznamů. Pokud volba proběhla správně a uplynula doba volební, byla uzavřena volební místnost a předseda komise prohlásil hlasování za skončené.⁶⁴

Ve volební místnosti pak zůstali pouze členové volební komise, zástupce dohlédacího úřadu a důvěrníci jednotlivých volebních skupin, sečetli obálky s hlasovacími lístky, vyloučili neplatné a zjistili volební výsledek. Komise rozdělila počet mandátů na jednotlivé volební skupiny podle poměru hlasů.⁶⁵ Z jednotlivých volebních skupin byl za členy městského zastupitelstva zvolen příslušný počet kandidátů podle pořadí, v jakém byli uvedeni na kandidátní listině, ostatní kandidáti

⁶⁰ Legitimační lístek obsahoval pořadové číslo voličského seznamu, voličovo jméno, den a hodinu volby a volební místnost, údaje o způsobu hlasování a o trestních ustanoveních, byly také opatřeny obecní pečeti.

⁶¹ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava pátá, § 28 – § 31, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 47 – 48

⁶² Tamtéž, § 32 a § 33, s. 48 – 49

⁶³ Tamtéž, § 34, s. 49

⁶⁴ Tamtéž, § 36 – 38 a § 42, s. 49 – 51

⁶⁵ Součet všech platných hlasů všem skupinám odevzdaných se rozdělil počtem mandátů, které se měly obsadit, zvětšeným o jednu. Celé číslo nejbližší vyšší výsledku pak bylo volebním číslem, kterým se dělil počet hlasů, odevzdaný pro každou kandidátní listinu, načež volební komise přikázala každé skupině tolik mandátů, kolikrát bylo toto volební číslo obsaženo v součtu hlasů, odevzdaných pro volební skupinu. Nebyly-li tímto způsobem obsazeny veškeré mandáty, přikázaly se zbývající postupně skupinám, které při provedeném dělení vykazaly největší zbytek dělení. Naopak bylo-li dělením počtu hlasů volebním číslem obsazeno o jeden mandát více, než mělo být obsazeno, odečetl se tento mandát skupině, která měla nejmenší zbytek dělení nebo při stejném zbytku menší počet hlasů. Viz Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava šestá, § 45 – § 47, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 52 – 53

byli v témže pořadí náhradníky.⁶⁶ Výsledky voleb pak byly protokolárně zapsány a spolu s podpisy všech členů komise obecním úřadem oznámeny veřejnou vyhláškou. Proti volbě bylo možné do osmi dnů od vyhlášení jejích výsledků podat námitky. Učinit tak mohl každý oprávněný volič písemně u obecního úřadu. O námitkách pak rozhodoval politický úřad druhé stolice. V případě, že nebylo proti volbě do městského zastupitelstva námitek, byl zápis o volbě předložen dohlédacímu úřadu, hlasovací lístky, volební legitimace a obálky byly komisí zapečetěny a uloženy u obecního úřadu.

Náhradníci zastupovali členy městského zastupitelstva té skupiny, za níž byli kandidováni, v případě, že tito nemohli svého úřadu (byť jen dočasně) vykonávat, nebo uprázdnili se během volebního období mandát trvale (nejčastěji rezignací nebo úmrtím člena zastupitelstva). Při nástupu náhradníků se uplatňovalo pořadí, v jakém byli uvedeni na kandidátní listině.⁶⁷ Ihned po zahájení každého zasedání městského zastupitelstva byli vzati do slibu přítomní náhradníci, kteří se zasedání účastnili poprvé, při dalším jednání pak měli stejná práva a postavení jako ostatní členové městského zastupitelstva.

Členové lomnického městského zastupitelstva v době první republiky

Podle zákona č. 74/1919 Sb. ze dne 7. 2. 1919 „o přejímání státních úředníků a zřízenců, jakož i úředníků a zřízenců státních podniků a fondů“ měli „všichni státní úředníci a trvale ustanovení zřízenci bývalého státu rakouského a mocnářství rakousko-uherského, jakož i podniků a fondů těchto států, pokud v den vyhlášení tohoto zákona při státních úřadech (...) v obvodech československé republiky, jinou vládou než vládou československé republiky byli ustanoveni, zůstávají nadále státními zaměstnanci ČSR, přihlásí-li se a vykonají-li nařízený slib do měsíce.“⁶⁸ Po vzniku nového státu proto zůstala většina dřívějších zastupitelů ve své funkci a nové volby do městského zastupitelstva se podle nového volebního řádu konaly až 15. 6. 1919. Tehdy se členy lomnického zastupitelstva stali:

Československá národní demokracie: Jindřich Crha (továrník), Alois Budina (strojník), Marie Jandourková (obchodnice), Hynek Zajíc (řezník), Antonín Munzar (ředitel škol, 16. 10. 1920 se své funkce vzdal – odstěhoval se do Poděbrad – a na jeho místo byl dosazen Adolf Prášil)⁶⁹, Rudolf Bartoš (hostinský), Josef František Nosek (úředník); *spojené socialistické strany*: Josef Balda (strojník),

⁶⁶ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava šestá, § 50, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 53

⁶⁷ Tamtéž, Hlava osmá, § 57, s. 56

⁶⁸ I nově nastupující státní úředníci (po vydání tohoto zákona) museli skládat přísahu Československé republice, např. r. 1921 tak při zasedání městského zastupitelstva učinili lomničtí úředníci – tajemník, důchodní a komisař. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 21. 3. 1921

⁶⁹ Tamtéž, 16. 10. 1920.

Josef Bílek (zlatník), Josef Truhlář (soustružník kovů), Karel Patka (strojník), Petr Horák (tovární zřízenec), Bedřich Horných (truhlář), František Ruml (tovární dělník), Marie Karešová (švadlena), Josef Bernard (soukromý úředník), František Petříček (školník), Jan Niesner (soustružník kovů), Josef Janda (tovární mistr), Jan Hlaváč (ředitel konsumu), Ladislav Tichý (truhlář), Vlastimil Buchta (dělník); *živnostenská strana*: Václav Vávra (obchodník), František Brož (výrobce zástěr), Bohuslav Raim (obchodník s bavlnou), Petr Brabínek (tkalcovství), František Jodas (knihař), Stanislav Rohel (učitel na tkalcovské škole), Božena Stránská (choť řezníka); *Československá strana lidová*: Josef Kozák (paprskář).

Vzhledem ke sloučení obcí Stará Lomnice a Lomnice nad Popelkou v roce 1921 byla na návrh okresní politické správy v Semilech jmenována zemskou správou politickou osmičlenná správní komise (Josef Bernard, úředník města Lomnice n. Pop., Václav Novotný, starosta Staré Lomnice, Antonín Vokřínek, cukrář ve Staré Lomnici, Petr Horák, tkalcovský mistr, Ladislav Kubát, rolník, Jindřich Crha, továrník, J. Kozák, tkalcovský mistr a Bohumil Svoboda, obchodník), která měla zastupovat rozpuštěné městské zastupitelstvo⁷⁰ do doby, než budou vypsány nové volby. Ty proběhly 7. 8. 1921 a zvolení byli: za *Družinu československých legionářů* v Lomnici n. Pop. Jan Novotný (advokát) a Václav Vanžura (trafikant), za *stranu Československou živnostensko-obchodnickou* Václav Vávra (obchodník), Jan Horák (hostinský), Josef Hudský (výrobce sodové vody, necelý rok po svém zvolení musel na členství rezignovat, protože byl kvůli svému zaměstnání často vzdálen od Lomnice n. P. a nemohl se účastnit zasedání, v zastupitelstvu jej nahradil František Rubeš⁷¹), František Jodas (knihař, r. 1924 se stal členem okresní správní komise, což vylučovalo členství v obecním zastupitelstvu, na jeho místo byl dosazen krejčí Josef Hlaváč⁷²), Alois Matoušek (výrobce konfekce), za *Komunistickou stranu československou* Josef Berger (kameník), Josef Bernard (úředník), Vlastimil Buchta (železničář), Oldřich Formánek (strojník), Josef Holubec (dělník), Jan Kubát (truhlář), Václav Marmange (zámečník), Jaroslav Stýblo (železničář), za *Československou sociálně-demokratickou stranu dělnickou* Josef Balda (strojník) a Ladislav Tichý (truhlář), za *stranu československých socialistů* Jan Niesner (kovodělník) a Václav Hylmar (technický úředník), za *stranu Československou lidovou* Josef Kozák (paprskář) a Jan Cerman (rolník, r. 1924 se stal členem okresní správní komise, na jeho místo byl proto dosazen krejčí Jan Fejfar⁷³), za spojené strany *Československá národní demokracie a republikánská strana čl. venkova* Jindřich Crha (továrník), Hynek Zajíc (řezník a hostinský), Marie Jandourková (obchodnice), František Berger (rolník), Teofil Sedláček (listonoš), Rudolf Bartoš

⁷⁰ Výnosem č. 5-A 1122/9 ze dne 3. 6. 1921 byla zrušena obecní zastupitelstva obcí Lomnice n. Pop. a Stará Lomnice; SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1921), inv. č. 125

⁷¹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., zápisy ze schůzí městské rady 1914 – 1923, kn. 11, inv. č. 30, zápis o mimořádné schůzi městského zastupitelstva 22. 2. 1922

⁷² SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 30. 9. 1924

⁷³ Tamtéž, 30. 9. 1924

(obchodník), Alois Budina (strojník, r. 1925 zemřel a byl nahrazen nejbližším náhradníkem Pravoslavem Benešem⁷⁴), Josef František Nosek (tovární úředník) a Adolf Prášil (obchodník).⁷⁵

Po uplynutí čtyřletého volebního období proběhla volba městského zastupitelstva dne 30. 8. 1925 s výsledkem: 9 členů pro spojené strany *Československá národní demokracie a republikánská strana čsl. venkova*: Hynek Zajíc – řezník a hostinský, Jindřich Crha – továrník a starosta města, Josef Kubát - rolník, Rudolf Bartoš - hostinský, Josef František Nosek – úředník (protože vystoupil z místní organizace Československé národní demokracie a tím ztratil členství v městském zastupitelstvu, nastoupil do jeho funkce 20. 7. 1928 náhradník Ludvík Rada⁷⁶), František Berger - rolník, Teofil Sedláček - listonoš, Ferdinand Kaplan – odborný učitel, Marie Jandourková – obchodnice; 7 členů pro *stranu komunistickou*: Josef Bernard –ředitel Konsumního družstva, Vlastimil Buchta – železničář, Josef Holubec – tovární dělník, František Ruml – tovární dělník, Alois Honzák – tesař, František Arlet - tovární dělník (r. 1928 se stal kočím obecního potahu, který patřil pod pravomoc městské rady, Arlet tím pozbyl členství v zastupitelstvu a byl nahrazen Josefem Culíkem⁷⁷), Marie Křížová – tovární dělnice; 6 členů pro *Československou živnostensko-obchodnickou stranu středostavovskou*: Václav Vávra – obchodník, Václav Doubravský – výrobce prádla (vystoupením ze strany živnostenské pozbyl členství v zastupitelstvu, 26. 11. 1926 za něho do funkce nastoupil knihkupec Bohumil Jodaš⁷⁸), František Štejfka – obuvník, František Rubeš – pekař, František Vojtíšek – hostinský (r. 1928 vystoupil z místní organizace strany živnostenské, v zastupitelstvu jej nahradil výrobce sodovek František Janda⁷⁹), František Solar – obchodník (14. 4. 1926 na svou funkci v městském zastupitelstvu rezignoval, nahradil jej proto nejbližší náhradník, obuvník František Šubrt⁸⁰); 3 zástupci *Československé strany lidové*: Jan Fejfar – krejčí, Cyril Kadavý – tovární dělník, Josef Kozák – paprskář (r. 1927 zemřel, řádným členem zastupitelstva se stal dosavadní náhradník Jan Pičman⁸¹); 3 členové *Čsl. sociálně demokratické strany dělnické*: Ladislav Tichý - truhlář, Josef Motl – slévač, Václav Prokeš – tkadlec a 2 zástupci *československých socialistů*: Josef Žalský – tkalcovský mistr, Antonín Cerman - poštovní úředník.⁸²

⁷⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 15. 5. 1925

⁷⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 1. 7. 1919 a 30. 9. 1921 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1921), inv. č. 125, kandidátní listiny jednotlivých volebních skupin

⁷⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 20. 7. 1928

⁷⁷ Tamtéž, 11. 5. 1928

⁷⁸ Tamtéž, 26. 11. 1926

⁷⁹ Tamtéž, 20. 7. 1928

⁸⁰ Tamtéž, 14. 4. 1926

⁸¹ Tamtéž, 17. 5. 1927

⁸² Tamtéž, 16. 9. 1925 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1925), inv. č. 125, kandidátní listiny jednotlivých volebních skupin

Zejména při projednávání městského rozpočtu na r. 1926 vznikly v zastupitelstvu velké neshody. Jedním z hlavních aktérů sporů byl Václav Vávra společně se členy živnostenské strany, všichni pak podali rezignaci na svou funkci v městském zastupitelstvu. V dopise organizace strany Vávra uvedl důvody rozporů: „násilí a přímo bezohledný způsob postupu vůči živnostnictvu a soustavné maření náhledů a návrhů jejich zástupců“. Městská rada ani zastupitelstvo rezignaci nepřijaly.⁸³

Po uplynutí funkčního období byly vypsány nové volby městského zastupitelstva na 6. 10. 1929. Z kandidátů *strany národně demokratické a republikánské* byli zvoleni obchodník a dosavadní starosta Rudolf Bartoš (v létě roku 1933 zemřel, řádným členem zastupitelstva se místo něho stal důchodkový revident Josef Rozkovec⁸⁴), rolník Josef Kubát, řezník a hostinský Hynek Zajíc (dne 30. 7. 1930 zemřel tento dlouholetý a dosud nejstarší člen městského zastupitelstva ve věku 74 let, viz **text. příloha č. 3**, v zastupitelstvu jej nahradil učitel Ferdinand Kaplan⁸⁵), továrník Jaroslav Kříž, poštovní úředník Teofil Sedláček, rolník František Berger, zlatník Jindřich Šimůnek, z kandidátů *komunistické strany* tesař Alois Honzák (r. 1934 z komunistické strany vystoupil, v zastupitelstvu byl nahrazen družstevním zaměstnancem Adolfem Švitorkou⁸⁶) a obchodní příručí Zdeněk Filinger. Ze *sociálně demokratické* volební skupiny byli zvoleni truhlář Ladislav Tichý, tovární mistr Josef Balda, správce okresní nemocenské pojišťovny Vojtěch Duda (r. 1934 se odstěhoval do Kralup nad Vltavou, do funkce zastupitele byl dosazen jedenasedmdesátiletý poštovní úředník Václav Johan⁸⁷, který však již následujícího roku na svou funkci rezignoval a byl nahrazen strojníkem Františkem Vlasákem⁸⁸), slévač Josef Motl a tkadlec Ludvík Těhnik. Ze zástupců *komunistické opozice* byli zvoleni ředitel konsumu Josef Bernard, tovární dělník Josef Holubec, tovární dělnice Marie Křížová a dělník Václav Sezima, z *národně socialistické strany* poštovní úředník Antonín Cerman, soustružník Jan Niesner a tkalcovský mistr Josef Žalský. Ze *strany živnostenské* se stali členy zastupitelstva poslanec Václav Vávra, obuvník František Štejfa, obchodník Bohumil Svoboda (r. 1934 zemřel, do jeho funkce byl dosazen pekař Rudolf Stříbrný⁸⁹), pekař František Rubeš, řezník Josef Vlček a stavitel František Kovář

⁸³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 26. 11. 1926

⁸⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 14. 8. 1933

⁸⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, úmrtní oznámení Hynka Zajíce a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 4. 8. 1930

⁸⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 10. 12. 1934

⁸⁷ Tamtéž, 10. 12. 1934

⁸⁸ Tamtéž, 11. 2. 1935

⁸⁹ Tamtéž, 10. 12. 1934

(r. 1930 byl v zastupitelstvu nahrazen Františkem Stakorským⁹⁰), ze strany lidové pak krejčí Jan Fejfar, tovární tkadlec Cyril Kadavý a kaplan František Rais.⁹¹

Na konci roku 1932 oznámily místní organizace strany sociálně demokratické a komunistická opozice, že se jejich volební skupiny s účinností od příštích obecních voleb spojí a nadále budou jedinou volební skupinou (sociálně demokratickou stranou dělnickou).⁹²

Prodloužením funkčního období městského zastupitelstva se poslední volba předmnichovského období konala až 1. 12. 1935. Nově bylo zvoleno 36 členů zastupitelstva v osmi volebních skupinách: *Živnostensko-obchodnická strana středostavovská*: Antonín Doležal (řezník a uzenář), Václav Hájek (správce záložny), František Starkorský (koželuh), Rudolf Stříbrný (pekař), František Štejfka (hostinský), Karel Zelenka (pekař). *Strana národně socialistická*: Antonín Cerman (poštovní revident), Josef Žalský (tovární mistr). *Sociálně demokratická strana dělnická*: Josef Bernard (vedoucí družstva), Norbert Havlík (dělník), Josef Holubec (tkadlec), Ladislav Kocourek (pekařský mistr), Václav Lehký (stavební dělník), Hynek Máslo (tovární mistr), František Ruml (pomocný dělník), Václav Stránský (strojník), Ladislav Tichý (hostinský), Jan Tunys (městský jatecký, kvůli zaneprázdněnosti prací na jatkách r. 1936 rezignoval a byl nahrazen Marií Křížovou-Svobodovou⁹³). *Komunistická strana Československa*: František Formánek (kovodělník), František Kočí (kameník, r. 1938 se z Lomnice n. P. odstěhoval, v zastupitelstvu byl nahrazen Josefem Karešem⁹⁴), Josef Návesník (tovární dělník). *Strana národního sjednocení*: Jaroslav Hlinka (účetní), Jaroslav Kříž (továrník), František Matoušek (obchodník), Josef Pivrnec (majitel pily), Teofil Sedláček (poštovní podúředník), Augustin Ševců (výpravčí, v lednu 1938 zemřel, nahradil jej úředník Ludvík Rada⁹⁵). *Politicky nezávislá hospodářská skupina*: Rudolf Albrecht (mistr), Anna Doležalová (dělnice), Antonín Hadinec (ředitel), Miroslav Ryšavý (strojník), Petr Šlechta (továrník). *Československá strana lidová*: Cyril Kadavý (tkadlec), František Rajs (farář, r. 1937 nahrazen Josefem Cermanem⁹⁶). *Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu a Domovina domkářů*

⁹⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 24. 3. 1930

⁹¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1929), inv. č. 125, vyhláška MÚ v Lomnici n. Pop. ze dne 7. 10. 1929

⁹² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1932

⁹³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1935 – 1944, kart. 25, inv. č. 125, zpráva MÚ Janu Tunysovi o přijetí rezignace na členství v městském zastupitelstvu ze dne 24. 11. 1936

⁹⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936-1941, 29. 3. 1938

⁹⁵ Tamtéž, 29. 3. 1938

⁹⁶ Tamtéž, 1. 4. 1937

a maloročníků: MVDr. František Kubánek (zvěrolékař, r. 1936 rezignoval, protože se kvůli své práci často nemohl účastnit zasedání, nastoupil za něho náhradník Jan Holec⁹⁷) a Josef Máka (rolník).⁹⁸

Během celého meziválečného období byla zachována v podstatě stejná sociální struktura lidí volených do městského zastupitelstva. Největší měrou, přibližně 40%, byli zastoupeni drobní živnostníci (především obchodníci a řemeslníci), zpravidla jednu třetinu zastupitelstva představovali dělníci, 20% tvořili úředníci, obecní zaměstnanci, učitelé a duchovní (jejich zastoupení vzrostlo r. 1935 až na 1/3). Nejmenší část představovali velkopodnikatelé a továrníci (necelých 7%) a skupina rolníků o jednom až dvou členech (3 – 7%). Ač v různě velkém zastoupení tak byly v městském zastupitelstvu reprezentovány všechny sociální skupiny.

Zasedání městského zastupitelstva

Pokud nebyly proti volbě městského zastupitelstva vzneseny žádné námítky, nebo bylo o podaných námítkách rozhodnuto, svolal dohlédací úřad nejdéle do 8 dnů od uznání volby právoplatnou nově zvolené členy zastupitelstva k zasedání, aby zvolili starostu, jeho dva náměstky a členy městské rady. Na této první schůzi také složili všichni noví zastupitelé slib věrnosti Československé republice.⁹⁹

Všechna další zasedání lomnického městského zastupitelstva byla svolávána starostou (případně jedním z jeho náměstků) podle potřeby, minimálně však jedenkrát za dva měsíce.¹⁰⁰ Dříve než byla svolána schůze, musel být veřejně vyvěšen program jednání a každému členovi zastupitelstva dáno pozvání s přesným udáním data, času, místa a programu schůze, vše minimálně tři dny předem.¹⁰¹ Jen výjimečně byla svolávána mimořádná schůze k projednání nejdůležitějších věcí, pro kterou byla lhůta pro ohlášení kratší. Zasedání bylo veřejné, nikomu nemohla být účast na něm zakázána. Pouze v případě, že by některý z posluchačů jednání zastupitelstva rušil, mohl jej starosta vykázat z jednací síně.

Jednalo se ve velké zasedací síni lomnické radnice, ačkoli nebylo vybavení této místnosti k účelu zasedání zcela adekvátní. Dokonce byl v r. 1932 vznesen požadavek, „aby se schůze

⁹⁷ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1935 – 1944, kart. 25, inv. č. 125, hlášení změn ve složení obecních rad a zastupitelstev č. 148/37 zaslané OÚ v Semilech dne 15. 1. 1937

⁹⁸ Tamtéž, kandidátní listiny jednotlivých volebních skupin a vyhláška MÚ o volbě obecního zastupitelstva z 3. 12. 1935

⁹⁹ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava devátá, § 59, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 57

¹⁰⁰ Zasedání lomnického zastupitelstva se konalo většinou v sobotu, r. 1921 byl podán návrh, aby se konala v jiný den, protože je většina členů v sobotu zaměstnána. To bylo odsouhlaseno i s tím, že se schůze budou konat s kratším programem, ale častěji. SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 15. 1. 1921.

¹⁰¹ Ve výjimečných případech alespoň jeden den předem.

zastupitelstva konaly buď v jiné místnosti aneb při jiných sedadlech, protože školní lavice jsou nepohodlné“¹⁰². Tomuto návrhu bylo během následujícího roku vyhověno, první tři schůze městského zastupitelstva v roce 1933¹⁰³ byly svolány do učebny technologie v budově státní odborné tkalcovské školy. V srpnu se pak městské zastupitelstvo sešlo v nově zrekonstruované, ač ještě prázdné, nezařízené a akusticky nevyhovující zasedací síni na radnici.¹⁰⁴

Každý zastupitel musel být včas na jednání, po vstupu do síně se podepsal na příslušný list. Neúčast bylo nutné hlásit nejpozději 24 hodin předem, aby mohl být pozván náhradník. V případě, že se někdo neúčastnil a předem neomluvil, zaplatil pokutu 2 – 20 korun.

Pro usnesení byla nutná nadpoloviční většina hlasů přítomných členů zastupitelstva, u usnesení, která potřebovala schválení vyššího úřadu, musely být přítomny minimálně dvě třetiny zastupitelů. Během hlasování nebylo dovoleno se ze zasedací síně vzdálit. O záležitostech neuvedených v programu smělo zastupitelstvo jednat, pokud souhlasily nejméně tři čtvrtiny členů, netýkalo se to však pouhých dotazů.

Zasedání zastupitelstva předsedal starosta (případně jeden z jeho náměstků) – zahajoval jej, řídil, ukončoval, dával slovo řečníkům a dbal o udržování klidu a pořádku v zasedací místnosti. Každý z členů městského zastupitelstva mohl podat návrh jednání, měl také právo nahlížet do spisů o usnesení městské rady na obecním úřadě. V rámci zdůraznění „rovnosti ve svobodném státě“ odhlasovali 12. 7. 1919 lomničtí zastupitelé, že se na schůzích nebudou oslovovat „pane“, ale „občane“. V případě, že by někdo tuto zásadu porušil, měl zaplatit pokutu nejméně 10 haléřů na chudinské účely.¹⁰⁵

Po zahájení každé schůze zastupitelstva musel být schválen předešlý zápis (protokol), případně opraven nebo doplněn. Následovala sdělení starosty, o nichž se nehlasovalo a nediskutovalo, dále pak jednání o věcech denního pořádku. Starosta (případně jeho náměstek, který byl pověřen vedením schůze) vždy vyzval referenta, aby přednesl svůj návrh. O každé věci se mohlo jednat pouze dvakrát, případně potřetí se souhlasem většiny přítomných zastupitelů. Padl-li návrh na ukončení debaty, muselo se o něm hlasovat. Po ukončení debaty starosta (případně jeho náměstek) zopakoval návrhy, o nichž se mělo hlasovat.

Hlasování městského zastupitelstva bylo veřejné, zamítnutý návrh nebylo možné obnovit po dobu jednoho roku. V případě voleb (do městské rady, volby starosty) nebo jmenování úředníků apod. se hlasovalo lístky. Pokud nebyla takto získána nadpoloviční většina, došlo k užšímu hlasování,

¹⁰² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930-1936, 4. 3. 1932

¹⁰³ bylo to 30. 1., 24. 2. a 4. 5. 1933

¹⁰⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930-1936, 14. 8. 1933

¹⁰⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911-1921, 12. 7. 1919

do kterého byli zařazeni ti, kdo měli největší počet hlasů. Mělo-li několik osob stejně hlasů, rozhodlo se losem. Starosta hlasoval jen při volbách nebo při nerozhodném stavu.

Na závěr zasedání byl vždy udělen prostor pro volné návrhy zastupitelů, které nebyly dány předem na program schůze. Pokud těchto nebylo, mohl starosta (příp. jeho náměstek) schůzi ukončit. Zasedání mohlo být ukončeno také za souhlasu většiny přítomných. Někdy byla schůze zakončena z příčin ryze praktických, jako např. zasedání 1. 8. 1932: „K dotazu v poslední schůzi ohledně škol chtěl p. starosta odpovědět jen ve věci desek [pamětních, které byly ve škole umístěny proti vůli mnoha zastupitelů], leč p. Kubát upozornil na blížící se bouřku a žádal ukončení schůze, což se také stalo za souhlasu přítomných“.¹⁰⁶

Na schůzích museli být přítomni vedoucí městští úředníci, náležel jim poradní hlas. Jednání se nesměl zúčastnit člen zastupitelstva, jednalo-li se o zvláštních obecních záležitostech, na nichž měl zájem on sám, jeho manželka nebo blízcí příbuzní. Členové zastupitelstva nesměli zastupovat obec ve sporech a nesměli dávat právní rady stranám ve sporech proti obci.

Jednalo-li se o závažných a odborných záležitostech, účastnili se zasedání městského zastupitelstva také členové příslušných komisí. Ve výjimečných případech se mohlo (do roku 1921, kdy byly obě obce sloučeny) konat společné zasedání lomnického městského zastupitelstva a desetičlenného obecního zastupitelstva Staré Lomnice. Stalo se tak např. při projednávání záležitostí týkajících se elektrifikace města a smlouvy na odběr elektrického proudu od hradeckého Elektrárenského svazu v roce 1921. Zasedání se zúčastnili také členové elektrárenské komise.¹⁰⁷

O zasedání byly vedeny zápisy (viz **text. příloha č. 5**) obsahující všechna témata, jména, součástí zápisů byla též pozvání na schůzi, vyhlášky o ní, prezenční listiny.¹⁰⁸ Na obecním úřadě mohl do zápisů nahlédnout každý občan.¹⁰⁹

¹⁰⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930-1936, 1. 8. 1932

¹⁰⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911-1921, 4. 6. 1921

¹⁰⁸ dnes jsou „Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva“ v Lomnici nad Popelkou uloženy v SOKA v Semilech (fond Archiv města Lomnice nad Popelkou, z doby první republiky kniha 6-9, inv. č. 26-29)

¹⁰⁹ Nový jednací řád pro obecní zastupitelstvo byl přijat 30. 9. 1919. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 30. 9. 1919

b. starosta a jeho dva náměstkové

Členové nově zvoleného městského zastupitelstva na své první schůzi hned po složení přísahy volili za předsednictví nejstaršího člena¹¹⁰ ze svého středu nového starostu. Ostatní volební skupiny, než ke které náležel předsedající, jmenovaly po jednom zástupci členy komise,¹¹¹ která řídila volbu. Aby mohla proběhnout volba starosty, musela být přítomna více než polovina členů městského zastupitelstva. Jako první byl zvolen starosta, pak první a potom druhý náměstek. V případě, že by starosta později nemohl vykonávat svou funkci, nastoupili do úřadu náměstkové v pořadí, v jakém byli zvoleni.¹¹²

K volbě starosty městským zastupitelstvem nebylo třeba žádného dodatečného souhlasu či schválení státních orgánů (s výjimkou statutárních měst). Teprve v roce 1933 bylo zákonem č. 122 zavedeno právo státu schvalovat starosty, přičemž bylo výslovně stanoveno, že starosta neschválený nesmí být znovu zvolen po dobu tří let.¹¹³

Volba starosty města se prováděla - stejně jako volba městského zastupitelstva - podle zásady poměrného zastoupení. Prohlásila-li před volbou starosty menšina, mající aspoň ¼ všech členů obecního zastupitelstva, že činí nárok na úřad druhého náměstka, volila jej sama nadpoloviční většinou, ostatní členové zastupitelstva pak volili starostu a prvního náměstka.¹¹⁴ Učinila tak např. komunistická strana majíc ¼ členů městského zastupitelstva při volbě 3. 9. 1921 a zvolila druhým náměstkem Oldřicha Formánka. Starostu a prvního náměstka pak volilo zbývajících 22 členů zastupitelstva, zvolen byl *Jindřich Crha* (funkci starosty vykonával již v letech 1912 – 1919) 13 hlasy, tj. nadpoloviční většinou a jeho prvním náměstkem František Jodas (12 hlasy).¹¹⁵ Nově zvolení tak ve funkcích vystřídali dosavadního starostu *Josefa Baldu* (zvolen 1. 7. 1919), prvního náměstka *Václava Vávru* a druhého náměstka *Františka Noska*.¹¹⁶ Po zvolení nového starosty a jeho náměstků byla zákonem stanovena osmidenní lhůta, během které mohly být na městský úřad proti volbě podány stížnosti. Po tuto dobu stála v čele města správní komise určená OÚ v Semilech.

¹¹⁰ V době první republiky do roku 1930 to byl v Lomnici n. Pop. hostinský a řezník Hynek Zajíc zvolený do městského zastupitelstva za stranu národně demokratickou a republikánskou. Po jeho smrti řídil volbu rolník František Berger a po něm František Matoušek.

¹¹¹ V protokolech o zasedání městského zastupitelstva jsou tyto členové volební komise označovány jako důvěrníci.

¹¹² Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava devátá, § 60 a § 65, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 57 a 59

¹¹³ Studie a informace, XXI. roč. – Místní správa, (hl. red. Vladimír Vopálka), Praha 1987, str. 15

¹¹⁴ Obdobně mohla skupina mající nejméně 1/3 všech členů zastupitelstva učinit nárok na úřad prvního náměstka a zvolit jej sama nadpoloviční většinou. Ostatní členové zastupitelstva pak volili starostu a (pokud jej nevolila jiná skupina s nejméně ¼ členů zastupitelstva) druhého náměstka.

¹¹⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 3. 9. 1921

¹¹⁶ Tamtéž, 1. 7. 1919

V roce 1924 rezignoval František Jodas na funkci prvního náměstka a 30. 9. byl na jeho místo zvolen živnostenskou stranou, ke které rezignovavší náležel, František Rubeš. Již 16. 12. téhož roku však i on žádal městské zastupitelstvo o přijetí rezignace, kterou odůvodnil svým zdravotním stavem. Přijala ji pouze strana živnostenská a navrhla do funkce prvního náměstka Václava Vávru. Městské zastupitelstvo jako celek však Rubešovu rezignaci nepřijalo, učinilo tak až 13. 2. 1925, kdy živnostenská strana pod dohledem volební komise provedla doplňovací volbu a dosadila na místo prvního náměstka Václava Vávru, který byl již členem městské rady, proto bylo nutné zvolit ještě jednoho radního, kterým se stal volbou živnostenské strany 11. 3. 1925 František Šubrt.¹¹⁷

16. 9. 1925 proběhla nová volba lomnického starosty. Odevzdáno bylo 30 hlasovacích lístků, z nichž 14 získal Jindřich Crha, 13 Václav Vávra a 3 lístky byly prázdné. Ke zvolení potřebná nadpoloviční většina činila 16 hlasů, proto nebyl zvolen nikdo a proběhla užší volba mezi těmito dvěma kandidáty. Odevzdán byl stejný počet hlasů, opět 14 pro Crhu a 13 pro Vávru, zvolen starostou byl proto opět *Jindřich Crha* (za národně demokratickou stranu). Stejně tak nezískal potřebnou nadpoloviční většinu hlasů ani jeden z kandidátů při volbě prvního a druhého náměstka (12 hlasů ze 30 získal Rudolf Bartoš, 13 Josef Bernard ve volbě prvního náměstka a 13 hlasů Antonín Cerman, 17 lístků bylo prázdných při volbě druhého náměstka). V obou případech se proto přikročilo k užší volbě, do níž postoupili zmínění kandidáti, a prvním náměstkem starosty se stal Rudolf Bartoš (národní demokracie, získal 14 hlasů) a druhým náměstkem Antonín Cerman (českoslovenští socialisté, 13 hlasů).¹¹⁸

Od počátku roku 1926 pobýval ze zdravotních důvodů starosta Jindřich Crha v Karlových Varech a v Jáchymově. Odjezd dlouho odkládal, byl zdržován průtahy při jednání o městském rozpočtu, které začalo již v listopadu 1925. „Než přece jednání rozpočtové nedodělal, protože vyvstala proti němu agitace, jež ho narušila tak, že další prodlení v léčení mohlo by býti nebezpečné.“¹¹⁹ Všechny další schůze městského zastupitelstva proto řídil první náměstek starosty Rudolf Bartoš, případně druhý náměstek Antonín Cerman. Dne 2. 9. 1927 Jindřich Crha zemřel.¹²⁰ O tři dny později vzpomnělo městské zastupitelstvo ve smutečně upravené zasedací síni na tohoto starostu, na jeho práci pro město v dobách nepříliš příznivých a odvážné kroky v závažných otázkách obce, jako byla výstavba kanalizace, vodovodu a městských škol. Městská rada mu vypravila z radnice pohřeb a chudým poskytla mimořádný dar 20 korun.¹²¹

¹¹⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. a 16. 12. 1924, 13. 2. a 11. 3. 1925.

¹¹⁸ Tamtéž, 16. 9. 1925

¹¹⁹ Rozpočet města byl schválen až na zasedání městského zastupitelstva dne 23. 2. 1926; Tamtéž, 23. 2. 1926

¹²⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, úmrtní oznámení Jindřicha Crhy

¹²¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 5. 9. 1927

7. 10. 1927 byla provedena volba nového starosty a jeho náměstků řízená opět nejstarším členem městského zastupitelstva, Hynkem Zajícem. Spojená volební skupina komunistické, sociálně demokratické a čsl. národně socialistické strany mají alespoň jednu třetinu městského zastupitelstva uplatnila svůj nárok na volbu prvního náměstka. Ostatní volební skupiny (strana národně demokratická a republikánská, živnostenská a lidová) tedy volily starostu a druhého náměstka. Starostou města byl 12 hlasy (z 18) zvolen hostinský *Rudolf Bartoš*, prvním náměstkem 11 hlasy (z 12) truhlář *Ladislav Tichý* a druhým náměstkem krejčí *Jan Fejfar* 11 hlasy (z 18).¹²²

Po zvolení nového městského zastupitelstva dne 6. 10. 1929 byli na jeho první schůzi 5. 11. zvoleni starosta a dva náměstkové. Odevzdané lístky byly na jména *Rudolf Bartoš* a *Václav Vávra*, žádný z nich však nedosáhl nadpoloviční většiny hlasů, tj. 16. Přikročilo se tedy k užší volbě, v níž obdržel každý z kandidátů 11 hlasů, rozhodlo se proto losem a novým starostou města se stal poslanec *Václav Vávra*. Jeho prvním náměstkem se stal *Ladislav Tichý* a druhým náměstkem *Antonín Cerman*.¹²³ Ten však v roce 1932 na svou funkci rezignoval a na místo druhého náměstka byl stranou čsl. socialistickou zvolen *Josef Žalský*.¹²⁴

Další volba starosty a náměstků proběhla až po uplynutí šestiletého funkčního období dne 23. 12. 1935. Starostou města se stal obchodník *František Matoušek* (viz **obr. příloha č. 14**), prvním náměstkem hostinský *František Štejf*a a druhým rolník *Josef Máka*.¹²⁵ V listopadu 1939 oznámil starosta *Matoušek* svou rezignaci, kterou odůvodnil zhoršeným zdravotním stavem v důsledku rozčilování se v posledních dnech.¹²⁶

¹²² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 7. 10. 1927

¹²³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1929), inv.č. 125, Zápis o volbě obecního starosty, náměstkův a radních v Lomnici n. Pop., konané dne 5. 11. 1929

¹²⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1932

¹²⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1935 – 1944, kart. 25, inv. č. 125, Zápis o volbě starosty, náměstkův a radních v Lomnici n. Pop., konané dne 23. 12. 1935

¹²⁶ Tamtéž, oznámení *F. Matouška* městské radě a zastupitelstvu, že rezignuje na funkci starosty města, 26. 11. 1939

c. městská rada

Obecní rada nahrazovala bývalé obecní představenstvo a tvořila sbor, který se za předsednictví starosty usnášel o věcech, které podle zákona nebyly vyhrazeny městskému zastupitelstvu nebo podle zákonných nařízení, popřípadě usnesením městského zastupitelstva nebyly vzneseny na starostu.¹²⁷ Na zasedání rady v úřadovně starosty na lomnické radnici byla projednávána také usnesení ze schůzí jednotlivých komisí a případně předána k projednání městským zastupitelstvem.

Počet členů obecní rady představoval jednu třetinu počtu všech členů obecního zastupitelstva.¹²⁸ V Lomnici nad Popelkou tak městskou radu tvořil starosta, jeho dva náměstkové a 7 radních, od r. 1935 se jejich počet zvýšil na 9. Volba radních se prováděla opět podle zásady poměrného zastoupení jednotlivých politických stran (volebních skupin) a byla řízena stejnou komisí, jaká byla určena již při volbě starosty a jeho náměstků. Tato volební komise určila počet členů obecní rady a jednotlivých komisí (viz dále) připadající každé z volebních skupin.¹²⁹ Samotnou volbu provedli členové příslušné volební skupiny nadpoloviční většinou hlasů, aby byla volba platná, musela být přítomna nejméně ½ členů volební skupiny.¹³⁰ Některým členům městské rady byly přiděleny referáty (předsednictví v příslušné komisi) vymezené okruhem činnosti jednotlivých komisí, tj. referát finanční, vodárenský, lesní, chudinský, policejní ad.¹³¹

V případě, že se uprázdnilo za volebního období místo některého z členů městské rady (stejně tak starosty, jednoho z náměstků nebo některého z členů komise), provedlo městské zastupitelstvo doplňovací volbu, přičemž volili pouze členové zastupitelstva téže volební skupiny podle zásady nadpoloviční většiny.¹³²

Volby v roce 1919 v Lomnici nad Popelkou se zúčastnili zástupci čtyř volebních skupin: strana národně demokratická, které náležela volba dvou radních (zvolen byl Hynek Zajíc a druhý náměstek František Nosek), socialistický blok, který volil 4 radní (Ladislav Tichý, Josef Truhlář, Josef Bílek, Petr

¹²⁷ Jan Janák, Zdeňka Hledíková, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, NLN, Praha 2005, s. 377

¹²⁸ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava druhá, § 9, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 39

¹²⁹ Rozdělení počtu mandátů na jednotlivé volební skupiny pomocí poměrů hlasů a vypočtení volebního čísla probíhalo obdobně jako při volbě městského zastupitelstva, viz výše („Městské zastupitelstvo“).

¹³⁰ Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava devátá, § 62 a § 64, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 58 – 59.

¹³¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 25. 3. 1935

¹³² Zákon č. 75/1919 Sb., Hlava devátá, § 66, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 59.

Horák), živnostenská strana, která volila 2 členy městské rady (Petr Brabínek a první náměstek Václav Vávra), a strana lidová s jedním radním (Josef Kozák).¹³³

3. 9. 1921 se radními města Lomnice nad Popelkou stali: za stranu národně demokratickou Jindřich Crha (starosta), Josef Nosek a Hynek Zajíc, za stranu živnostenskou Václav Vávra a František Jodas (první náměstek), za stranu komunistickou Josef Bernard, František Berger a Oldřich Formánek (druhý náměstek) a za československé socialisty Václav Hylmar a Jan Cerman.¹³⁴

Při volbě do městské rady 16. 9. 1925 náležely 3 mandáty straně národně demokratické a republikánské (z té však byl již zvolen starosta Jindřich Crha a první náměstek Rudolf Bartoš, proto volila jen jednoho radního), 2 mandáty straně komunistické, 2 živnostenské, 1 sociálně demokratické (která však již zvolila 2. náměstkyni, Antonína Cermana) a 1 straně lidové. Jednotlivými volebními skupinami pak byli do městské rady podle zásady nadpoloviční většiny zvoleni: František Berger (národní demokracie), Vlastimil Buchta a Josef Bernard (strana komunistická), Václav Doubravský a Václav Vávra (strana živnostenská), Ladislav Tichý (sociální demokracie) a Jan Fejfar (lidová strana).¹³⁵ Protože se v roce 1925 stal Václav Vávra prvním náměstkem starosty (místo rezignovavšího Františka Rubeše), byl místo něho do městské rady volbou živnostenské strany dosazen 11. 3. 1925 František Šubrt.¹³⁶

Protože r. 1926 vystoupil ze strany živnostenské Václav Doubravský a tím pozbyl členství v městské radě, byl za něho v únoru 1927 zvolen členem městské rady František Štejf. Za zemřelého starostu Jindřicha Crhu byl do městské rady zvolen Teofil Sedláček.¹³⁷

Volba nové městské rady se konala na zasedání městského zastupitelstva dne 5. 11. 1929. Vedle starosty Václava Vávry a jeho dvou náměstků Ladislava Tichého a Antonína Cermana bylo zvoleno 7 radních: ze strany národně demokratické a republikánské Josef Kubát a Rudolf Bartoš, ze sociálně demokratické Vojtěch Duda, z komunistické Alois Honzák, za komunistickou opozici Josef Bernard, za stranu živnostenskou František Štejf a za stranu lidovou Jan Fejfar.¹³⁸ Protože Antonín Cerman v roce 1932 na své funkce v městském zastupitelstvu i v městské radě rezignoval, byl na jeho místo dne 28. 11. 1932 zvolen stranou čl. socialistickou Josef Žalský.¹³⁹

¹³³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 1. 7. 1919

¹³⁴ Tamtéž, 3. 9. 1921

¹³⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 9. 1925

¹³⁶ Tamtéž, 11. 3. 1925

¹³⁷ Tamtéž, 7. 10. 1927

¹³⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24 (volby 1929), inv.č. 125, Zápis o volbě obecního starosty, náměstkův a radních v Lomnici n. Pop., konané dne 5. 11. 1929

¹³⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1932

Poté, co v létě roku 1933 zemřel člen zastupitelstva a městské rady a bývalý starosta Rudolf Bartoš, byl za něho v srpnu tohoto roku volební skupinou národně demokratickou a republikánskou zvolen do městské rady továrník Jaroslav Kříž. R. 1934 rezignovali na své funkce Alois Honzák a Vojtěch Duda, zvoleni místo nich byli Josef Návesník a Ludvík Motl.¹⁴⁰

V souvislosti se zvýšením počtu členů městského zastupitelstva na 36 byl zvýšen též počet členů městské rady, a to na 12 včetně starosty a dvou náměstků. Volba byla provedena již 26. 12. 1935, byly však proti ní vzneseny námítky, které byly uznány zemským úřadem, a potvrzena byla jen volba starosty a náměstků. 24. 2. 1936 se proto volila městská rada znova a jejími členy se stali: za stranu živnostenskou Karel Zelenka, národně sociální Antonín Cerman, za volební skupinu čsl. sociální demokracie Ladislav Tichý, Josef Bernard a Hynek Máslo, za komunisty František Kočí, za stranu národního sjednocení Teofil Sedláček, za nezávislou hospodářskou skupinu Antonín Hadinec a za stranu lidovou Antonín Rajs.¹⁴¹

Farář Antonín Rajs se r. 1937 stal děkanem v Nové Pace, musel proto rezignovat na členství v městské radě. Místo něho byl zvolen Josef Cerman.¹⁴² Na začátku roku 1938 se František Kočí odstěhoval z města a rezignoval na svou funkci v radě, na jeho místo byl zvolen Josef Návesník.¹⁴³

d. komise

Práve obce bylo zřizovat si poradní a přípravné sbory ve formě komisí, do kterých mohli být zvoleni i občané, kteří nebyli členy městského zastupitelstva. Oproti např. místní školní radě, která se mohla usnášet samostatně, musely komise všechna svá usnesení předkládat městské radě ke schválení. Komise byly fakultativní, obligatorní (pokud nebyl udělen dispens zemským výborem) byla podle novely k obecním zřízením¹⁴⁴ pouze komise finanční a letopisecká, která vedla obecní pamětní knihy.¹⁴⁵ Člen komise mohl na svou funkci rezignovat, v takovém případě za něho byl příslušnou volební skupinou (politickou stranou) městského zastupitelstva zvolen člen nový. Učinilo se tak i v případě úmrtí některého z členů.

Polovinu členů finanční komise volilo obecní zastupitelstvo a druhou polovinu jmenoval okresní úřad, přičemž se měla dodržovat zásada, že se komise měla skládat alespoň z jedné poloviny

¹⁴⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 14. 8. 1933 a 10. 12. 1934

¹⁴¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1935 - 1944, kart. 25, inv. č. 125, zápis o volbě radních v Lomnici n. Pop., konané dne 24. 2. 1935

¹⁴² Tamtéž, protokol sepsaný o výsledku doplňovací volby do městské rady, 1. 4. 1937

¹⁴³ Tamtéž, zápis o výsledku doplňovacích voleb provedených ve schůzi obecního zastupitelstva 29. 3. 1938

¹⁴⁴ Zákon č. 76/1919 Sb., II. Ustanovení o správě hospodářské, § 14, v: Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994, s. 68.

¹⁴⁵ Jan Janák, Zdeňka Hledíková, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, NLN, Praha 2005, s. 378

z nečlenů městského zastupitelstva a měli být mezi jejími členy i odborníci na finanční záležitosti. Finanční komisi se dostalo rozsáhlé pravomoci: měla právo kontrolovat veškeré městské hospodářství a stěžovat si s odkládacím účinkem k dohlédacímu úřadu ohledně všech usnesení městského zastupitelstva finanční povahy. Musely jí být předkládány všechny obecní účty a rozpočty ještě před jejich zveřejněním, aby je prozkoumala a vyjádřila se o nich (do 8 dnů).

Hospodářská komise měla na starosti správu obecního majetku, především tedy záležitosti obecních pozemků, lesů, tržiště, jatek a arendy.

Stavební komise vykonávala dohled nad ulicemi, cestami, veřejnými sady, společně s komisí policejní a zdravotní nad vodovodem a kanalizací. Zajišťovala opravy a stavby veřejných budov.

Policejní a zdravotní komise vykonávala ve městě policejní dohled, jednala o policejních záležitostech, podávala městské radě zprávy s příslušnými návrhy, dohlížela, aby byl zachováván policejní řád, byla poradním orgánem v záležitostech zdravotních náležejících obci, vykonávala dohled nad zdravotnickými zařízeními, stavbami ke zdravotnickým účelům a nad kanalizací. Dbala o pomoc nemocným a rodičkám, vedla evidenci „nalezců, pomatenců a hluchoněmých“.

Živnostenská komise – vyřizovala přihlášení k živnosti, povolení živnosti, provozovny, činila svá vyjádření ve věcech zdaňovacího základu, při vykonávání živnostenských práv a při jednání o služebních poměrech živnostenských služebníků a učedníků.

Chudinská komise – měla na starosti péči o chudé a o obecní dobročinné ústavy. Členové komise měli přímo a osobně pečovat o chudé, opakovaně je navštěvovat v bytech, ptát se především u duchovních a lékařů na jejich potřeby a životní podmínky a dávat o celé situaci dobrozdání ostatním členům chudinské komise. Měli spolupracovat s místní policií, dbát o potlačení žebrání ve městě. Úkolem chudinské komise bylo také pojistit, spravovat a účtovat jmění chudých. Měla pátrat po poměrech chudých vrstev obyvatelstva a po příčinách jejich bídného stavu. Navrhovala a zkoumala také roční rozpočet pro veškeré městské chudinské záležitosti, vedla evidenci domovské příslušnosti obyvatelstva a podávala zprávy a dobrozdání městskému zastupitelstvu ve věcech chudinských.

Kulturní a sociální komise – rozhodovala o bytových záležitostech, podávala dobrozdání při řešení záležitostí mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, spravovala knihovnu, čítárnu a městské muzeum.¹⁴⁶

V roce 1919 byly pro potřeby města zvoleny komise: *finanční, hospodářská, chudinská, policejní, stavební, živnostenská, zdravotní, kulturní a sociální*. Každá měla 7 členů při zastoupení politických stran socialistického bloku (3 členové), živnostenské strany (2 členové) a strany národně demokratické (2 členové). Strana lidová měla právo volit jednoho člena do komise sociální namísto

¹⁴⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 16. 9. 1921

jednoho člena voleného socialistickým blokem. Do všech komisí byli zvoleni především členové městské rady, pro jednotlivé obory příslušní odborníci nebo významní měšťané a řemeslníci různých profesí (např. zlatník, pekař, hostinský, továrník). Na konci roku 1919 byla zvolena ještě *bytová* komise zastoupená z jedné poloviny nájemci bytů a z jedné poloviny majiteli domů. Komise měla celkem 10 členů v čele s předsedou a jejím úkolem bylo provádění udělování a zabírání bytů. Když pak byla v roce 1920 podepsána smlouva na odběr elektrické energie s poříčskou elektrárnou, byla zvolena ještě dvanáctičlenná *elektrárenská* komise.¹⁴⁷

Na zasedání městského zastupitelstva 16. 9. 1921 byly na návrh městské rady sloučeny v jednu komise policejní a zdravotní a komise kulturní a sociální. Zároveň bylo stanoveno, že má mít každá komise 11 členů, a sice 3 národní demokraty, 2 komunisty, 2 živnostníky a po jednom zástupci z ostatních stran.¹⁴⁸

16. 9. 1925 stanovilo městské zastupitelstvo, že komise *finanční* bude mít celkem 15 členů, z toho zastupitelstvo zvolí 8 a okresní úřad 7 členů, přičemž poměr zástupců jednotlivých skupin měl být vypočten stejně jako při rozdělování mandátů při volbě do městského zastupitelstva. Nově měly mít všechny ostatní komise 10 členů se zastoupením politických stran jako v městské radě, tj. strana národně demokratická a republikánská volila 3 členy, komunisté 2 členy, strana živnostenská také 2, a strany sociálně demokratická, lidová a československých socialistů volily po jednom členovi do každé z komisí: *stavební, hospodářské, živnostenské, chudinské, kulturní a sociální, policejní* (byla opět oddělena od zdravotní komise) a *zdravotní*. Volba patnáctičlenné *elektrárenské* komise probíhala tak, že 5 členů volila strana národně demokratická, 4 členy komunisté, 3 živnostníci a po jednom členovi strany sociálně demokratická, čl. socialistů a strana lidová. V souvislosti s potřebou budování městského vodovodu a kanalizace byla v květnu 1925 stejným způsobem nově zvolena také patnáctičlenná *vodárenská* komise složená obdobně jako ostatní komise především z lomnických řemeslníků, rolníků, dělníků a živnostníků, z části členů městského zastupitelstva.¹⁴⁹

V roce 1929 byly voleny komise: patnáctičlenná *finanční* (městské zastupitelstvo volilo 8 členů, zbylých 7 jmenoval Okresní úřad v Semilech), ostatní desetičlenné, a sice *hospodářská, stavební, chudinská, policejní, živnostenská, kulturní a sociální, vodárenská, zdravotní*.

Pro výjimečné záležitosti volilo městské zastupitelstvo důvěrníky, kteří měli jako odborníci vykonávat příslušná opatření. Tak byli v roce 1919 jako „důvěrníci pro případy moru a nákazy vepřů,

¹⁴⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 12. 7. a 29. 11. 1919 a 16. 10. 1920

¹⁴⁸ Tamtéž, 16. 9. 1921

¹⁴⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 9. 1925

slintavky a kulhavky“ zvoleni dr. Josef Cerman a Josef Prskavec¹⁵⁰, r. 1923 k nim přibyli Pravoslav Beneš a Ladislav Kubát (oba rolníci). Později funkci důvěrníků vykonávali tři rolníci: Josef Prskavec, Josef Cerman a Jan Cerman.¹⁵¹

V květnu roku 1920 byl zvolen orgán „kuratorium městské knihovny“, jehož členy museli být podle zákona 3 zástupci škol a 3 městští zastupitelé.¹⁵² V důsledku poválečné potřeby řešit tíživé hospodářské poměry zvolilo v září 1921 městské zastupitelstvo 4 členy do „komise k přiznání nároků na veřejné zásobování“. Jejím předsedou se stal první náměstek starosty František Jodas a jako další členové komise byli zvoleni nečlenové městského zastupitelstva: 2 „organizovaní konzumenti“ a 2 neorganizovaní.¹⁵³

Poté, co byl ve městě postaven urnový háj, bylo rozhodnuto o zřízení komise pro jeho správu. V „komisi popelnického háje“ byl zastoupen pražský spolek Krematorium 3 členy, „spolek bezvěrců“ jedním členem a dalších 10 členů zvolilo lomnické zastupitelstvo.¹⁵⁴ Obdobně byla v důsledku zakoupení lesních pozemků od JUDr. Antonína Rohana v roce 1934 jmenována komise *lesní*. Protože šlo o velmi rozsáhlý komplex lesů tvořící cenné kmenové jmění obce, musela být zajištěna jeho správa a řádné obhospodařování. Úkolem lesní komise, jejíž 9 členů volilo městské zastupitelstvo a 3 členové byli zástupci lomnického Loveckého klubu, bylo především podávání propracovaných návrhů týkajících se tohoto lesního hospodářství městské radě k projednání.¹⁵⁵

Zvýšením počtu členů městského zastupitelstva se zvýšil také počet členů komisí, od r. 1935 byly všechny (tj. *finanční, vodárenská, elektrárenská, hospodářská, stavební, chudinská, lesní, živnostenská, kulturní a zdravotní a sociální a policejní*) dvanáctičlenné se stejným zastoupením volebních skupin jako při volbě do městské rady, finanční komise měla členů 18 (z toho 9 volilo městské zastupitelstvo).¹⁵⁶

¹⁵⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 11. 10. 1919

¹⁵¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 11. 12. 1923 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 11. 5. 1932

¹⁵² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 8. 5. 1920

¹⁵³ Tamtéž, 15. 5. a 16. 9. 1921

¹⁵⁴ Zvoleni byli: Ferdinand Kaplan, Ladislav Tichý, Josef Bernard, Jan Niesner, František Štejf, Alois Honzák, Jaromír Sudek, Hynek Jína, František Mizera a František Svoboda. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1932

¹⁵⁵ Tamtéž, 15. 1. 1934

¹⁵⁶ Tamtéž, 25. 3. 1935

e. úředníci

Lomnickými městskými úředníky byli již od počátku samostatného Československa *tajemník* (řídil činnost městského úřadu a dohlížel na práci úředníků), *důchodní* (vedl obecní účty) a *kancelářský sluha*. Stejný status měli také policejní komisař a ponocný, o nichž bude pojednáno dále. Úředníci městského úřadu byli přijímáni na základě vypsání konkursu, definitivně dosazení do funkce byli však až po určité době, když získali potřebnou praxi a zkušenosti.

Funkci obecního tajemníka vykonával od roku 1915 Jan Kubala. Důchodním¹⁵⁷ byl do roku 1923 Václav Hák (tj. do svých 81 let, od r. 1921 v penzi), poté jej ve funkci vystřídal Václav Šimerka, který byl definitivně ustanoven důchodním až r. 1925.¹⁵⁸ Pro zajímavost si uvedme roční platy těchto úředníků v r. 1921: tajemník 16 262 Kč (o 5 let později 41 604 Kč), důchodní 12 902 Kč (r. 1926 18 588 Kč) a výpomocný sluha 4 449 Kč (13 092 Kč).¹⁵⁹

Postupně byly přijímány další kancelářské síly pro práci na městském úřadě, jako výpomocná síla přijat r. 1922 a definitivně ustanoven o rok později jako manipulační úředník Hynek Zahradník. Protože pro své stáří nestačil na výkon své funkce důchodního Václav Hák, byl r. 1922 definitivně ustanoven městským účetním František Hassa. Téhož roku byl vybrán na základě konkursu na obsazení „místa důchodního pro obor služby účetní a pokladní na jeden rok provizorně“ František Hlavsa, protože splňoval dané podmínky: stáří do 30 let, absolvování vyšší školy obchodní, reálné školy nebo gymnázia a předložení průkazu o zdravotním stavu, zachovalosti a dosavadním zaměstnání.¹⁶⁰ V lednu 1923 byl Hlavsa složením přísahy ustanoven účetním úředníkem.¹⁶¹ R. 1926 tak bylo obsazeno 5 úřednických míst (tajemník, důchodní, účetní úředník, manipulační úředník a policejní komisaře) a 4 zřízenecká. Zvláštní 2 úřednické síly byly přijaty pro elektrárenský podnik.

Úředníci měli nárok na základní služné stanovené platovým zákonem veřejných zaměstnanců¹⁶², dále tzv. drahotní přídavek, příbytečné a trienálky (tzn. za tři odsloužené roky 100% služného), případně další přídavky. Takřka neustále se objevovaly žádosti úředníků o úpravu platů,

¹⁵⁷ Kromě obecního důchodního působil ve městě také berní úřad a důchodkový kontrolní úřad v čele s důchodkovým revidentem a se dvěma asistenty.

¹⁵⁸ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 11. 12. 1923 a 28. 7. 1925

¹⁵⁹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 25. 4. 1921

¹⁶⁰ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští úředníci (1850 - 1945), kart. 26, inv. č. 133, výpis z zápisu o schůzi městského zastupitelstva 22. 2. 1922

¹⁶¹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 29. 1. 1923

¹⁶² Poměry státních zaměstnanců byly však odlišné od poměrů v obcích, Svaz okresů proto vydal směrnice k provedení zákona ze 24. 6. 1926 č. 103 sb. z. a n. o úpravě platových a služebních poměrů státních zaměstnanců. Úřednická místa rozdělená do služebních tříd byla ohodnocena platovou stupnicí, v rámci níž byl umožněn postup každého zaměstnance. Platová stupnice příslušných služebních tříd byla určena systemizací úřednických míst, kdy byl stanoven počáteční a konečný stupeň služného. Tamtéž, 26. 11. 1926

v prvních letech po válce jim byla do postupu a penze započítávána válečná léta dvojmo.¹⁶³ Na výši platu mělo případně vliv i započítání let z činné vojenské služby nebo soukromé kancelářské nebo účetní praxe. Vdovám po městských úřednících (i městských strážnících) náležela ze zákona penze stanovená dle výše manželova platu s připočtením různých přídavků.

f. policie

Tři policejní *strážníky* a jednoho *komisaře* volilo po vypsaném konkursu městské zastupitelstvo na návrh městské rady a policejní komise. Před nástupem do služby museli všichni složit přísahu komisaři okresní politické správy. Policejní komisař měl vykonávat dozor nad pracemi dělníků v obecních podnicích a obstarávat jejich výplatu. Inkasoval tržní poplatky, policejní poplatky a vedl agendu městského potahu, záznam jízd a prací a nakupoval krmiva pro koně. Na starosti měl celý inventář tržní a potahu.¹⁶⁴ Policejní strážnice získala na konci roku 1920 místnosti v radnici místo zrušené prodejny.¹⁶⁵ Ve městě působila také četnická stanice sídlící na radnici s velitelem a třemi strážmistry.¹⁶⁶

Dle služebního řádu bylo úkolem městské policie podporovat samosprávné i státní úřady při provádění zákonů a nařízení, pečovat o veřejný pořádek, klid a bezpečnost ve městě, chránit občany města a jejich majetek, bdít nad veřejnou slušností a mravností a zabraňovat nepřístojnostem a trestným činům. Městští strážníci byli podřízeni prostřednictvím policejního komisaře předsedovi policejní komise a starostovi města. Podle daného rozvrhu sloužila policie ve dne a v noci, i mimo službu však musela být v pohotovosti. Všichni její příslušníci byli povinni zachovávat úřední tajemství, nesměli brát úplatky ani dary. V opačném případě mohli být propuštěni, důvodem rozvázání služebního poměru mohlo být také jiné zaměstnání odporující policejní službě, zanedbání povinnosti nebo urážka starosty nebo člena městské rady.¹⁶⁷

Pro nekonání povinností byl penzionován v roce 1920 strážník František Tichý, soudil se proto s městem. Tichý pracoval pro městskou policii od r. 1904, r. 1912 byl těžce zraněn, když odváděl jednoho zatčeného do věznice. Na počátku války se k tomuto úrazu přidal „kloubový revmatismus“ a zejména v posledních letech 1919 a 1920 nemohl službu vykonávat tak dobře také kvůli svému stáří

¹⁶³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 22. 10. 1918

¹⁶⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

¹⁶⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 27. 11. 1920

¹⁶⁶ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 23, soukromá sbírka J. Kordíka

¹⁶⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 19. 12. 1921

(67 let). Zažádal proto starostu Josefa Baldu o zproštění noční služby a bylo mu vyhověno s tím, že mu s ohledem na počet odsloužených let a na stáří bude za denní služby vypláceno stejné služné jako ostatním strážníkům. Když byla ostatním upravována mzda, žádal též Tichý o zvýšení platu, místo toho byl ale penzionován.¹⁶⁸ Získal důchod 1 900 Kč ročně, ztratil však všechny požitky plynoucí z policejní služby, např. byt na radnici (místo toho mu bylo vypláceno tzv. příbytečné 30 Kč měsíčně) nebo příspěvky na oblek. Místo něho bylo rozhodnuto o přijetí nové posily. Do vypsání konkursu se přihlásili žadatelé nejrůznějších profesí (cukráři, kožešníci, obchodní jednatel, pekař, holič, obuvník aj.) a z mnoha blízkých i vzdálených měst a obcí (kromě Lomnice také ze Syřenova, Podmoklic, ale i z Prahy nebo Zbraslavi). Při výběru se kladl velký důraz na věk uchazečů – 22 – 30 let, dále na bezúhonnost a na čitelný rukopis. Třetím strážníkem místo Tichého se stal Alois Hanuš, poštovní zřízenec z Víchové u Jilemnice.¹⁶⁹ Od r. 1921 byli lomnickými policejními strážníky Alois Hanuš, Josef Hadinec a Ladislav Říha a komisařem Jindřich Tryzna.¹⁷⁰

24. 1. 1930 zemřel při výkonu služby stížen srdeční mrtvicí strážník Josef Hadinec.¹⁷¹ Na obsazení jeho místa došlo městskému úřadu 57 žádostí, které přezkoumala policejní komise. Vyloučila žadatele z cizích okresů, při výběru se přihlíželo ke vzdělání (nejméně měšťanská škola), schopnostem, snaživosti a potřebné kvalifikaci. Městským zastupitelstvem byl zvolen do funkce strážníka prozatímně Václav Dědek, 20. 10. 1931 byl vypsán konkurz nový, došlo jen 5 žádostí, jako nejkvalifikovanější byl uznán a opět zvolen Dědek.¹⁷²

V roce 1936 bylo městské zastupitelstvo pověřeno volbou disciplinární komise kvůli přestupku strážníka Hanuše, na kterého byl podán návrh na trestní stíhání. Přiznal totiž podvodnou manipulaci s penězi při vybírání poplatků za prodloužení policejní hodiny. Škodu 300 korun musel Hanuš uhradit a vedeno s ním bylo disciplinární řízení.¹⁷³

Výnosem prezidia ministerstva vnitra ze dne 3. 10. 1938 č. 27927/38 v důsledku provádění Mnichovské dohody byli z evakuovaného území stahováni také zaměstnanci státní policejní služby. Poněvadž počet těchto zaměstnanců byl větší, než byla potřeba policejní správy, bylo rozhodnuto o přeložení těchto „přebytečných“ zaměstnanců a také Lomnice byla okresní správou vyzvána k oznámení počtu zaměstnanců na městském úřadě a při městské policii a k přijetí těchto státních

¹⁶⁸ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, přípravný spis krajského soudu v Jičíně, č. j. Cg II 419/20, 6. 4. 1921

¹⁶⁹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 12. 7. 1920 a 19. 12. 1921

¹⁷⁰ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, protokol o složení přísahy definitivních městských strážníků, 1924

¹⁷¹ Tamtéž, úmrtní oznámení Josefa Hadince, 24. 1. 1930

¹⁷² SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 24. 3. 1930 a SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 20. 10. 1931

¹⁷³ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 5. 10. 1936

zaměstnanců do svých služeb. Městská rada však neshledala potřebu dalších zaměstnanců a nové posily pro městský úřad ani pro policii přijaty nebyly.¹⁷⁴

g. ponocný

Lomnice nad Popelkou zaměstnávala také svého ponocného. Funkci vykonával od počátku první republiky Štěpán Matoušek. Z řady jeho stížností zaslaných městskému úřadu (viz **text. příloha č. 4**) se dozvídáme o těžkostech provázejících „ponocenský úřad“: musel sloužit od 22. hodiny večer do 3. hodiny ranní s platem 4 koruny denně. Aby mohl vykonávat službu, musel živit psa, na kterého dostal od obce za rok 1919 jen 40 kg zkažené mouky.¹⁷⁵ Místo zvýšení platu alespoň na 5 Kč byl Matoušek zanedlouho starostou J. Baldou propuštěn údajně proto, že „obecní úřad s ním nebylo spokojeno“.¹⁷⁶ Na jeho místo byl přijat v létě roku 1920 František Vágner. I on však musel několikrát žádat o zvýšení platu, ač dostával 1,40 Kč a od dubna 1921 2 Kč za hodinu a obec mu přispívala na uhlí.¹⁷⁷ Protože zastával také funkci rozsvěcení a zhasínání pouličního osvětlení, žádal přídavek také za tuto práci. Vyhověno mu nebylo (jen vyplaceno zpětně 250 Kč) a starost o elektrické osvětlení města byla přidělena městské policii. Teprve v roce 1925 byl plat ponocnému zvýšen na 2,50 za hodinu.¹⁷⁸ Jako přivýdělek roznášel ponocný po městě každoročně novoroční přání, nebo mu místo toho byla vyplacena prémie, tzv. „novoročné“.¹⁷⁹ V roce 1934 požádal jedenasedmdesátiletý Vágner o přeložení do výslužby s poskytnutím penze. Starosta mu nechtěl vyhovět a navrhl mu ulehčení práce 15 dní neplacené dovolené každý měsíc s tím, že by za něho v tuto dobu ponocoval bývalý kočí obecního potahu František Arlet. Vágner se proto dostavil na městský úřad a udal, že od 1. 1. 1935 nebude konat ponocenskou službu.¹⁸⁰ V důsledku toho byla funkce ponocného zrušena, místo ní byly uděleny koncese soukromým živnostníkům na hlídání města.

¹⁷⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, oběžník OÚ v Semilech MÚ v Lomnici n. P., 5. 10. 1938 a odpověď MÚ č. 4301/38 ze dne 13. 10. 1938

¹⁷⁵ Tamtéž, stížnost obecního ponocného Š. Matouška z 8. 3. 1920

¹⁷⁶ Tamtéž, žádost Š. Matouška, aby mu bylo opět uděleno místo ponocného, 27. 2. 1924

¹⁷⁷ AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 – 1921, 25. 4. 1921

¹⁷⁸ AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, Rozhodnutí městské rady o zvýšení platu ponocnému, 30. 1. 1925

¹⁷⁹ na konci 20. let činilo toto „novoročné“ 300 Kč

¹⁸⁰ Tamtéž, žádost ponocného o ukončení služebního poměru, 18. 3. 1934

4. Finance

Správu městských financí a výběr obecních dávek měli na starosti důchodní s pomocí městského účetního a finanční komise. Ke kontrole a vybírání státních daní tu byly také berní úřad a důchodkový kontrolní úřad v čele s důchodkovým revidentem Josefem Rozkovcem a jeho dvěma asistenty.¹⁸¹ Důchodkový kontrolní úřad sídlil do r. 1932 v domě č. p. 3 (viz **obr. příloha č. 8**), poté mu byly pronajaty místnosti – uprázdněné divadelní šatny – ve 2. patře radnice. V roce 1936 přesídlil do budovy okresního soudu (dříve chlapeckých škol, viz **obr. příloha č. 12**).¹⁸²

V Lomnici byla zřízena roku 1861 Občanská záložna (její právní pokračovatelkou byla od roku 1937 Okresní hospodářská záložna), roku 1889 Okresní pojišťovna a r. 1895 Městská spořitelna.¹⁸³ Své sídlo zde měly také pobočky Agrární banky a Moravské banky. Dle stanov Městské spořitelny vzalo město na sebe všeobecné neomezené stálé ručení veškerým svým jměním a všemi svými příjmy za vklady a jejich zúročení a za udržování jakýchkoliv závazků a povinností. Sídlo spořitelny bylo v prvním patře radnice, v roce 1911 byly pro ni pronajaty dva obchody v přízemí radnice, dosud sídlo Občanské záložny, která se odtud vystěhovala a postavila si vlastní dům. Nová moderní budova spořitelny vedle rybníka byla postavena r. 1930 (viz **obr. příloha č. 9**, o stavbě kap. 10. C.). Teprve od roku 1900 se v městské spořitelně úřadovalo denně za přítomnosti jednoho člena spořitelního výboru.¹⁸⁴ Předsedou tohoto výboru byl dle spořitelních stanov starosta města, ostatních 12 členů a 4 náhradníky volilo na funkční období 4 let ze seznamu vytvořeného finanční komisí městské zastupitelstvo. Každoročně však byli vylosováni 3 členové a jeden náhradník a ¼ spořitelního výboru zvolena znova.

A. jmění města

Ze zprávy zemské revizní komise vyplývá rozsah kmenového jmění Lomnice n. P. v roce 1923. Město tehdy vlastnilo v *nemovitostech* celkem 70 ha 40 a pozemků v ceně 194 613 Kč, z toho přes 4 ha lesa, dále budovy radnice (její cena byla odhadnuta na 51 200 Kč), chlapecké a dívčí školy (obecné i měšťanské), obecního činžovního domu, tkalcovské školy, jatek (30 000 Kč), městského chudobince (20 000 Kč) a hasičskou kůlnu v celkové hodnotě 248 691 Kč. *Cenné papíry* (např. členské podíly Občanské záložny v Lomnici, splacené akcie místní dráhy Sodoměř – Stará Paka, slosovatelna státní půjčka moučná atd.) města měly hodnotu 237 220 Kč, vkladní knížky (zejména vkladní knížka

¹⁸¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 23, soukromá sbírka J. Kordíka

¹⁸² SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 25. 1. 1932 a 19. 7. 1935

¹⁸³ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 8

¹⁸⁴ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

kmenového jmění u Městské spořitelny a vkladní knížka „Obec Stará Lomnice“) celkem 2 341,11 Kč. Kmenové jmění se velice rozrostlo koupí lesních pozemků o výměře více než 700 ha od A. A. Rohana r. 1931, ale i stavbou škol v letech 1930 – 32. Každoročně město získalo z kmenového jmění úroky 4,5%, které byly využity k úhradě potřeby rozpočtu.¹⁸⁵

Do tzv. jmění běžného byly počítány: zařízení kanceláří, hasičské nářadí, potah s povozem, postrojem a nářadím, volné vklady, aktivní nedoplatky a pokladní hotovost, r. 1923 úhrnem 1 921 005,39 Kč. Pro chudinské účely bylo cennými papíry, vkladními knížkami, poskytnutím budov a nadacemi věnováno více než 272 000 Kč. Hodnota elektrárenského podniku (rozvodné sítě, měřičů, transformačních stanic, nářadí, aktivních nedoplatků a pokladní hotovosti) byla odhadnuta na 1 319 383 Kč.¹⁸⁶

Město spravovalo fondy: ústavu chudých, chudobince, městského muzea, národopisné výstavy v Lomnici n. P. r. 1893, kaple sv. Jana na hřbitově, pro vdovy a sirotky po padlých vojínech, pro raněné invalidy, nadace Ignáce Hornycha, Barbory Šlechtové, Františka Matouška, Theodora Svobody a Čeňka Mastného pro pokračovací školu.¹⁸⁷

B. obecní rozpočty

Návrhy obecních rozpočtů podávala městská rada, poté byly projednány ve finanční komisi a příslušných jiných komisích a pak veřejně vyloženy po dobu 14 dnů. Nebylo-li proti nim žádných námitek, byly rozpočty předloženy městskému zastupitelstvu ke schválení.

Základními položkami potřeby řádného rozpočtu byly: *vydání správní* (odměny městským úředníkům, náklady na kancelářské potřeby, palivo, světlo, telefon a poštovné na městském úřadě), *hospodářství* (udržování obecních budov, opravy silnic, pojištění radnice a kominík, opravy školních budov, pojistky, náklady na provozování obecního lomu, pískovny, lesů, rybníka, arendy, obecního potahu a daně pozemková, domovní a činžovní), *veřejná bezpečnost* (služné komisaři a strážníkům, ponocnému, obecnímu hodináři, pojištění strážnice a světlo a otop v ní, doplnění hasičského nářadí, osvětlování města, udržování dobytčího tržiště, pojištění váhy na tržišti), *komunikace* (na dlažby a úpravy cest a ulic, pojištění dělníků), *zdravotnictví* (služné obvodnímu lékaři, udržování vodovodu, kašen, pump a čištění města), *městské jatky* (služné jateckému, odměna zvěrolékaři, otop a pojištění), *školství* (vydržování živnostenské školy pokračovací, školní paušál), *městská knihovna*,

¹⁸⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

¹⁸⁶ Tamtéž

¹⁸⁷ Tamtéž

chudinství (náklady na provoz obecního chudobince, udělování chudinských podpor), *podpory a dary* (kulturním i sociálním účelům) a *úroky a umoření dluhů* obce.¹⁸⁸

Naproti tomu úhrada řádného rozpočtu obsahovala položky: *nájemné a náklady* (z radnice, městské spořitelny, od nemocenské pokladny a nájemné ze škol), *hospodářství* (výnosy z pronájmu obecních pozemků, z obecních lesů, z trávy u rybníka, nájemné za užívání rybníka, arendy, příjmy z trhů, obecního lomu, pískovny a potahu), *veřejná bezpečnost* (především náhrada za dopravu hnanců), *komunikace* (příspěvky od okresního výboru), *zdravotnictví* (poplatek z vodovodu, daň ze psů, poplatek z místa na náměstí), *městské jatky* (poplatek z masa na jatkách), *školství* (místní školní přírážka a školní plat od cizích žáků), *knihovna, chudinství, důchody a dávky* (hlavně z vína, z piva, z kořalky, ze zábav a přírůstku hodnoty nemovitostí) a *úroky* (z kmenového jmění).¹⁸⁹

Pro kontrolu plnění rozpočtu byla každoročně podána zpráva o revizi obecních účtů. Veškeré účty za období uplynulého roku musely být zkontrolovány finanční komisí, městskou radou a nakonec odsouhlaseny městským zastupitelstvem. K evidenci účtů byla vedena řada *účetních deníků* (obecní Lomnice n. Pop., starolomnický, chudinský, elektrárenského podniku, živnostenské školy pokračovací, místní školní rady, pomocné deníky pивní dávky, dávky z masa, dávky ze zábav), *hlavních knih* (obecní Lomnice n. Pop., starolomnická, chudinská, místní školní rady, tzv. hlavní kniha elektrického proudu a pomocná hlavní kniha pивní dávky) a pokladní deníky. Obecní pokladna byla uzamčena dvěma klíči (jeden měl městský tajemník a jeden městský účetní), uloženy v ní byly cenné papíry, vkladní knížky, pojistky škol, radnice a elektrárenského podniku, nadační listiny a peníze v hotovosti.¹⁹⁰

Do roku 1921 byly projednávány rozpočty Lomnice n. P. a Staré Lomnice zvlášť oběma zastupitelstvy. Po sjednocení obcí byl vytvářen rozpočet jeden, a to tak, že byl pro společné záležitosti vypočten poměr daňových základů v Lomnici n. P. a v bývalé Staré Lomnici (přibližně 60:40) a podle toho rozpočteny jednotlivé položky potřeby a úhrady na tyto dvě části města.¹⁹¹

Na rok 1920 byl schválen obecní rozpočet Lomnice n. P. se schodkem 43 995, 64 Kč, pro rok následující se schodek zvýšil na 135 678, 41 Kč.¹⁹² Až za několik let došlo k poměrnému vyrovnání městského hospodaření, v roce 1925 vykazoval schodek řádného rozpočtu jen 49,04 korun.¹⁹³

Při projednávání rozpočtu na rok 1926 vznikl v městském zastupitelstvu rozpor a jednání muselo být několikrát odloženo. Poslanec Václav Vávra (později starosta města) podal proti rozpočtu

¹⁸⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 16. 10. 1920

¹⁸⁹ Tamtéž, 16. 10. 1920

¹⁹⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

¹⁹¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze schůzí městské rady, kn. 11, inv. č. 30, 1914 - 1923, 8. 5. 1922

¹⁹² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 29. 11. 1919 a 25. 4. 1921

¹⁹³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 13. 2. 1925

řadu námitek, za něž se postavili i všichni členové živnostenské strany. Dokonce došlo na vzájemné obviňování a vyřizování osobních antipatií, v debatě také zaznělo: „Námítky byly vesměs vyvráceny a jest zde zřejmo, že byly činěny jen ze zaujatosti p. poslance proti starostovi [Jindřichu Crhovi¹⁹⁴], který jemu ani jednou neublížil, ale byl jím vícekrát napaden. Jest známo, že pan poslanec činí námítky jen proto, aby úřad starostovi ztrpčoval...“ Odhlasovat rozpočet odmítali i komunisté. Rozpočet byl přijat až 23. 2. 1926, a sice řádný s přebytkem 583,71 Kč a mimořádný se schodkem 135 000 Kč.¹⁹⁵

Rozpočet na r. 1927 byl již vytvářen podle nového zákona o finančním hospodářství samosprávných svazků č. 77/27. Zákon přinesl městu řadu starostí. Bylo mu nařízeno vybírat přírážky v maximální možné výši, do rozpočtu zahrnovat jen nejnútnejší potřeby, svůj rozpočet musela nově předkládat městu (finanční komisi a městské radě) místní školní rada, protože rozpočet školní se stal součástí obecního. Dosavadní státní příděly z daní byly zrušeny, město nemohlo zavádět nové dávky nebo poplatky, přišlo především o příjmy z daně obrátové a z daně z motorových vozidel. Nově byly obecní rozpočty předkládány okresnímu úřadu, který je nemusel schválit a mohl nařídít úpravy. O úhradu rozpočtového schodku muselo město na základě schváleného rozpočtu (též zemským výborem) zažádat z tzv. vyrovnávacího fondu při zemském výboru (později byl přejmenován na „fond zemského výboru“). Pravomoci samosprávných obcí tím byly výrazně zmenšeny.

Řádný rozpočet (včetně školního rozpočtu) byl přijat se schodkem 517 601,77Kč, z toho o 388 632 Kč bylo zažádáno u správy vyrovnávacího fondu při zemském výboru. Mimořádný rozpočet obsahující vysoké položky na stavbu divadla, okresního chorobince, přístavbu tkalcovské školy, předlažbu náměstí, kanalizaci a vodovod (celkem 4 185 000 Kč) byl díky subvencím a půjčkám přijat se schodkem 172 000 Kč, o jehož úhradu bylo též zažádáno u zemského výboru.¹⁹⁶

Rozpočet na rok 1928 byl zemským správním výborem vrácen s tím, že mají být ve městě zavedeny a v nejvyšší sazbě vybírány všechny vládou stanovené poplatky. V řádném i mimořádném rozpočtu výbor škrtil velké množství položek ve snaze snížit co nejvíce rozpočtový schodek a tím i výši částky žádané z vyrovnávacího fondu. Nařízené změny byly provedeny a schodek upraven na nejnižší možnou míru 250 000 korun. Přesto byl rozpočet zemským výborem dále upraven tak, že mohlo město zažádat o úhradu z vyrovnávacího fondu jen ve výši 24 365 Kč. Proti tomu podala Lomnice námítky a nakonec byl opět uznán schodek 250 000 korun.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Jindřich Crha se ještě před dokončením jednání o rozpočtu na r. 1926 přestal ze zdravotních důvodů účastnit schůzí zastupitelstva a zastupoval jej náměstek Rudolf Bartoš.

¹⁹⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 17. 2. a 23. 2. 1926

¹⁹⁶ Tamtéž, 15. 11. 1927

¹⁹⁷ Tamtéž, 29. 8. 1928 a 29. 1. 1929

Také jednání o rozpočtu pro následující rok bylo vleklé, návrh byl vrácen již okresním úřadem opět s tím, že má obec zvýšit položky úhrady a škrtnout nepotřebné položky potřeby. Stejně tak zemský úřad zaslal řadu připomínek a nařídil úpravu rozpočtu. Vše se opakovalo při projednávání rozpočtu na rok 1930, v mimořádném rozpočtu byla zahrnuta položka 5 mil. korun na stavbu škol. Neuhrazený schodek, o který bylo nutné zažádat u správy vyrovnávacího fondu, činil více než 650 000 korun. Pro léta následující byla tato částka vyšší než jeden milion.¹⁹⁸ Rostoucím zadlužováním se Lomnice dostala do obtížné situace, kdy musela žádat o příspěvky z vyrovnávacího fondu u zemského výboru, ten je však poskytl až po schválení obecního rozpočtu, v rámci něhož nařizoval zavedení dávek a poplatků v maximální výši. V období hospodářské krize bylo obyvatelstvo finančně vyčerpáno, často nemohlo všechny poplatky platit a vyšší sazby dávek již nemohly být zavedeny. Z rozpočtů musely být vypouštěny méně potřebné položky, příjmy byly v době hospodářské krize nejisté, nakonec byly zavedeny nejvyšší povolené přírážky k daním i veškeré poplatky umožněné zákonem. Z fondu zemského výboru nebyla často uhrazena ani polovina rozpočtového schodku, na splácení úroků z půjček byly uzavírány půjčky nové. Na schodek 1 205 000 řádného rozpočtu na rok 1934 přispěl zemský úřad částkou necelých 100 000 korun. V následujících letech se příspěvky zemského výboru zvyšovaly, pro rok 1937 byl přijat řádný rozpočet města s neuhrazeným schodkem 434 471 Kč.¹⁹⁹ V souvislosti s převzetím placení úroků a umořování obecních dluhů se finanční krize města postupně začala řešit, zemský výbor však pravidelně prováděl kontroly městského hospodaření.

C. půjčky

V důsledku zvyšování cen a nedostatku obecních financí se 4. 3. 1918 rozhodlo uzavřít půjčku ve výši 100 000 korun u zemské banky. Již v listopadu téhož roku však musela být uzavřena další půjčka, a to 150 000 Kč u Městské spořitelny v Lomnici n. P.²⁰⁰ Financí byl ale stále nedostatek, a tak následovala roku 1921 další půjčka, tentokrát 200 000 Kč u lomnické Občanské záložny. Pro splácení vysokého nákladu na zavedení elektrického proudu do města byla tamtéž zároveň uzavřena půjčka 500 000 Kč na 5,5% úrok.²⁰¹ Dle zprávy zemské revizní komise činil stav zápůjček

¹⁹⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 12. 1929 a AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1930

¹⁹⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 12. 2. 1937

²⁰⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 4. 3. 1918 a 29. 11. 1919

²⁰¹ Tamtéž, 25. 4. 1921

a zálohových úvěrů k 31. 12. 1922 celkem 1 758 438,72 Kč. Ke splacení (převedení) krátkodobých půjček byla r. 1924 uzavřena u městské spořitelny půjčka 500 000 korun na 5% úrok.²⁰²

Na přístavbu odborné školy tkalcovské r. 1927 byla uzavřena půjčka 500 000 Kč na 6,5% úrok u obecní spořitelny v Sobotce. Téhož roku si město vypůjčilo u Ústřední sociální pojišťovny 2 000 000 Kč na 6% úrok na vodovodní práce. R. 1928 požádal divadelní spolek o půjčku 600 000 korun u spořitelny v Lomnici n. P. pro stavbu divadla, polovina půjčky připadla na město.²⁰³ K provedení prací mimořádného rozpočtu na r. 1929 bylo u jičínské spořitelny vypůjčeno na 6,5% úrok dalších 300 000 Kč a na stavbu vodovodu 1 100 000 korun u lomnické pobočky Moravské banky.²⁰⁴ Největší finanční operaci města Lomnice n. P. v předmnichovském období představovala stavba nové budovy škol. Na její provedení byly u Ústřední sociální pojišťovny v Praze vypůjčeny na 5,75% úrok 3 miliony korun a u Pensijního ústavu nemocenských pojištěn 2 miliony na 6% úrok, na splácení těchto a dalších půjček na stavbu škol bylo užito také subvence ministerstva školství a zemského výboru.²⁰⁵

Na zřízení urnového háje bylo r. 1931 vypůjčeno na 4,5% úrok 30 000 korun od spolku Krematorium v Praze. Ke splacení kupní ceny 460 000 korun za lesy A. A. Rohanovi a dalších položek za dříví a stavby na lesních pozemcích bylo od lomnické Městské spořitelny půjčeno 200 000 Kč, zbytek peněz byl získán dalšími půjčkami a uvolněním kmenového jmění na vkladní knížce tamtéž.²⁰⁶

S rostoucím zadlužením města byly každoročně uzavírány sanační půjčky (kromě lomnické spořitelny a jiných finančních ústavů také např. u spořitelny železnobrodské nebo novopacké). Město se postupně dostalo do situace, kdy muselo splácet velké množství půjček, především však úroky - často vyšší úroky z prodlení. R. 1935 povolila Městská spořitelna další půjčku, 1 450 000 Kč, Lomnice se však musela zaručit veškerým svým obecním majetkem. Pro sanační účely byly také zrušeny některé obecní fondy, především fond jeslí (byl založen r. 1921 pro postavení jeslí, které se neuskutečnilo) a garanční fond.²⁰⁷ Přesto nemohlo město všechny své dluhy, ke kterým se přidaly náklady exekuční a soudní, splácet. R. 1935 bylo vypůjčeno u Městské spořitelny dalších 240 000 korun pro adaptaci budovy dřívějších chlapeckých škol pro státní úřady (okresní soud, berní úřad a důchodkovou kontrolu) a o rok později 1 100 000 Kč k zaplacení účtu ze stavby vodovodu. Na vodovod již bylo vypůjčeno od ÚSP, kvůli neplacení však byla na město uvalena exekuce. Pro vypůjčení další částky musely být dány do zástavy příjmy z vodovodu a některé nemovitosti

²⁰² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. a 1. 7. 1924

²⁰³ Tamtéž, 7. 10. a 15. 11. 1927 a 19. 1. 1928

²⁰⁴ Tamtéž, 12. 9. a 25. 11. 1929

²⁰⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 31. 10. 1930 a 18. 5. 1931

²⁰⁶ Tamtéž, 18. 5. 1931, 12. 9. 1932 a 30. 1. 1933

²⁰⁷ Tamtéž, 11. 2. 1935

(pozemky, chudobinec, tkalcovská škola, jatky a dokonce i radnice). R. 1936 měla Lomnice uzavřené půjčky v hodnotě více než 11 500 000 korun.²⁰⁸

V roce 1935 již i Městská spořitelna uvažovala o podání žaloby na město, které dlužilo kromě starších finančních závazků především anuity za léta 1933 – 35. Lomnice musela podat prohlášení, že bude dluhy splácet a doufala v pomoc státu, kterou měl přinést nový zákon o sanaci obecních financí.²⁰⁹ Jím byly zřízeny tzv. zemské pomocné fondy, které přejímaly zúročení a umořování dluhů obcí nejvíce zasažených hospodářskou krizí, mj. také Lomnice n. Pop.²¹⁰ Aby došlo k sanaci obecní samosprávy podle zákona č. 69 z roku 1935, muselo město zavést všechny dávky v maximálních sazbách.

D. obecní dávky a přirážky

Prostředkem úhrady části městských výdajů byly obecní dávky a přirážky. Většina z nich byla stanovena vždy na šestileté období, pro každý poplatek byla předepsána pravidla vybírání. Dohled na správné vybírání dávek a poplatků vykonávala policejní komise.

Již od počátku existence samostatného Československa se ve městě vybírala řada obecních dávek, především dávka *stavební, z vodovodu, z přepychových bytů*²¹¹ nebo *z úředních úkonů* (tj. zejména za vyhotovení potvrzení 1 Kč, vysvědčení 5 Kč, za povolení k nahlédnutí do listin 2 Kč a za výpisy z nich 5 Kč).²¹² Na konci roku 1919 byly zavedeny také dávka ze *psů* (rozlišovali se psi luxusní a hlídací), poplatky z *domovských listů, vysvědčení a dobytčích pasů*, všechny 1 Kč za kus. Teprve s budováním městské kanalizace bylo zavedeno také *stočné* a dávky *za užívání obecních stok*.²¹³

R. 1920 byla zavedena také dávka ze *zábav* (z tanečních zábav a slavností) 20 Kč, s níž byla spojena dávka za „*prodloužení policejní hodiny*“ ve výši 30 Kč. Dávku neodváděl hostinský, nýbrž spolek, který zábavu pořádal. Zároveň bylo stanoveno, že každý, kdo vstoupí do tanečního sálu,

²⁰⁸ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 19. 7. 1935 a AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 15. 5. a 5. 10. 1936

²⁰⁹ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 25. 3. 1935

²¹⁰ Jan Janák, Zdeňka Hledíková, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, NLN, Praha 2005, s. 379

²¹¹ Placena byla lidmi, kteří používali více místností, než stanovoval zákon (pro jednotlivce byla určena jedna místnost, pro rodinu vždy o jednu místnost více, než bylo jejích členů). SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze schůzí městské rady, kn. 11, inv. č. 30, 1914 – 1923, zápis o zasedání městského zastupitelstva 14. 7. 1922

²¹² SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 22. 6. 1931

²¹³ SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 29. 11. 1919

zaplatí 20 haléřů a celkový výnos bude věnován na chudinské účely.²¹⁴ V roce 1938 byla dávka ze zábav i z prodloužení policejní hodiny odstupňována na 10, 20 a 40 korun podle toho, zda byla zábava s tancem, bez tance, v obyčejné hospodě nebo na sále.²¹⁵ Vybírala se také dávka z *návěští* vylepovaných na obecních tabulích určená velikostí plakátu a dobou jeho vyvěšení, peníze se odváděly policejnímu komisaři, který je odvedl důchodnímu a plakáty opatřil svým razítkem.²¹⁶ Poplatky se vybíraly též za pronájem plůtků kolem stromů k reklamním účelům. Příjmem pro město byla i dávka z *motorových vozidel*, avšak jen do r. 1927, kdy byla obcím zákonem č. 77/27 odebrána. Dávky se odváděly také za *užívání veřejného statku*, z příslibení nebo propůjčení *domovského práva* a z *přírůstku hodnoty nemovitostí*.

Výrazný příspěvek do obecní pokladny znamenala také dávka z *lihovin* (r. 1920 byla pevně stanovena na 8 haléřů za každý spotřebovaný litr), dávka z *vína* (10 hal. z 1 l), *piva* (4 Kč z 1 hl) a z *masa* (20 hal. z 1 kg masa).²¹⁷ Později byla dávka z lihovin vybírána paušálně, jednotlivým poplatníkům – nejčastěji provozovatelům hostinců, platili ji ale i někteří obchodníci, v jejichž obchodech se lihoviny pily – byla vždy vyměřena výše dávky na celý rok. R. 1924 byla také přijata změna vybírání dávky z masa na jatkách, a sice dle odporažených kusů dobytka namísto dosavadního vybírání za 1 kg získaného masa. Po nástupu městského zvěrolékaře r. 1924 byla zavedena také dávka za *užívání jatek* dle kusů hovězího dobytka (15 – 37 Kč za kus), vepřů (12 – 17 Kč), z telat (7 Kč) a z kozy nebo ovce (5 Kč) a poplatek za tzv. *zvěropolicejní prohlídku* dobytka provedenou městským zvěrolékařem před porážkou a prohlídku masa dopraveného do Lomnice n. P.²¹⁸

Další dávkou odváděnou obci byly poplatky *tržní* zahrnované do výnosů tzv. arendy. Platily se z každého stánku s rozlišením jeho velikosti, z propůjčení váhy na tržišti, ze stoliček, prken, z místa na tržišti, z vozů, pytlů, košů, ale i z každé slepice, králíka, kuřete, husy, housete nebo psa, na dobytčím trhu se poplatky rozlišovaly podle velikosti dobytka.²¹⁹ Vybírání těchto poplatků měl na starosti policejní úřad, účastnili se na něm také členové hospodářské komise za odměnu 10% vybrané částky. Peníze přijímal policejní komisař a odváděl důchodnímu.²²⁰

²¹⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 8. 5. 1920

²¹⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 29. 3. 1938

²¹⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

²¹⁷ Dle jatečního řádu schváleného okresním hejtmánstvím v Semilech 20. 3. 1907 smělo město vybírat pouze 3 hal. z 1 kg masa. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 8. 5. 1920

²¹⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924 a 26. 11. 1926

²¹⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 8. 5. 1920

²²⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

Po provedení elektrifikace města byly zavedeny také poplatky za *odebírání elektrického proudu*. Odběratelé platili 4,20 Kč, 2,50 Kč nebo 1,60 Kč za 1 kWh podle odebraného množství proudu (do 50 kWh, od 51 do 150 kWh a nad 151 kWh), r. 1926 byly sazby upraveny na 4 Kč, 3,90 a 3,80 za 1 kWh a pro letní měsíce stanovena jednotná cena 2,50 Kč za 1 kWh.²²¹

Až po vybudování vodovodu pro většinu částí města (na počátku 30. let) se začalo jednat o vodném. Lomnický vodárenský podnik byl velice zadlužen, ukázalo se, že se s vybíráním poplatků za vodu mělo začít dříve. Bylo rozhodnuto o vybírání jak od lidí připojených na vodovod, tak od lidí nepřipojených (v poloviční sazbě). Proti tomu bylo podáno mnoho námitek, odvolání i žalob a jednání o dávce za spotřebovanou vodu se dále protahovalo.²²² Vybíráno bylo za vodu mnohem méně, než bylo předepsáno.

Změnami ve finančním hospodářství obcí zavedenými zákonem č. 77/27 bylo město zemským úřadem nuceno vybírat dávky a poplatky v maximální stanovené výši. Zadlužení Lomnice bylo opravdu velké, ač se tomu představitelé města dlouho bránili, musely být r. 1935 zavedeny i poslední zákonem povolené ale dosud nevybírané dávky, a to dávka z používaných místností, z dovolených her (karty, domino, kulečník a kuželky) a z přechodného ubytování.²²³ Z každé obytné místnosti se platilo 10 korun, z kuchyně, koupelny, předsíně a obchodních místností po 20 korunách, z povolených her po 50 hal. a z přechodného ubytování 10% z částky placené za pokoj.²²⁴ Přesto zemský úřad naléhal, aby byly veškeré dávky zavedeny v maximální výši, např. pro obyvatelstvo nejtěživější dávka z používaných místností měla být zvýšena na 50 a 100 korun. Tak byla tato dávka r. 1936 zvýšena na 25 a 50 korun, pro finančně slabé zůstala na 10 a 20 korunách.²²⁵

Proti výměru zejména dávky z používaných místností a vodného docházela městskému úřadu řada stížností, městské zastupitelstvo je muselo řešit případ od případu s přihlédnutím k finanční situaci jednotlivých poplatníků.

K vyrovnání rozpočtových schodků bylo obcím povoleno zavádět přirážky k přímým daním, které byly vybírány společně se státními daněmi a odvedeny městu důchodkovým kontrolním úřadem: R. 1918 byla zavedena 25% přirážka ke státní dani nápojové. Sloučením obcí Lomnice n. P.

²²¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 5. 1925 a 16. 9. 1926

²²² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 21. 12. 1931

²²³ Tamtéž, 29. 4. 1935

²²⁴ Od r. 1938 byla dávka z her vybírána paušálem, částka 10 000 Kč byla rozdělena na jednotlivé poplatníky. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 26. 3. 1935 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 3. 11. 1938

²²⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 23. 7. 1936

a Staré Lomnice vznikl problém s rozdělením ostatních obecních přírážek. Nakonec bylo rozhodnuto, že ještě 5 let po sloučení má být zachována diference v přírážkách.²²⁶ Od roku 1921 se ve Staré Lomnici vybírala 45% přírážka k dani činžovní a 250% přírážka k ostatním daním, zatímco v Lomnici n. P. 200% přírážka k dani činžovní a 300% k ostatním daním.²²⁷ Po sjednocení přírážek se v obou obcích vybíraly 230% přírážka k dani činžovní a 310% přírážka k ostatním daním. R. 1926 byla výše přírážek upravena na 230% k dani činžovní a 250% k daním ostatním.²²⁸

Kromě základního pachtovného museli od roku 1919 nájemci pozemků hradit také přírážku k dani pozemkové. V říjnu 1920 byla zavedena 50% přírážka k převodním poplatkům z nemovitostí.²²⁹ Do r. 1927 se vybírala také 150% obecní školní přírážka. Úpravou finančního hospodářství obcí z r. 1927 byla výše všech přírážek k daním omezena na 200%. Město tak přišlo o značnou část příjmů, bylo nuceno zvýšit sazby dávek a poplatků, a tím velice zatížit své obyvatelstvo.²³⁰ Od počátku 30. let se vybírala 200% přírážka k činžovní dani a 350% k daním ostatním, zákonem bylo povoleno vybírat přírážku k dani činžovní 250%, kvůli velkému finančnímu zatížení obyvatelstva se této možnosti nevyužilo.²³¹ R. 1936 byla nařízením zemského výboru zvýšena přírážka ke všem daním kromě činžovní na 400%.²³²

Veškeré zvyšování dávek, poplatků a přírážek však bylo ve skutečnosti jen formální. Muselo být učiněno, aby město dosáhlo dotací od zemského úřadu, obyvatelstvo však více platit nemohlo a výnosy z těchto přírážek se nezvyšovaly.

²²⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 31. 7. 1920

²²⁷ Tamtéž, 19. 12. 1921 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 13. 2. 1925

²²⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 4. 2. 1924, 23. 2. 1926 a 22. 2. 1927

²²⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 30. 9. 1919 a 16. 10. 1920

²³⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 12. 1929

²³¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 6. 2. 1931

²³² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 23. 11. 1936

5. Hospodářství

Lomnice nad Popelkou byla v době první Československé republiky sídlem podnikání drobných živnostníků ale i mnoha rozvinutých prosperujících podniků často celostátního i zahraničního významu. Existovala zde řada firem zaměřených na textilní výrobu, která měla ve městě obzvláště dlouhou tradici, neméně významná byla i lomnická potravinářská produkce orientovaná především na výrobu známých lomnických sucharů. Své místo v průmyslové výrobě zaujímaly také firmy nábytkářské a strojní. Dobře se ve městě dařilo i ostatnímu továrnímu i domáckému průmyslu (např. výrobě zástěr). Zásadní vliv na rozvoj průmyslu mělo mj. přímé spojení města s okolním světem železniční dráhou v roce 1906.

Velké množství soukromých podniků a jejich úspěšnost v rámci celorepublikového trhu učinily z malého města významné průmyslové centrum poskytující značné výhody svým obyvatelům jak snižováním nezaměstnanosti, tak i celkovým zvyšováním životní úrovně. Rozvinutý obchod a nárůst průmyslové výroby měl za následek i růst počtu obyvatel ve městě. K úpadku došlo až v důsledku světové hospodářské krize, zejména textilní průmysl ztrácel své zákazníky a propouštěl zaměstnance. Nezaměstnanost od počátku 30. let stále stoupala, lidé byli finančně vyčerpani velkým daňovým zatížením, vysokými cenami, dávkami, poplatky a přirážkami.

A. textilní výroba

Obdobně jako v jiných obcích v oblasti Podkrkonoší tvořila i v Lomnici n. Pop. výraznou složku hospodářství právě textilní výroba. Lnářství se v Lomnici nad Popelkou začalo vyvíjet již na počátku 18. století. Základy položil roku 1725 Adam Duchoslav Šlechta, jehož syn Jan Adam Šlechta se poté stal tkalcovským faktorem na Lomnicku – opatroval bavlnu pro domácí zpracování – a zřídil obchod s tkalcovským zbožím. Jak píše Spolek čs. turistů ve svém Věstníku (1924), „Ruční tkalcovství pěstuje se zde ode dávna. Poslední dobou jako všude ustoupiti musela ruční tkalcovina stavům mechanickým.“²³³ Lomnický textilní průmysl sestával z tkalcoven, přádelen, barvíren, tíren lnu a úpraven, produkoval látky režné, pestrotkané, různá lněná plátna, ručníky, ubrusy, samety, šatové látky a různé druhy látek k technickým účelům pro cukrovary, lihovary a jiná průmyslová odvětví, šilo se ale i prádlo, dámská a pánská konfekce a vyráběly nejrůznější potřeby pro textilní průmysl.²³⁴ Z mnoha podniků zabývajících se textilní výrobou si jmenujme alespoň ty nejvýznamnější:

²³³ Zpravodaj Českého ráj – Věstník Odboru klubu čs. turistů v Jičíně i v Rovensku a Spolku turistů v Jičíně, 11. - 12. číslo, Rovensko pod Troskami, 1924, str. 8

²³⁴ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 48

P. A. Šlechta a syn (viz **obr. příloha č. 15**): Potomci Adama Duchoslava Šlechty dále pokračovali v rodinné tradici textilní výroby a stále ji rozvíjeli. Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století již Petr August Šlechta a jeho syn Petr Karel Šlechta vyváželi své výrobky do mnohých evropských zemí. V roce 1808 došlo v Novém Bydžově k protokolaci firmy P. A. Šlechta a syn. Firma zaznamenala velký růst, rozkvět i uznání ve světě, vyvážela plátna hrubších i jemnějších jakostí. V suterénu sídla Šlechtovy firmy – Hrubého domu (dnes Městské muzeum) – byla manufakturní dílna a ve vstupní hale se vykupovalo plátno od tkalců z celého Podkrkonoší a prodávala příze. Po úmrtí Petra Augusta Šlechty roku 1836 převzal podnik jeho syn Petr Karel a vedl jej až do roku 1859, kdy jej předal svému synovi Petru Čeňkovi. V roce 1910 postavil jeho syn Bedřich ve Staré Lomnici moderní mechanickou tkalcovnu lněného zboží a zakoupil 60 nových stavů, jejichž počet se brzy zvýšil na 200 s veškerými přípravnými stroji úpravny a konfekčním oddělením.²³⁵ V roce 1930 bylo ve firmě zaměstnáno 42 úředníků a 350 dělníků. Mzda se pohybovala v rozmezí 1,60 - 4,70 Kč za hodinu. Hlavními výrobky byly plachty, pytle, stany, technické a filtrační látky, ubrusy, hasičské hadice. Firma byla v obchodním spojení s Rakouskem, Jugoslávií, Anglií, Německem, Tureckem, Egyptem, Indií a Amerikou.²³⁶ R. 1935 se továrník Petr Šlechta stal členem městského zastupitelstva. Po koupi bývalých firem Kolorenč a J. Sýkora²³⁷ vstoupil závod P. A. Šlechta a syn v roce 1939 do Ústředního lnářského svazu. Rozsah a význam firem takto sdružených daleko přesahoval lokální poměry a byl pronikavě znát v exportní bilanci textilní výroby naší republiky v dobách před druhou světovou válkou.²³⁸

Ignác Horných a synové (viz **obr. příloha č. 16**): Firma byla založena roku 1827 Ignácem Hornýchem, který navázal na živnost svého otce ručně vyrábějícího paprsky pro tkalcovské stavy. Jeho zásluhou však ruční výroba ustupovala strojům, produkce vzrůstala a přešla z malé dílny do rozměrné továrny. R. 1873 získala firma své jméno Ig. Horných a synové, neboť i jeho synové Václav a Hynek se na řízení podniku plně účastnili a později jej převzali zdokonalující otcovo dílo. Okruh zákazníků překročil meze tkalcovského Podkrkonoší, Čech²³⁹ a nakonec i Evropy a výrobky Hornýchovy továrny - veškeré tkalcovské potřeby, tj. paprsky (smolené i letované), nitěná i ocelová

²³⁵ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

²³⁶ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 13, soukromá sbírka J. Kordíka

²³⁷ Oba textilní podniky, závod Josef Sýkora byl založen roku 1868, ve třicátých letech 20. století zaměstnával 12 úředníků a 130 dělníků. Vyráběly se zde hlavně zefýry a popelíny. Firma vyvážela své zboží do Francie, Dánska, Maďarska a Německa. Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka

²³⁸ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 74

²³⁹ Ve 30. letech byla firma v obchodním spojení s Jugoslávií, Maďarskem, Polskem, Německem, Rumunskem, Bulharskem a Litvou.

brda, hřebeny všech druhů, člunky, pružiny, ocelová péra²⁴⁰ – měly skvělou pověst. V roce 1930 zaměstnávala firma 10 úředníků, 7 mistrů a 180 – 250 dělníků (podle množství práce) se mzdou 1,20 Kč – 5,60 Kč za hodinu.²⁴¹

Firma Josef Crha, mechanická tkalcovna a úpravna, byla založena roku 1866 a byla tak mezi prvními, jež začaly v Lomnici vyrábět pestrobarevné zboží. Zakladatel firmy vedl podnik téměř 50 let, několik let byl také starostou města. R. 1908 byla výroba přeměněna na mechanickou v nově postavených budovách. Po smrti Josefa Crhy přešlo vedení podniku na jeho syna Jindřicha zastávajícího několik let též úřad starosty²⁴². Podnik zaznamenal velký rozkvět, jeho výrobky byly velice známé a vysoce ceněné. Vyráběly se zde kanafasy, sypkoviny, kapesníky, ručníky, utěrky, flanely atd. Jindřich Crha zemřel v roce 1927, podnik po něm převzala dcera Božena Crhová-Svobodová a její manžel Karel Svoboda. V roce 1930 zaměstnávali 4 úředníky, 10 zřízců a 36 dělníků. Nejnižší mzda zaměstnanců byla 120 Kč a nejvyšší 160 Kč týdně.²⁴³

Bratři Halířové. Roku 1912 založili bratři Halířové v Levínské Olešnici v Podkrkonoší ruční tkalcovnu, během první světové války koupili novou mechanickou tkalcovnu blízko vlakového nádraží v Lomnici n. P., z níž během let vybudovali moderně zařízenou továrnu vyrábějící stolní prádlo, damaškové a jiné lněné a bavlněné zboží. To bylo exportováno především do USA.²⁴⁴

Svou firmu založil František Svoboda roku 1860. Navázav na místní tkalcovskou tradici začal se tomuto oboru věnovat a zanedlouho zaměstnával až 400 ručních tkalců, kteří pro něho vyráběli barchety, kanafasy a zefíry. Po jeho smrti převzali závod jeho synové František a Theodor, který však brzy zemřel. František Svoboda měl po otci převzít nově zřízenou barvírnu a mechanickou tkalcovnu s 500 stavů. Již ve svých 25 letech ale ochrnl, a tak vedl podnik společně s úředníkem A. L. Cermanem. Když roku 1918 František Svoboda zemřel, převzali vedení firmy jeho synovci Theodor a Miroslav. V nově přistavěné továrně přeměnili výrobu na příbuzný obor pleteného a stávkového zboží.²⁴⁵

Josef Mizera – JOMLO. Základy firmy položil Josef Mizera na počátku 20. století, který měl původně obchod s tkalcovským zbožím, faktorství a tkalcovnu. V období mezi světovými válkami

²⁴⁰ Výrobou tkalcovských papírových cívek a dutinek se zabývala firma Horných a spol. založená v roce 1911 Hynkem Hornychem, jeho zetěm Karlem Tišerem a spolumajitelem firmy Josef Horák Františkem Horákem. Tím přibyl v Lomnici další podnik, Lomničany všeobecně nazývaný „cívkárna“.

²⁴¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 13, soukromá sbírka J. Kordíka a Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 89 – 90

²⁴² Jindřich Crha zastával také funkci předsedy pěveckého spolku Bořivoj, předsedy místní školní rady, výboru Městské spořitelny, Okrašlovacího a turistického spolku a dalších organizací.

²⁴³ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka a Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 81

²⁴⁴ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 78

²⁴⁵ Tamtéž, str. 80

vtiskl syn zakladatele, Josef, továrně její pozdější charakter, zařídil pro ni novou budovu a přijal velké množství domácích švadlen, kterých bylo na konci 30. let až 200. Vyrábělo se zde prádlo, pánská i dámská konfekce, zejména košile a obleky. Přestože Josef Mizera zemřel předčasně v roce 1939, pokračoval i jeho syn v rodinné tradici vedení firmy JOMLO.²⁴⁶

Zdeněk Štejfa: První vývojovou etapou tohoto podniku byla léta 1899 – 1923, kdy byly budovány základy firmy, které položila Antonie Štejfová, která téměř čtvrt století provozovala dámské krejčovství. Její výrobky si brzy získaly oblibu a objednávky rostly, takže když v roce 1923 převzal firmu její manžel Ladislav Štejfa, rozšířil tuto živnost o dámskou konfekci. Následující léta znamenala období rozmachu a oživení celé výroby. Modernizaci dokončil po roce 1940 až další vedoucí podniku, František Štejfa. Vyráběly se zde především pánské a dámské prádlo a lehká konfekce (šaty, župany, zástěry a pyžama) zejména pro tuzemský trh.²⁴⁷

B. výroba nábytku

Strojní truhlářství firmy Alois Štejfa vznikalo od roku 1908, nejprve pro podnik pracoval pouze zakladatel se třemi dělníky. Vyráběli pěkný a moderní nábytek, a tak se objednávky rychle rozrostly a v roce 1922 byly na pomoc přibrány mechanické truhlářské stroje. O šest let později byl podnik nucen výrobu více rozšířit, byla provedena nástavba jednoho poschodí nad dosavadními dílnami a zřízena prodejní místnost. Práce i zaměstnanců však nadále přibývalo a v roce 1932 provedl A. Štejfa další nástavbu a přikoupil další mechanické stroje. R. 1938 zřídil také natěračské a stříkací dílny. Technické vedení podniku bylo r. 1929 svěřeno odbornému učiteli, arch. F. Hajskému. Firma Alois Štejfa vyráběla kuchyně, ložnice, kancelářská a bytová zařízení a prováděla také stavební práce.²⁴⁸

Další truhlářský podnik založili společníci Ladislav Cinek a Jan Novák, když si v roce 1929 pronajali potřebné místnosti pro vybudování dílny strojní a dílny ruční, zakoupili nejnútnejší nářadí pro výrobu nábytku a zažádali o živnostenský list. Zákazníků a truhlářské práce rychle přibývalo, museli proto přibrat ještě jednoho učně a tovaryše. Jako jedna z prvních velkých zakázek byly práce pro zařízení (především sklápěcí sedadla) nově postaveného Tylova divadla a vybavení všech měšťanských tříd nových Masarykových škol potřebným školním nábytkem. To již ale malé dílny nestačily, a tak musely být pronajaty další dvě místnosti pro konečné práce a doplňky a zaměstnání noví pracovníci. Během krátké doby jich firma měla celkem 33. Na výrobu dopadly i důsledky světové

²⁴⁶ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 83 – 84

²⁴⁷ Tamtéž, str. 85

²⁴⁸ Tamtéž, str. 88

hospodářské krize, přesto se majitelům dařilo shánět objednávky a dokonce roku 1935 postavit nové dílny. Do podzimu 1936 se podařilo zahájit výrobu pod vlastní střechou. Kvůli snížení počtu zakázek začala firma v roce 1938 vyrábět také dřevěné hračky, s nimiž slavila nemalý úspěch.²⁴⁹

C. strojní výroba

Slévárny železa a jiných kovů pracovaly převážně pro již zmíněný průmysl textilní nebo zhotovovaly pro potřeby vlastních strojíren součástky textilních, hospodářských a jiných strojů nebo pekařských pecí.²⁵⁰ Výrazné zastoupení měla výroba velkých hospodářských strojů, ale i menších pomocníků do domácností (např. kávových mlýnků).

V roce 1827 vybudoval Josef Horák (viz **obr. příloha č. 17**) malou zámečnickou dílnu, ve které vyráběl různé kované zámky, potřeby pro řemesla a hospodářství. Jeho syn převzal a dále zdokonaloval otcovu dílnu, zavedl výrobu hospodářských strojů a strojů pro různá řemesla. R. 1865 byl podnik doplněn postavením parního stroje a mechanickým obráběním strojových součástí, ke strojárně byla připojena také slévárna šedé litiny.²⁵¹

V roce 1930 stál v čele podniku továrník Jaroslav Kříž a zaměstnával zde celkem 8 úředníků, 3 mistry a 200 dělníků včetně učňů. Zaměstnanci zde vydělávali ročně 5 500 – 21 000 korun, vyráběli hlavně stroje pro mechanické tkalcovny, hospodářské stroje (čisticí mlátičky, lisy na slámu, stroje na zpracování lnu), pekařské pece, brusy, odlitky ze šedé litiny. Firma vyvážela své výrobky např. do Anglie, Belgie, Bulharska, Dánska, Francie, Německa, Polska, Rakouska, Řecka, Švýcarska, ale i Turecka, Mexika nebo Egypta.²⁵²

Firma Bratři Ouhrabkové byla založena roku 1920 bratry Čeňkem a Josefem Ouhrabkovými jako jedna z prvních vyrábějící kávové mlýnky v Československé republice. Finanční pomocí pro začátky podniku – především pro zakoupení potřebných strojů – byla mj. kapitalizace úrazového důchodu Josefa Ouhrabky. S několika spolupracovníky pak bratři vyráběli velice kvalitní mlýnky všech druhů schopné obstát i v zahraniční konkurenci, byly to především kávové mlýnky stolní a nástěnné, cestovní mlýnky a mlýnky na koření. V roce 1925 postavili novou dílnu na straně k parku u tkalcovské školy.²⁵³ Na počátku třicátých let zaměstnávali Ouhrabkové 14 dělníků s nejnižší mzdou 150 Kč

²⁴⁹ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 91 – 92

²⁵⁰ Tamtéž, str. 46

²⁵¹ Tamtéž, str. 95

²⁵² Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 13, soukromá sbírka J. Kordíka

²⁵³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1923 – 1930, kn. 7, inv. č. 27, 16. 12. 1924 a 17. 1. 1927

a nejvyšší 300 Kč týdně. Firma byla v obchodním spojení s Rakouskem, Maďarskem, Rumunskem, Polskem a Itálií.²⁵⁴ Výrobou mlýnků se v Lomnici n. P. zabývala také firma Patka a spol.

Strojírna J. Budina. Zakladatel podniku Josef Budina začal roku 1894 vyrábět hospodářské stroje, jeho syn Alois výrobu zaměřil především na stroje k řezání zelí, zeleniny, brambor a ovoce s účelem pro konzervářský průmysl, živnosti, kuchyně i domácnosti. Budinovy řezací stroje si díky své kvalitě brzy získaly řadu příznivců a objednávky na ně přicházely i ze zahraničí. Časem se začaly vyrábět také drticí stroje na ovoce, byliny a na zeleninu a menší stroje do domácností a restaurací.²⁵⁵

D. potravinářský průmysl

Skutečně proslulou se Lomnice n. P. stala nejen díky výrobě textilní, ale i potravinářskému průmyslu. Vedle známých lomnických sucharů se zde vyráběly i cukroviny všech možných druhů, zboží perníkové, sušenky, těstoviny aj.

Firma Josef Jína byla založena roku 1810, když v malém dřevěném domečku začal Michal Jína se svou manželkou péct různé trvanlivé pečivo, které pak manželé roznášeli po trzích a poutích na Lomnicku. Těchto cest se účastnili také jejich synové Josef a Antonín. Josef byl dokonce „na zkušenou“ v Rakousku, Maďarsku a Itálii. Svou podnikavostí otcovu živnost zvelebil, na roznoš sucharů zaměstnal několik žen. Potřebné stroje do výroby však zavedl až Josefův syn Hynek, který se velmi zasloužil o rozšíření podniku a zvýšení výroby nyní již také mandlových preclíčků, oplatek, perníčků a jiných cukrovinek. Po něm převzal firmu jeho syn Josef Jína (1901 – 1936), který jako první v Lomnici n. P. postavil továrnu na suchary s moderním zařízením a vybavením v dnešní Smetanově ulici. Začal také vyrábět čokoládu, různé čokoládové zboží, sušenky, čajové pečivo, perníky, čaj, keksy, dětské suchary a dětskou moučku, těstoviny, ale i zdravotní suchary pro diabetiky. V roce 1930 v podniku pracovali 3 úředníci, 3 cestující a 58 dělníků. Ženy si zde vydělaly 1,50 – 3 Kč, muži 3,40 – 5 Kč za hodinu. Do ciziny se pro velké clo zboží na počátku třicátých let 20. století nevyváželo.²⁵⁶

Roku 1936 převzal vedení firmy syn Josef Jína, který díky svým zkušenostem z cest po Anglii, Norsku, Polsku a Švýcarsku podnik jen zveleboval. Firma získala také mnoho ocenění,

²⁵⁴ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka a Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 96

²⁵⁵ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 96

²⁵⁶ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka a Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 66

velkým úspěchem byla v roce 1927 na světové výstavě v Paříži první cena „Grand Prix“ za vystavené výrobky firmou J. Jína. Řadu cen a diplomů však Jínovy výrobky získaly i v naší republice.²⁵⁷

Počátky podniku Antonín Jína jsou stejné jako firmy Josef Jína, prvním výrobcem sladkého trvanlivého pečiva byl od roku 1810 Michal Jína. Roku 1872 se živnosti ujal jeho syn Antonín Jína, který pokračoval ve výrobě již velmi oblíbených sucharů, perníčků a jiného pečiva stejně jako jeho bratr Josef. Základ k tovární výrobě pověstných lomnických sucharů a cukrovinek však dal až v roce 1909 Karel Antonín Jína, vnuk zakladatele, který na náměstí vedle hotelu Doležal postavil velké pekárny a dílny. Zde bylo sídlo firmy až do roku 1926, kdy přenesl výrobu do nově postavené továrny na okraji města. V roce 1930 zaměstnával 3 úředníky a 45 dělníků, kteří dostávali mzdu 2 – 5 Kč na hodinu a vyráběli suchary, dezerty, mandlové věnečky, sušenky, oplatky a medové pečivo. Firma byla v obchodním spojení s Německem, Rakouskem, Francií, Albánií, Spojenými státy, Jugoslávií a Švýcarskem. Charakteristických znaků mohutné továrny, jak je zachována dodnes, se však budově firmy Ant. Jína dostalo až po příchodu obou synů do podniku v roce 1937. V roce 1948 byly podniky Ant. Jína i J. Jína znárodněny a spojeny do národního podniku Lomnický průmysl sucharů a dětské výživy.²⁵⁸

Podnět k založení podniku František Crha dal po první světové válce pozdější ředitel místního Konsumního družstva a člen městského zastupitelstva Josef Bernard. Opatřil vhodné místnosti a vybavení a zaměstnal dva zaměstnance – cukrářského mistra a jeho patnáctiletého učně Františka Crhu. Brzy se výroba přestěhovala do objektu v těsné blízkosti náměstí a v roce 1924 přišel do podniku jako vedoucí administrativní síla Alois Kyrchšlágner, který začal jezdit po celé republice a shánět objednávky a vedl účetnictví firmy. Po vyučení získal František Crha tovaryšský list a v roce 1929, po složení mistrovské zkoušky, živnostenský list, což mu umožnilo realizovat jeho teoretické i praktické technické dovednosti a dostat se postupně do vedení podniku. Ač neměla tak dobré vybavení jako jiné velké cukrovinkářské továrny a zaměstnávala nejvíce 20 zaměstnanců, získala si firma postupně široký okruh zákazníků a velkou oblibu svých výrobků – lomnických sucharů, sušenek, dětských sucharů, oplatek, medového marcipánu a jiných.²⁵⁹

V roce 1900 začal Alois Tichý vyrábět v malém domku na Novém městě při svém pekařství také suchary. Jeho výrobky byly velice chutné a kvalitní, brzy si získal řadu zákazníků a musel podnik rozšířit. Koupil proto domek v Palackého ulici poblíž nádraží a přestavěl jej na dílnu pro výrobu sucharů a jiných lomnických cukrářských specialit. V podniku mu vydatně pomáhali jeho dva synové, oba cukráři, kteří se také po smrti zakladatele vedení rodinné firmy ujali. Ve výrobě sucharů, sušenek,

²⁵⁷ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 66

²⁵⁸ Tamtéž, str. 57 a CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

²⁵⁹ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 64

desertků, oplatek, čajového a jiného pečiva obstáli v silné konkurenci stejně úspěšně jako jejich otec. Své výrobky rozváželi po celé Československé republice, zároveň je však bylo možné zakoupit v malé prodejně zřízené vedle dílen v Lomnici nad Popelkou.²⁶⁰

Pivovar je v Lomnici v historických pramenech zmiňován již v roce 1462, na dnešním místě byl společně s vinopalnou postaven až v roce 1660. Roku 1908 společnost „Pivovar a sladovna hostinských v Lomnici n. Pop.“ koupila panský pivovar za 72 000 korun. Od 1. 10. 1908 zde začala vařit pivo, během několika let postavila 20 metrů vysoký komín, várnou, pořídila nový železný vodovod z Popelky, elektrické osvětlení, nové stroje, výtah, sudy a další zařízení. V letech 1909 – 14 zde bylo ročně vyrobeno 4 500 – 5 000 hektolitřů piva, ve válečných letech jen 2 633 – 869 hl a v letech 1921 – 25 se vyrobilo 3 382 – 6 248 hl piva ročně.²⁶¹ Roku 1929 bylo v pivovaru uvařeno dokonce 8 800 hl piva, vyrobeno 520 hl limonády a 192 hl sodové vody. Ledování prováděl pivovar na vedlejším obecním rybníku se souhlasem městské rady.²⁶² Výroba byla v pivovaru ukončena v roce 1958.

E. služby

Díky vyspělému průmyslu, nárůstu obyvatel i čilému turistickému ruchu se v Lomnici první republiky rozvinula rozsáhlá a velice rozmanitá síť služeb všeho druhu. Šlo většinou o drobné podnikatele, působily zde však také podniky obecní a státní. Při podniku Československé dráhy, zestátněném od 1. 1. 1925, v Lomnici pracovali přednosta, traťmistr, staniční mistr a dalších 12 zaměstnanců.²⁶³ Lokální železniční dráha spojující Sodoměř a Starou Paku však již v době první republiky nevyhovovala požadavkům obyvatel a byla omezena především na nákladní dopravu.

Významnou událostí pro město bylo zřízení telegrafní stanice již roku 1869 v č. p. 17 Vincence Mastného. Město se zavázalo roku 1877, že bude stanici udržovat, věnovalo jí místnost a vytápění. K 15. prosinci 1880 byla spojena telegrafní stanice s poštou. V roce 1902 byly ve městě rozmístěny tři schránky (v Dolní Lomnici, na Račanech a Karlově). Poštovní a telegrafní úřad v Lomnici nebyl státní, roku 1908 městská rada již po několikáté žádala o zestátnění.²⁶⁴ V roce 1919 bylo při tomto již státním úřadu evidováno 17 150 kusů podaných zásilek, 16 674 balíků a 2 291 podaných telegramů, o 10 let později to bylo dokonce 19 695 zásilek, 42 295 balíků a 4 191 telegramů. Celkový

²⁶⁰ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 64

²⁶¹ J. J. Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, Lomnice nad Popelkou 1928, str. 19

²⁶² Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka a SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze schůzí městské rady 1914 – 1923, kn. 11, inv. č. 30, 30. 1. 1922

²⁶³ SOkA Semily, AM Lomnice nad Popelkou, Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, Seznam domovních čísel a seznam živností, kn. 89, inv. č. 92

²⁶⁴ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činová, Semily 1996, str. 8

peněžní obrat poštovního a telegrafního úřadu v roce 1919 byl 18 076 337 Kč, v roce 1929 vzrostl na 90 349 194 Kč.²⁶⁵

a. služby spravované městem

Své služby poskytovala občanům městská knihovna se sídlem na radnici založená již roku 1863 Čtenářským spolkem a odevzdaná obci roku 1908.²⁶⁶ Na její správě se podílela kulturní a sociální komise.²⁶⁷ Záležitosti jejího provozování mělo na starosti desetičlenné kuratorium městské knihovny volené městským zastupitelstvem. Kuratorium bylo voleno na 2 roky a jeho činnost byla pravidelně kontrolována městskou radou. V roce 1924 byly stav knihovny a práce kuratoria velice kladně zhodnoceny, městská knihovna čítala celkem 4 648 knih. Členové kuratoria byli různých profesí i sociálního postavení, především však odborníci na finanční záležitosti a zástupci lomnické inteligence – od strojníka přes úředníka nemocenské pokladny, berního úředníka, účetního spořitelny, učitele, až po profesora odborné tkalcovské školy. O výrazný rozkvět městské knihovny se zasloužil především dlouholetý předseda knihovního kuratoria, učitel František Večerník.²⁶⁸

Ze zprávy knihovní rady (dříve „kuratoria“) o stavu městské knihovny za rok 1928 vyplývá, že zde měli čtenáři k dispozici celkem 5 572 knih, z toho 3 984 zábavných a 591 poučných knih, 437 časopisů, 276 knih pro mládež a 284 knih příručních. Přihlášeno bylo 310 čtenářů, od nichž bylo přijato celkem 5 020 korun. Vydání spojené s městskou knihovnou činilo 5 124 korun. Během následujícího roku bylo vypůjčeno celkem 16 400 svazků 286 čtenářům, nejoblíbenějšími a nejčtenějšími autory byli J. Vrba, A. Jirásek a A. Dumas. Obec přispěla na knihovnu obnosem 2 500 korun. V rámci knihovny fungovala také každý den navečer čítárna navštívená v roce 1929 2 800 čtenáři, kterým zde bylo k dispozici 17 výtisků novin.²⁶⁹

Právo konat městské trhy měla Lomnice již na počátku 15. století, a sice 2 výroční trhy, roku 1561 byly povoleny trhy 3. Nejvíce se nakupovalo zboží potřebné v domácnosti, které bylo na trzích také nejvíce zastoupeno. V době první republiky se místní týdenní trhy konaly pravidelně každý čtvrtek a neděli dopoledne. Větší pak byly pořádány pod názvem „výroční trhy“ osmkrát

²⁶⁵ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 19, soukromá sbírka J. Kordíka

²⁶⁶ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 22

²⁶⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 16. 9. 1921

²⁶⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 12. 1924

²⁶⁹ Tamtéž, 10. 6. 1929 a 24. 3. 1930

do roka.²⁷⁰ Výroční i týdenní trhy se konaly na prostorném nynějším Husově náměstí, dobytčí trhy pak na zvlášť zřízeném tržišti dobytčím, jehož stanoviště se občas měnilo. Nejdéle však bylo na místě nových Masarykových škol. Zde bývalo na trhu, který se konal vždy v ranních hodinách, až 300 kusů dobytka. Před zahájením stavby škol bylo tržiště přeloženo na pozemek darovaný pivovarem na zavezené části rybníka.²⁷¹

Pro účely výročních trhů byly městem zřizovány stánky 4 a 6 m dlouhé. Město také vybíralo poplatky za tržní místa a za propůjčení bud, prken, stoliček a obecní váhy a pronajímalo za roční poplatek stavění a odklizení stánků vždy na šestileté období. Na pořádek a úpravu tržiště dohlížela městská policie. Na výroční trhy bylo kromě zboží pro domácnost přiváženo také zboží místního ručního tkalcovství, výrobky galanterní pletené i šité. Nejvíce navštěvované byly výroční trh před velikonoce a trh podzimní.²⁷² Tržní poplatky vybírali policejní komisař nebo strážníci, případně stanovení členové hospodářské komise nebo městského zastupitelstva za odměnu 10% vybraného obnosu.

Jatky. Jatecký byl jmenován na základě vypsání konkursu v případě splnění všech podmínek (mj. věk nad 35 let, musel být vyučen řezníkem) městským zastupitelstvem, svou funkci pak podřízen městské radě, resp. starostovi města. Dle instrukce vypracované hospodářskou komisí a schválené městskou radou byl jeho povinností především dohled na činnost řezníků a uzenářů na jatkách zaměstnaných. Měl také dohlížet na to, aby žádný dobytek cizích chovatelů nebyl na jatka přiveden bez dobytčího pasu, být přítomen kontrole masa, aby každý dostal maso ze svého kusu dobytka, vybírat dávku z masa a jateční poplatky a zamezit vstupu nepovolaných osob na jatka. O přivedeném a poraženém dobytku musel vést zvláštní knihu, kterou dával každý měsíc ke kontrole důchodnímu. Veškeré nádoby, stroje, čerpadla vody, kotle a další příslušenství na jatkách musely být udržovány v pořádku a čistotě. Jateckému byl za jeho služby kromě platu udělen byt, aby byl i v noci na jatkách k dispozici.²⁷³ Od r. 1929 vykonával funkci jateckého Jan Tunys, který nahradil zemřelého Antonína Chlumského.²⁷⁴ Téhož roku bylo na městských jatkách poraženo celkem 1 215 kusů hovězího dobytka, 26 beranů, ovcí a jehňat, 131 koz a kůzlat a 1 372 vepřů. Na jatkách působil

²⁷⁰ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka; Např. roku 1922 se v Lomnici konaly výroční trhy 19. ledna, 9. března, 12. dubna, 1. června, 20. července, 7. září, 26. října a 21. prosince. SOKA Semily; AM Lomnice nad Popelkou, Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, Seznam domovních čísel a seznam živností, kn. 89, inv. č. 92

²⁷¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 24. 3. 1930

²⁷² Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 50 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 30. 1. 1933

²⁷³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 10. 6. 1929

²⁷⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městští zaměstnanci (1851 – 1945), kart. 27, inv. č. 134, výměr Všeobecného penzijního ústavu, 7. 2. 1939

od roku 1924 také městský zvěrolékař, dr. Kubánek, zvolený na návrh městské rady zastupitelstvem, který prováděl veterinární kontrolu dobytka.²⁷⁵

Vládním nařízením ze dne 28. 12. 1928 č. 204 sb. z. a n. byly vydány směrnice pro plemnitbu hospodářských zvířat, podle níž muselo město každoročně pořídit soupis dobytka k 1. 1. a na jeho základě byl stanoven počet plemenných býků (1 na 80 krav), s jejichž majiteli byly podepsány smlouvy. V Lomnici to byli vždy tři chovatelé: František Bergr, Josef Cerman a Josef Kubát, kteří za roční odměnu (do 2 000 korun) poskytovali své býky.²⁷⁶ Zpětně pak město vybíralo tzv. dávkou skočnou (20 - 30 korun).

Od roku 1924 zaměstnávalo město také svého autošoféra a elektromontéra Albína Hořčičku.²⁷⁷

Obecní koňský potah sloužil za poplatek k přepravě osob nebo materiálu. V případě obecních staveb byl městem zdarma propůjčován. Funkci kočího obecního potahu zastával od r. 1928 František Arlet, který tím pozbyl členství v městském zastupitelstvu.²⁷⁸ V městské radě i zastupitelstvu se však stále častěji hovořilo o prodělnosti potahu, který byl vzhledem k ostatní dopravě poskytované ve městě velice drahý, až byl nakonec r. 1934 prodán a Arlet zaměstnán dočasně jako ponocný.²⁷⁹

Lomnice n. P. měla i svůj hasičský sbor mající k dispozici své skladiště a cvičiště stejně jako sbor starolomnický. Městské zastupitelstvo schvalovalo stanovy obou hasičských sborů, čímž přecházela odpovědnost za požáry ve městě na jejich velitele. R. 1923 byla pro jejich potřeby zakoupena za 60 000 Kč parní stříkačka a nová výzbroj a výstroj, hasičské hadice byly kupovány od firmy P. A. Šlechta a syn. O rok později bylo ing. Václavem Slabou opraveno skladiště a přijat Florián Václavík jako autošofér pro obsluhu stříkačky. Jeho úkolem bylo udržovat stroj v pořádku, aby byl kdykoli k dispozici, zřídit si k tomuto účelu dílnu (s příspěvkem od města) a účastnit se všech hasičských cvičení i požárů ve městě i v okolí.²⁸⁰ R. 1930 bylo zřízeno nové hasičské cvičiště, k němuž přibýlo r. 1935 ležiště a o rok později skladiště, vedle nového tržiště u pivovaru.²⁸¹

²⁷⁵ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 14, soukromá sbírka J. Kordíka a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 4. 2. 1924

²⁷⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 12. 9. 1929

²⁷⁷ Tamtéž, 1. 7. 1924

²⁷⁸ Tamtéž, 19. 1. a 11. 5. 1928

²⁷⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 19. 3. 1934

²⁸⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 28. 5. 1923 a 1. 7. a 16. 12. 1924

²⁸¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 4. 8. 1930 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 5. 10. 1936

Město zaměstnávalo také svého hodináře a zřizovalo obecní lom a pískovnu, poukázky na výdej materiálu vydával policejní komisař, který také každoročně podával zprávu důchodnímu o tom, kdo a kolik písku nebo kamení odebral.²⁸²

b. drobní živnostníci

V Lomnici nad Popelkou podnikala mimo velké firmy také řada menších živnostníků. Svými službami zaopatřovali především každodenní potřeby obyvatel města, zastoupen byl téměř veškerý sortiment služeb. Veškeré takové podnikání však bylo vázáno na souhlas městské rady a poté zastupitelstva, na udělení koncese.

K dispozici byly v prvorepublikové Lomnici nad Popelkou dvě autodílny, a sice Floriána Václavíka a bratří Kumpaštů.²⁸³ Autodopravu ve městě zajišťovalo několik soukromých podnikatelů. Předtím, než zahájili svou živnostenskou činnost, museli požádat okresní úřad a poté městské zastupitelstvo o udělení koncese²⁸⁴ mimo jiné proto, že při svém podnikání potřebovali „veřejné statky“. Za jejich užívání byl městskou radou stanoven roční poplatek (v r. 1927 to bylo 120 korun). Roku 1927 byla koncese „na periodickou dopravu osob automobilem“ na trati Lomnice nad Popelkou – Libštát a zpět udělena Františku Svobodovi. Stanoviště automobilů mu bylo povoleno buď na náměstí (kromě prostoru před Husovým pomníkem), nebo „Na hrázi“. Téhož roku získal koncesi v tomto oboru podnikání Viktorin Dvořák. Zajišťoval pak autobusovou dopravu na trase Lomnice nad Popelkou – Bradlecká Lhota – Železnice – Valdice – Jičín a zpět, a sice 2x denně. V roce 1929 začal týž jezdit 3x denně autobusem na trase Lomnice n. P. - Stružinec – Tuhaň – Slaná – Semily a zpět. Městské zastupitelstvo se vyjádřilo příznivě i v záležitosti této koncese, shledalo ji užitečnou, protože zde nebylo železnice ani jiného autobusového spojení.²⁸⁵ O dva roky později získal Viktorin Dvořák koncesi také pro autobusovou dopravu na trase Lomnice n. P. – Rváčov – Dráčov – Bítouchov – Veselá – Lestkov – Turnov a zpět a na trase Lomnice n. P. – Rváčov – Semily a zpět.²⁸⁶ Na jaře roku 1932 prodloužil trasu Semily – Lomnice n. P. přes Novou Ves, Syřenov, Valdice až do Jičína.²⁸⁷ Dalšími autodopravci ve městě byli: Josef Junek s Josefem Bříškou (koncesi pro „autodrožkařskou živnost“

²⁸² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 30. 9. 1924

²⁸³ SOKA Semily, AM Lomnice nad Popelkou, Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, Seznam domovních čísel a seznam živností, kn. 89, inv. č. 92

²⁸⁴ Žadatel musel podat žádost o udělení koncese okresnímu úřadu, ten požádal obec, aby se vyjádřila ohledně místní potřeby, a v případě kladného vyřízení byla koncese okresním úřadem žadateli udělena.

²⁸⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 7. 10. 1927 a 25. 11. 1929

²⁸⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 3. 4. 1931 a 21. 12. 1931

²⁸⁷ Tamtéž, 4. 3. 1932

získal J. Junek v lednu 1928, pevné stanoviště jeho vozidel bylo na lomnickém náměstí před hotelem Doležal²⁸⁸), Jan Kubát, Stanislav Matoušek, Ferdinand Novotný, Vlastimil Salaba, Jan Steklík (též sochař, od r. 1931 provozoval službu obdobnou dnešní taxikářské se stanovištěm na náměstí před hotelem Řeháček, od roku 1932 zde měly stanoviště také vozy Jana Buzka²⁸⁹) a Antonín Vokřínek. Od roku 1929 provozoval autodopravu na trase Lomnice nad Popelkou – Jilemnice a zpět František Vohnout. Lomnické zastupitelstvo uznalo místní potřebu této dopravy z důvodů hospodářských ale i turistických. Dosavadní doprava na trase Lomnice n. P. – Jilemnice se jevila jako nespolehlivá, „nepodávala dochvilné a spolehlivé spojení na vlaky v Libštátě“ a nedodržovala jízdní řád.²⁹⁰ Cesta do Jilemnice tehdy stála 10 Kč, do Jičina 6 Kč (státním autobusem 6,50 Kč) a do Libštátu 4 koruny.²⁹¹

Své živnosti ve městě provozovali také dva bednáři (Josef Bláha a Josef Crha), jeden cementář (František Matoušek) a zedník Kadleček. Rudolf Bartoš, Miloslava Prellerová a firma P. A. Šlechta a syn měli ve městě cihelnu. Dále zde byli holiči (Stanislav Bohdanecký, Albín Cerman, Antonín Dědek, Karel Dlouhý, Josef Holý, František Kocourek, Adolf Kracík, Josef Míča, Josef Motejl, Rudolf Podzimek, František Vojtíšek a Antonín Zástava), fotografové (Alois Jirouš a Vilém Rind), hodináři (Ladislav Svoboda, Axntonín Šádek, František Šimůnek, Antonín Záveský), výrobce sukni a zástěr (Antonín Zajíc, Alois Matoušek), cukráři (např. Antonín Borůvka, František Cerman²⁹², Družstevní cukrárna, Josef Janda, Karel Kazda, Jan Kovář, Čeněk Kubát, František Nosek, Jaroslav Pekárek, Josef Petrák, Karel Skalský, František Svoboda, Jiří Šádek, Josef Šefců, Bohumil Vinklář, Petr Vinklář, František Zach) a řezníci Josef Stránský²⁹³ a Antonín Doležal. Elektroinstalaci zajišťoval městský elektrárenský podnik, právní pomoc tři doktoři práv (Jan Dejmek, Jan Novotný, Jan Řehoř) a instalátérské práce Antonín Věchet.

Ve městě byla také řada hostinců, z těch významnějších Jaroslav Bartoš, Antonín Hák, Jaroslav Brousil (viz **obr. příloha č. 18**), Josef Bříško, Jan Buzek, Františka Dlouhá²⁹⁴, Marie

²⁸⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 19. 1. 1928

²⁸⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 18. 5. 1931 a 4. 3. 1932

²⁹⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 7. 5. 1929

²⁹¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 18, soukromá sbírka J. Kordíka

²⁹² R. 1928 bylo F. Cermanovi povoleno podávat kávu, čaj, čokoládu a jiné teplé nápoje a občerstvení s výjimkou alkoholických nápojů v souvislosti s provozováním cukrářské živnosti v domě č. p. 17. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 23. 10. 1928

²⁹³ J. Stránskému byla r. 1928 udělena k řeznictví také koncese hostinská, protože provozoval malou jídelnu, kde podával především dělníkům a školní mládeži polévky. Tamtéž, 11. 5. 1928

²⁹⁴ Po smrti svého otce převzala Františka Dlouhá jeho hostinskou koncesi a rozšířila ji r. 1925 o oprávnění na výčep a prodej pálených lihovin, přechovávání cizinců, podávání pokrmů a teplých nápojů a držení her. Tamtéž, 11. 3. 1925

Holendrová, Jan Horák, Václav Hudský, Anna Koudelková, Josef Krejcar, František Liebl²⁹⁵, František Navrátil, Karel Podlipný, Karel Skalský²⁹⁶, František Šefců²⁹⁷, František Štejfa, Miloslav Štengl²⁹⁸, Stanislav Vítek, František Vojtíšek, Aloisie Zajícová, Ferdinand Zajíc, Bohumil Svoboda.²⁹⁹

Nejméně často povolovalo městské zastupitelstvo koncesi na výčep piva a lihovin ve snaze zabránit zlu alkoholu ve městě. Tak byl např. lahůdkářskému prodejci Vojtěchu Sůvovi tento výčep zakázán a povolen pouze prodej vína. Často bylo argumentováno velkým množstvím hostinců ve městě, v jednom případě také tím, že by radnice byla obklopena ze dvou stran výčepy. Ač každá nová živnost znamenala také příjem do obecní pokladny, pronesl člen zastupitelstva J. Niesner v otázce udělení koncese pro prodej teplých nápojů („jež se bez lihovin neobejdou“) cukráři Antonínu Zlatníkovi, že „příjem ten je zcela nepatrným proti tomu, co platíme za nemocnice, blázince a trestnice, kamž přivede nešťastníky povětšinou alkohol“, a koncese udělena nebyla, zastupitelstvo uznalo, že by se v prodejně „mohly konati neplechý“.³⁰⁰ Zastáncem udělení koncesí byla většinou jen strana živnostenská v čele s Václavem Vávrou.

V důsledku čilého turistického ruchu se v Lomnici dobře dařilo také hotelům. Největšími byly hotel Řeháček (později hotel Praha) a hotel Doležal, při nichž byly roku 1930 otevřeny také kavárny.³⁰¹ Obchodníci na Lomnicku byli sdruženi v Obchodním grémiu, v roce 1918 to bylo celkem 137 obchodů – většinou maloobchodů, ale i velkoobchodů a maloprodejců tabáku, v Lomnici samotné bylo obchodů 106: 46 se smíšeným zbožím, 25 s textilem a obuví, 11 prodejen tabáku, 4 obchody s uhlím, 4 papírnictví, 3 drogerie, 2 železářství, 2 radioobchody, 2 knihkupectví³⁰², 2 zlatnické obchody, 2 obchody se šicími stroji, 1 obchod s psacími a kancelářskými stroji, 1 obchod

²⁹⁵ František Liebl převzal v roce 1925 koncesi po svém tchánovi Františku Řehákovi, když se ujal hostince „Kordovna“ nedaleko Lomnice. Zastupitelstvo se vyjádřilo příznivě pro převod koncese, neboť šlo o hostinec velice oblíbený a hlavně v zimě poskytoval za vánic a závějí lidem chodícím od vlaku z Libštátu přístřeší i nocleh. Lieblovi nebylo dovoleno přechovávat cizince, mohl však „držet dovolené hry“. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 11. 3. 1925

²⁹⁶ Dříve vlastnil koncesi pro provozování vinárny v domě č. p. 25 Josef Krejcar, ten však dům prodal a hostinská a výčepnická koncese byla v říjnu roku 1931 převedena na nového majitele domu, curkáře Karla Skalského. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936, 20. 10. 1931

²⁹⁷ Provozoval hostinec v Horní Lomnici, městské zastupitelstvo mu udělilo koncesi hostinskou a výčepnickou, protože šlo o hostinec v této části města jediný a bylo zde snadné provádět policejní dozor. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 29. 10. 1927

²⁹⁸ Po svém tchánovi Miloslavu Štenglvi převzal hostinec „Na Karlově“, jehož přístavbu v r. 1925 společně provedli, Hynek Špicar. Tamtéž, 15. 5. 1925

²⁹⁹ SOKA Semily, AM Lomnice nad Popelkou, Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, Seznam domovních čísel a seznam živností, kn. 89, inv. č. 92

³⁰⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 27. 11. 1920 a 15. 1. 1921

³⁰¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 17, soukromá sbírka J. Kordíka

³⁰² Knihkupectví v Lomnici měl Bohumil Jodas, od roku 1925 také Josef Laušman, který získal koncesi pro prodej školních a modlitebních knih, kalendářů a obrazů svatých. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápis ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 11. 11. 1925

se stroji hospodářskými a 1 obchod s automobilovými potřebami.³⁰³ R. 1927 byla bratry Zikmundovými postavena benzínová čerpací stanice před hotelem Řeháček.³⁰⁴ V roce 1933 byla Oldřichu Matěchovi pro zřízení bazaru udělena koncese vetešnická.³⁰⁵

³⁰³ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 50

³⁰⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 17. 1. 1927

³⁰⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 14. 8. 1933

6. Sociální záležitosti a zdravotnictví

V důsledku první světové války se Lomnice nad Popelkou stejně jako ostatní města musela postarat o zlepšení životních podmínek svých občanů. Ve městě ubylo obyvatel, přibylo sirotků, stouply náklady na správu chudobince a chorobince, řada lidí potřebovala finanční podporu, protože ceny potravin stouply a najít zaměstnání bylo obtížné.³⁰⁶

Péči o chudé, sirotky, polosirotky a opuštěné děti příslušníků města zajišťoval tzv. ústav chudých, který získával finance od města, ze sbírek a nadací. Lidé staří, chudí nebo nemocní, kteří nebyli schopni práce, byli nejčastěji přebíráni do *obecního chudobince* nebo *okresního chorobince*³⁰⁷. Museli odevzdat veškeré své finanční prostředky, za to jim byly poskytovány základní životní potřeby, denní finanční přídělky (r. 1918 to bylo v chudobinci starcům 2 Kč a ostatním 1,30 Kč, r. 1936 si péče o chovance v chudobinci vyžádala 5 Kč denně na osobu³⁰⁸) a další chudinské příspěvky. Ve městě byl od r. 1925 také *okresní sirotčinec*, pro jehož stavbu darovalo město r. 1923 pozemek nedaleko jatek.³⁰⁹ V případě, že měly děti sem přijaté jednoho z rodičů, musel (rodič nebo jeho zaměstnavatel) za ně platit denní ošetrovací poplatek a ošacovací poplatek. R. 1936 bylo v sirotčinci průměrně 5 sirotků, někteří zde byli jen dočasně, aby se přiučili základním pravidlům hygieny a pořádku.³¹⁰

Město po návrhu chudinské komise udělovalo nejrůznější *sociální podpory*, výchovácí příspěvky na nezletilé děti (hlavně sirotky), příspěvky na ošacení a obuv, na školné, na byt, na lékařské ošetření nebo dlouhodobou léčbu, chudým ženám platilo náklady spojené s porodem, udělovaly se ale i prozatímní podpory pro celé sociálně slabé rodiny, drahotní přídavky válečným poškozcencům, příspěvky na pohřby, sirotčí důchody nebo vánoční dary. Pro dobročinné účely se také každoročně pořádaly chudinské koncerty a stavěl na lomnickém náměstí „vánoční stromek republiky“

³⁰⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 4. 3. 1918

³⁰⁷ Okresní chorobinec ve městě fungoval až od r. 1927, město pro jeho stavbu poskytlo pozemky pod podmínkou, že bude v chorobinci vymezeno 15 míst pro jeho příslušníky. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 6. 1926

³⁰⁸ Pro srovnání si uveďme ceny základních potravin k roku 1929: 1 kg žitné mouky 1,80 Kč, chléb 1,80 Kč, 1 kg hovězího masa 16 Kč, 1 l mléka 2 Kč, 1 kg brambor 30 hal., vejce 70 - 80 hal. in: Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 15, soukromá sbírka J. Kordíka; SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 22. 10. 1918 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 5. 10. 1936

³⁰⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 23. 4. 1923

³¹⁰ Tamtéž, 15. 5. 1925 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 20. 10. 1931

jako stará tradice vzpomnutí na chudé děti, jimž byl určen výtěžek ze sbírky při této příležitosti pořádané.³¹¹

Ohled na chudé měli i místní velkopodnikatelé a jejich ženy, často zakládali *nadace*³¹² určené pro sociální potřeby obyvatel nebo poskytovali (nejčastěji při významných událostech) sociálně slabým dary a podpory. Tak např. továrník Petr Šlechta u příležitosti svého sňatku věnoval 2000 korun na chudobinec a 1000 korun rozdělil chudým občanům města, Hynek Horných věnoval při svých 70. narozeninách 500 Kč na chudinské účely. Někdy byly také věnovány peníze místo pohřebních věnců a oblečení po zemřelých odevzdáno chudým.³¹³

Zákonem bylo stanoveno sociální pojištění všech občanů, dále pojištění invalidní a starobní. Úrazové důchody byly vypláceny Úrazovou pojišťovnou dělnickou v Praze, často šlo o velmi nízké měsíční částky, a tak řada lidí zažádala o *kapitalizaci úrazového důchodu*, kdy byla celá suma důchodu vyplacena najednou. Protože město mělo na starosti chudinské záležitosti a sociální zaopatření obyvatel, muselo dát k této kapitalizaci souhlas a potvrdit způsobilost příslušné osoby k vyplacení celé částky (že částku nepropije nebo jinak neprohýří). Kapitalizovat bylo možné i vdovské důchody vyplácené zemským úřadem pro péči o válečné poškozence.

Nezaměstnanost od počátku 30. let stoupala, město považovalo za nutné zaopatřit své obyvatele. Provádělo různé práce (např. stavbu chudobince, obecních činžovních domů, hasičského skladiště, přístavbu tkalcovské školy, přestavbu chlapeckých škol na sídlo okresního soudu, úpravu ulic nebo vysazování lesa), na kterých byli tito lidé zaměstnáni a na které město dostávalo příspěvky od ministerstva sociální péče. Mzdy žen byly nižší než mužů přibližně o 50 hal. za hodinu. Nezaměstnaní dostávali příspěvky na brambory, přiděly potravin (stravovacími lístky) a oblečení, byly jim poskytovány slevy z některých obecních poplatků.³¹⁴

Pro péči o malé děti zaměstnaných matek fungovala v Lomnici tzv. opatrovna, *školka*, jejíž správu měl na starosti spolek „Útulna a opatrovna“. Zařízení však bylo dost ztrátové a v r. 1924 již nemohlo platit ani opatrovnici ani pěstounku, a tak byla od 1. 1. 1925 na žádost spolku školka převzata do správy města s dozorem státních úřadů. Zaměstnaný zde byly opět pěstounka Hrabová a opatrovnice Kuntová s platem veřejných zaměstnanců vykonávající svou práci podle instrukce

³¹¹ R. 1930 se vybralo 530 Kč. SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 16. 12. 1929 a 24. 3. 1930

³¹² Z nejvýznamnějších nadací: nadace Ignáce Hornýcha, Barbory Šlechtové, Františka Matouška, Theodora Svobody, Čeňka Mastného pro pokračovací školu, nadace Sezimova, Václava a Anny Hornýchových, Františka Márinky, Miládky Sýkorové a nadace založená u příležitosti 40. jubilea panování Františka Josefa I. přejmenovaná na paměť desetiletého trvání Československa na Nadaci města Lomnice n. P. Na podporu obecního chudobince byla z pozůstalosti po zemřelém starostovi založena nadace Jindřicha Crhy. Tamtéž, 13. 7. 1927 a 11. 5. 1928

³¹³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 12. 7. 1920

³¹⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 – 1936

schválené městským zastupitelstvem. Zvoleno bylo také pětičlenné kuratorium opatrovny ve složení: starosta města, zástupce obce volený zastupitelstvem, zástupce rodičů, ředitelka školy a pěstounka.³¹⁵ R. 1933 byl vypsán konkurs na obsazení funkce pěstounky – odborné síly pro vedení školky –, tou byla až o dva roky později zvolena zastupitelstvem pí Kobrlová.³¹⁶ V nově postavené školní budově r. 1932 získala své místnosti i mateřská škola (opatrovna), prostory však byly nevyhovující, a tak spolek Útulna a opatrovna postavil v roce 1936 na své náklady budovu novou, v níž byly 2 místnosti určeny právě mateřské škole, dále 2 místnosti pro poradnu matek a kojenců a 2 pro útulnu pracujícího dorostu.³¹⁷

Nárůstem počtu obyvatel se ve městě začala projevovat také *bytová nouze*. Nákladem obce bylo již r. 1920 postaveno 10 tzv. nouzových domů³¹⁸ a r. 1923 obecní dvoupatrový činžovní dům vedle nemocenské pokladny (s příspěvkem 70% od státu, 20% od města a 10% připadlo na zájemce o byty). Obyvatelům byly na stavby domů poskytovány městem subvence. Řešit nedostatek bytů se snažilo i místní „stavební a bytové družstvo Rodinný domov“, které kupovalo pozemky a poskytovalo pomoc pro stavbu rodinných domů.³¹⁹

Chudinská komise projednávala také záležitosti *domovského práva*, které získali obyvatelé, kteří bydleli ve městě nepřetržitě po dobu 10 let. Zároveň museli prokázat československé občanství a svéprávnost. Pokud o jeho udělení požádali dříve, museli za „domovské přijetí“ – propůjčení domovského práva – zaplatit poplatek (nejčastěji 300 Kč). Takto propůjčené domovské právo bylo mj. podkladem pro žádost o státní příslušnost československou. Evidovány byly osoby, které se z města odstěhovaly a projednávány žádosti jednotlivých obcí za své obyvatele o přijetí do domovského svazku lomnického.

Zřizovatelem lomnického *špitálu* sídlícího v budově obecné dívčí školy byl až do r. 1925 JUDr. Alain A. Rohan. Pak byla uzavřena dohoda mezi ním a městem o převzetí správy špitálu, jeho nadací, fondu a jmění (celkem 50 490,45 Kč jistin). Kvůli nedostatku místností – dosavadní kapacita byla 8 pacientů – byl špitál přemístěn do městského chudobince.³²⁰ V roce 1930 pečovali o zdraví lomnického obyvatelstva 4 lékaři (MUDr. Josef Fischer, MUDr. Antonín Cerman, MUDr. Jaroslav Bárta

³¹⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 16. 12. 1924 a 11. 3. 1925

³¹⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 23. 8. 1935

³¹⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 23. 11. 1936

³¹⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 11. 10. 1919

³¹⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 6. 1923 a 13. 7. 1927

³²⁰ Tamtéž, 11. 3. 1925 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze schůzí městské rady 1914 - 1923, kn. 11, inv. č. 30, 5. 10. 1922

a MUDr. Vlastimil Bartoš) zaměstnaní Okresní nemocenskou pojišťovnou. Na každého z nich připadlo dle statistických výpočtů 1 377 lidí. Lékárna byla ve městě pouze jediná.³²¹

Město bylo povinno zajistit také *poslední záležitosti* obyvatel. Římskokatolická církev spravovala zdejší hřbitov, hrobníkovi se platilo za vykopání hrobu (60 – 200 korun podle jednotlivých kategorií), za otevírání a čištění hrobky i za zvonění.³²² R. 1932 byl městem ve spolupráci s pražským spolkem Krematorium vybudován nákladem necelých 40 000 Kč stavitelem Václavem Slabou urnový háj, protože jak bylo řečeno na schůzi městského zastupitelstva, „chování těchto [uren] v domácnostech nesetkává se s tou pietou, jako popel zvěčnělých by zasluhoval“.³²³ Zvolenou komisí pro urnový háj byly pak stanoveny řád a poplatky pro jeho užívání.

³²¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 16, soukromá sbírka J. Kordíka

³²² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Nezaměstnanost, sociální poměry 1853 – 1940, kart. 37, inv. č. 181, MÚ v Lomnici n. Pop. sděluje MÚ v Turnově, že lomnický hrobník je zaměstnancem římskokatolické církve, která hřbitov spravuje, 26. 8. 1924

³²³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 1. 8. 1932

7. Školství

První zmínka o lomnické škole je datována k roku 1559, v osmdesátých letech 16. století byla škola ve stejné budově jako špitál. Nejstarším písemným dokladem, který se dodnes dochoval, je stížnost kantora Gabriela Mizery z 12. 3. 1670 na špatné odvádění desátku. Lomniční kantoři bývali často radními písaři. V roce 1810 byla škola rozšířena na dvojtřídní, roku 1825 na trojtřídní a roku 1863 na čtyřtřídní. Ve druhé polovině 19. století doznalo školství v Lomnici pozitivních změn, roku 1871 byla postavena nová školní budova čp. 62 pro měšťanskou školu v dnešní ulici J. J. Fučíka.³²⁴ Nejprve zde našla zázemí živnostenská pokračovací škola, poté měšťanská škola, od roku 1874 c. k. odborná škola tkalcovská a konečně roku 1897 měšťanská škola dívčí. Sousední budova č. p. 61³²⁵ byla postavena v roce 1874. V ní byla umístěna měšťanská a obecná škola chlapecká (viz **obr. příloha č. 12**). Ze vzpomínek Viléma Celfla na rok 1926 se dozvídáme o interiéru této školy: „Třída měla 2 řady širokých starobylých lavic, do jedné se vešlo 4 – 5 žáků. Lavice byly hnědě natřené a vrchní deska byla zelená. Stupínek byl již generacemi prošlapán, na něm starý bytelný stolek pro vyučujícího a starobylá tabule velkého formátu. Ve třídě byl též dlouhý věšák pro odkládání oděvů, protože šatny tam nebyly. Podlaha prkenná a kamna na uhlí. Začátek a konec vyučování oznamoval zvonec, který byl umístěn na schodišti a kterým zvonil školník.“³²⁶ Obecná škola dívčí se nacházela v původní staré budově pod kostelem (viz **obr. příloha č. 11**).³²⁷

Na přelomu 19. a 20. století byly přiškolenými obcemi k Lomnici pouze Chlum, Ploužnice a Stará Lomnice.³²⁸ Přesto byl počet těchto venkovských žáků poměrně vysoký, a tak musela být v říjnu 1918 zřízena paralelní třída při první třídě měšťanské školy chlapecké.³²⁹

V roce 1919 byl otevřen 4. ročník měšťanské školy. Tehdy jej začalo navštěvovat 6 chlapců a 14 dívek, vyučovaly se zde běžné předměty měšťanské školy, dále francouzština, němčina, ruština a těsnopis. Celkový náklad na zřízení tohoto ročníku a zajištění výuky činil 5 580 korun.³³⁰

Dle statistických údajů navštěvovalo v roce 1918 měšťanské a obecné (chlapecké i dívčí) školy v Lomnici celkem 914 žáků. O dva roky později to bylo dokonce 1012 žáků (z toho 322 na obecné škole chlapecké, 217 na měšťanské chlapecké, 298 na obecné dívčí a 175 na dívčí škole měšťanské), od té doby však počet dětí pomalu klesal, až dosáhl v roce 1929 hodnoty 688. Učitelské sbory

³²⁴ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOKA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 8

³²⁵ dnes je sídlem Základní umělecké školy

³²⁶ Vzpomínka na školu Viléma Celfla in: 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Popelkou 1932 – 2002, vydalo Město Lomnice n. Pop. ve spolupráci se ZŠ T. G. M. Lomnice n. Pop. 2002, str. 16

³²⁷ Tamtéž, str. 6

³²⁸ Tamtéž

³²⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 22. 10. 1918

³³⁰ Tamtéž, 30. 9. 1919

jednotlivých škol tvořilo 5 – 6 učitelů.³³¹ Prostory pro vyučování však byly nevyhovující a otázka výstavby nových škol byla stále naléhavější.

Když byly dokončeny veškeré přípravy a vyřešena finanční otázka, začalo se s budováním nové školní budovy (viz kap. 10. C.). Stalo se tak položením základního kamene na pozemku bývalého tržiště dne 7. 3. 1930. Během dvou let byla stavba dokončena a 28. 10. 1932 slavnostně otevřena. Byla to na svou dobu škola neobyčejně prostorná a moderně vybavená (viz **obr. příloha č. 13**). Umožnila vzdělání dětem z Lomnice nad Popelkou a okolních obcí ve škole obecné i měšťanské. Chlapci a dívky se učili odděleně, chlapecká a dívčí škola měly svá vlastní ředitelství.³³² Škola měla zvláštní vchod pro dívky z čelní strany budovy a pro chlapce z boku od nemocenské pojišťovny. V letech 1932 – 1938 nesly školy název: Masarykova čtyřtřídní obecná škola a měšťanská škola a Masarykova pětiletá obecná škola a měšťanská škola. Za druhé světové války zmizelo z názvu Masarykovo jméno. Chlapecká a dívčí škola byly sloučeny teprve v roce 1953.³³³

K vybavení nové školní budovy patřily moderně vybavené učebny fyziky a chemie, kreslárna a rýsozna, pracovna pro výuku ručních a domácích prací, kuchyň pro výuku vaření, přednáškový sál s jevištěm a pod ním dvě tělocvičny (chlapecká a dívčí).³³⁴ Pro žáky byly velkým překvapením i velké otáčecí posuvné tabule, pohodlné lavice se sklápěcími sedátky, zapuštěné kalamáře i umývárny, splachovací záchodky a šatny.³³⁵ Obdiv vzbuzovala také kopule nad střechou školy, ze které byl jedinečný rozhled nejen na město, ale i celé panorama Krkonoš.

Ředitelkou obecné školy dívčí v letech 1932 – 36 byla Růžena Kendíková, v roce 1936 ji ve funkci vystřídal Stanislav Hlaváč. V čele obecné školy chlapecké stál v letech 1932 – 37 Václav Hák, 1937 – 39 Jan Motejl. V letech 1932 – 41 byla ředitelkou měšťanské školy dívčí Lidmila Strnadová a 1932 – 34 ředitelem měšťanské školy chlapecké František Skalský, který byl ve funkci vystřídán Františkem Mizerou. Řediteli měšťanské školy chlapecké v době první republiky byli poté František Večerník (1935 – 37) a Jan Drbohlav (1937 – 46).³³⁶

Na školách bylo kromě běžných předmětů národního školství a praktických předmětů vyučováno náboženství farářem církve Českobratrské evangelické, Čsl. husitské a Římskokatolické.³³⁷

Správu lomnického školství vykonávala patnáctičlenná *místní školní rada*, jejíž 10 členů a 3 náhradníky volilo vždy na čtyřleté funkční období městské zastupitelstvo dle stejného poměru politických stran jako při volbě městské rady a zbylých 5 členů byli zástupci škol (často ředitelé

³³¹ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 10 - 12, soukromá sbírka J. Kordíka

³³² 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Popelkou 1932 – 2002, vydalo Město Lomnice n. Pop. ve spolupráci se ZŠ T. G. M. Lomnice n. Pop. 2002, str. 12

³³³ Tamtéž, str. 14

³³⁴ Vzpomínky na první den ve škole Jarmily Kubátové – Šebenové. Tamtéž, str. 15

³³⁵ Ing. Jaroslav Šonský, Jak jsem to viděl a prožil. Tamtéž, str. 17

³³⁶ Tamtéž, str. 26

³³⁷ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 11, soukromá sbírka J. Kordíka

nebo učitelé).³³⁸ Místní školní rada se mohla samostatně – bez účasti městské rady nebo zastupitelstva – usnášet o záležitostech školství ve městě, teprve od r. 1927 musela své rozpočty předkládat ke schválení obecním představitelům. Dozor nad činností místní školní rady vykonával okresní školní výbor. Na rozvoji a podpoře školství a kultury ve městě se podílela také učitelská jednota „Komenský“ spolupracující s místní školní radou. Mj. přispívala na vydávání poučných knih a šířila je i mezi nemajetnými občany města.

Zákonem č. 233/1935 byl v Lomnici n. P. zřízen obvod újezdních měšťanských škol, přiškolenými obcemi se kromě Chlumu a Plouznice staly také Nová Ves, Želechy, Stružinec s Pohoří, Tuhaň, Rváčov, Košov, Žďár a Žlábek. Od školního roku 1937/38 tak náklad na správu škol převzaly jednou třetinou přiškolené obce, jednou třetinou okres a zbylá třetina připadla na Lomnici n. Pop.³³⁹

Po dokončení stavby nové školy byla dosavadní budova dívčí školy č. p. 63 (pod kostelem) prodána ve veřejné dražbě.³⁴⁰ Budova chlapeckých škol byla upravena pro potřeby státních úřadů – okresního soudu (k budově byla přistavěna i věznice), berního úřadu a důchodkového kontrolního úřadu.³⁴¹

Zvláštní kapitolu lomnického školství tvořila odborná škola tkalcovská a *pokračovací škola živnostenská* (později k ní byla připojena hospodářská škola o dvou ročnících) založená v roce 1889 pod názvem „Pokračovací škola průmyslová v Lomnici u Jičina“, která získala přechodné působiště v rohanském zámku a která se později přestěhovala do budovy přemístěné státní odborné školy tkalcovské. R. 1933 byla postavena se subvencí ministerstva školství a ministerstva zemědělství nová budova živnostenské školy a lidových škol hospodářských dle plánů arch. Musila.

Zpočátku se na živnostenské škole vyučovalo pouze ve dvou třídách 7 měsíců ročně, žáci byli pouze chlapci. Později byl počet tříd rozšířen a výuka probíhala dvakrát týdně po 10 měsíců. Vznikl tříletý obor pro živnosti kovozpracující, dvouletý pro živnosti oděvní a dvouletý pro živnosti potravní a zásobní s přípravným oddělením pro živnosti kupecké a obchodní.³⁴² Absolventi školy byli vybaveni odbornými znalostmi po stránce teoretické i praktické a byli způsobilí k výkonu různých živností. V roce 1934 hrozilo zrušení lomnické školy a přiřazení k obvodové škole v Semilech nebo v Nové Pace, zásahem školního výboru se tak nestalo a škola byla rozdělena na 5 učňovských obvodových škol: odbornou školu kovorobnou, odbornou školu pro živnosti stavební, dřevorobné a umělé,

³³⁸ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 11, soukromá sbírka J. Kordíka

³³⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 9. 7. 1936

³⁴⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 4. 7. 1932

³⁴¹ Tamtéž, 19. 7. 1935

³⁴² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 23. 4. 1923

odbornou školu oděvní, pro holiče, kadeřníky a vlásenkáře, odbornou školu potravní a odbornou školu kupeckou pokračovací. Vyučování probíhalo během 4 – 5 semestrů po 5 měsících.³⁴³

Odborná škola tkalcovská získala v r. 1899 novou velkou budovu blízko Karlova.³⁴⁴ Žáci zde byli vyučováni tradičnímu tkalcovskému řemeslu, v době první republiky však zájem o studium klesal a od r. 1925 se hovořilo o zrušení školy. Aby se tomu zabránilo, zavázlo se město od 1. 1. 1927 přispívat státní škole na otop (7 600 Kč ročně), osvětlení (650 Kč) a 3x ročně na čištění školních místností.³⁴⁵ Dokonce byla roku 1927 se souhlasem ministerstva školství provedena nákladná přístavba školy dle návrhu ing. V. Šulce, na niž byla městem uzavřena půjčka 500 000 korun.³⁴⁶ Přesto byla škola z důvodu úpadku textilního průmyslu a malé šance absolventů na uplatnění r. 1934 zrušena.³⁴⁷

Městské zastupitelstvo volilo své zástupce do školního výboru této školy (stejně jako do výboru školy živnostenské), který tvořili: starosta města, 2 zástupci ministerstva školství, zástupce obchodní komory, ředitel školy, jeden člen profesorského sboru a 2 členové zvolení městským zastupitelstvem z kruhu textilního průmyslu, z nichž jeden měl zastupovat zaměstnavatele a jeden zaměstnance.³⁴⁸

³⁴³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 19. 3. 1934

³⁴⁴ Dnes patří tato budova Střední škole v Lomnici n. Pop.

³⁴⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 6. 1926

³⁴⁶ Tamtéž, 17. 1., 22. 2. a 7. 10. 1927

³⁴⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 15. 1. 1934

³⁴⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 29. 1. 1923

8. Kultura

Již ve druhé polovině 19. století se začal v Lomnici rozvíjet spolkový život. Velké slávy dosáhl zpěvácký spolek Bořivoj (viz dále), založený roku 1862. Dalšími spolky ve městě byly: čtenářský (1861), tkalcovský (1863), průmyslo-hospodářský (1864), střelecký (1866), TJ Sokol (1870, viz kap. 9., Sport), učitelská jednota Komenský (1878), literární jednota (1881), okrašlovací (1885, viz dále), Svornost (1886, viz dále), Národní jednota severočeská (1895), sbor dobrovolných hasičů (1897, viz kap. 5. E. a., Služby spravované městem), všeobecný spolek dělnický Rovnost (1907), sdružení dělnické mládeže Skauti práce a jednota čsl. Orla (1923).³⁴⁹

Divadlo se začalo ve městě hrát od roku 1825, teprve v roce 1875 si divadelní ochotníci založili vlastní spolek. V nové radnici, postavené roku 1864, byl i divadelní sál, který město vykávalo divadelním ochotníkům ke hraní divadla od roku 1866 a který jim sloužil po dobu 64 let.³⁵⁰

Během roku 1918 byl sehrán neuvěřitelný počet devatenácti představení, mezi jinými „Pražský žid“ od J. J. Kolára na oslavu 50. výročí položení základního kamene k Národnímu divadlu. Mimoto 4 představení se hráli studenti; hrou „Kolébka“ oslavili jmenování Mistra Aloise Jiráska čestným občanem města Lomnice nad Popelkou. Spolek divadelních ochotníků v Lomnici n. Pop. spolupracoval také se zpěváckým spolkem Bořivoj a zval hostující divadelní společnosti. Součástí divadelního spolku byl i tzv. divadelní hudební kroužek doprovázející představení hrou na housle, flétnu, violoncello, kontrabas a klavír. V roce 1920 bylo odehráno celkem 43 představení. V srpnu 1925 se konaly velké oslavy 100. výročí založení ochotnického spolku, v rámci nichž bylo sehráno 16 představení s výtěžkem 15 000 Kč.³⁵¹

V době první republiky se začalo jednat o výstavbě nové divadelní budovy (viz kap. 10. C.). Příprava na stavbu se stala předmětem zájmu celého města. Spolek divadelních ochotníků se obrátil písemnou výzvou k občanstvu a rodákům města, aby pomohli stavbě dary nebo půjčkami bezúročnými nebo na mírný úrok. Výzva měla úspěch, různé spolky pořádaly sbírky ve městě, dokonce i výhry z karetních her v hostincích byly věnovány na stavbu. Protože by podle propočtů celkového nákladu na stavbu nemohl divadelní spolek příliš vysokou sumu splácet, rozhodl se požádat o povolení provozovat v Lomnici biograf. Jeden („Bio invalidů“) ve městě již fungoval, protože však býval často přeplněn a protože měla Lomnice v této době již přes 5 000 obyvatel, mohlo městské zastupitelstvo druhou koncesi na provozování kina udělit.³⁵²

³⁴⁹ Archiv města Lomnice n. Pop. 1561-1945 (1950), Inventář, SOkA Semily, I. Činovcová, Semily 1996, str. 8

³⁵⁰ Tamtéž

³⁵¹ <http://www.dstlomnice.wz.cz/historie.htm>

³⁵² SOkA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 19. 1. 1928

Při oslavách položení základního kamene budovy divadla dne 1. 6. 1930 byla na radnici uvedena hra F. F. Šamberka „Josef Kajetán Tyl“, pronesen projev předsedy ochotnického spolku Josefa Tichého a přečten pamětní spis, který byl pak společně se sepsanými dějinami ochotnického spolku, 16 fotografiemi z divadla, mincemi, deníky a jinými přílohami vložen do základního kamene budovy. Spolek divadelních ochotníků tehdy čítal 56 členů činných, 14 zakládajících a jednoho čestného.³⁵³ 24. 8. 1930 bylo sehráno poslední a také slavnostní a plně vyprodané představení na staré scéně v budově radnice, a to hra J. Štolby „Její systém“ v režii Jana Niesnera. Výstavba nové budovy divadla na zavezené části rybníka vedle Městské spořitelny byla dokončena 27. 9. 1930 (viz **obr. příloha č. 9**). V sobotu dne 4. 10. 1930 vstoupilo divadlo se 450 sedadlovými místy nazvané Tylovo v život báchorkou Josefa Kajetána Tyla v režii Jana Niesnera a Josefa Otmara.³⁵⁴

Období po roce 1930 znamenalo pro ochotníky jednu velkou starost – zajištění splácení dluhu za stavbu divadla. Činilo se tak především výtěžkem z provozování kina, ale také velkým množstvím uváděných divadelních her, např. „Vojnarka“ v r. 1931 k uctění památky zesnulého A. Jiráska, „RUR“, „Paličova dcera“, „Probuzenci“, „Bílá nemoc“ a další. Dokonce i jičíňští ochotníci zde hráli několikrát ve prospěch stavby divadla. Od roku 1934 byla uváděna řada tehdy velmi oblíbených operet, jako např. „Na svatou Annu“ (během necelých dvou měsíců byla odehrána čtrnáctkrát), „Lojzicka“, „Na tý louce zelený“. Jediným protiválečným dramatickým dílem uvedeným v Tylově divadle a varujícím před nebezpečím fašismu tak byla jen Čapkova „Bílá nemoc“. Lomničtí ochotníci volili spíše méně vážná témata, kladli důraz na vysokou návštěvnost divadla ve snaze získat co nejvíce financí na splácení velkého dluhu. V roce 1937 hostil spolek Bořivoj v Tylově divadle jilemnické ochotníky s operou Prodaná nevěsta. V divadle byl k tomuto účelu zrekonstruován prostor pro orchestr. Celé období 8 let od zahájení činnosti v nově postaveném Tylově divadle bylo nejaktivnějším obdobím v dosavadní historii lomnického ochotnického souboru. Na vysoké úrovni byla také organizační činnost, divadelní výbor řídil práci spolku v pravidelných měsíčních schůzích.³⁵⁵

Roku 1886 byl založen řemeslnický spolek Svornost, který vytvořil velmi čilý divadelní odbor. V zimním období hrál divadelní představení a z výtěžku podporoval dobročinné a kulturní podniky.³⁵⁶ Vedle činnosti divadelní pořádal spolek Svornost výlety s hudbou do sousedních i vzdálenějších obcí, zábavy, dobročinné akce, vypomáhal také při pohřbech. Během svého prvorepublikového působení uvedl např. hry „Lucerna“, „Žně“, „Páni“ nebo „Dítě“, se kterou se zúčastnil také Jiráskova Hronova. Spolek divadelních ochotníků několikrát nabízel Svornosti jednání o sjednocení obou amatérských

³⁵³ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 17, soukromá sbírka J. Kordíka

³⁵⁴ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999 a <http://www.dstlomnice.wz.cz/historie.htm>

³⁵⁵ <http://www.dstlomnice.wz.cz/historie.htm>

³⁵⁶ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 17, soukromá sbírka J. Kordíka

souborů, avšak marně. V době první Československé republiky působil v Lomnici také dramatický spolek „Jiří Wolker“, ten však neměl svou vlastní scénu a hrál jen nepravidelně.³⁵⁷

Již od roku 1862 se začali scházet pod vedením Jindřicha Velebína Mastného³⁵⁸ milovníci zpěvu, kteří byli zároveň zakladateli prvního zpěváckého spolku v Lomnici n. P. Jeho členy (bylo jich kolem 40) byli pouze muži, dívčí pěvecký sbor Vlasta byl založen až v roce 1869 (zanikl již v roce 1875). Jedním z učitelů zpěvu byl také slavný hudební skladatel a lomnický rodák František Doubravský. Na schůzi v roce 1862 byl přijat název spolku „Bořivoj“, kteréžto jméno nese lomnický sbor dodnes. Spolek účinkoval na řadě koncertů, akademií, pěvecko-hudebních a humoristických zábav, na besedách a významných akcích konaných nejen v Lomnici n. P. a jejím okolí, ale také po celé naší zemi. Dokonce i na slavnosti položení základního kamene k Národnímu divadlu byl Bořivoj zastoupen 26 členy. Činnost spolku pokračovala také v době první Československé republiky, nastudována byla řada náročných skladeb mj. Bendlových, Dvořákových a Smetanových, Bořivoj také spolupracoval na představeních se Spolkem divadelních ochotníků. Roku 1932 obdržel zpěvácký spolek za svoji sedmdesátiletou činnost zlatou medaili a diplom. Každoročně byly pořádány 1 až 2 koncerty, část jejich výtěžku věnoval spolek na dobročinné účely.³⁵⁹

Městské muzeum založené roku 1891 Josefem Petrákem bylo na konci dvacátých let 20. století nově uspořádáno. Byly vytvořeny nové inventární seznamy, podle nichž bylo v muzeu sídlícím ve druhém poschodí radnice uloženo přes 4 000 předmětů.³⁶⁰ Roku 1932 bylo muzeum přestěhováno z radnice do velké místnosti prvního poschodí nově postavených škol. Reorganizaci sbírek a invenární soupis předmětů provedl správce muzea a učitel František Mizera. Od roku 1937 byl správcem učitel Bohumír Kozák. Teprve v roce 1945 získalo muzeum prostory, ve kterých sídlí dodnes, tzv. Hrubý dům na náměstí.³⁶¹

Sbírký v lomnickém muzeu byly rozděleny do 9 skupin, a sice Geologie, Archeologie, Památky tištěné, písemné a malované, Razítka a pečeti, Mince a medaile, Zbraně a zbroj, Sbírky národopisné, Sošky a modely a Věci neurčené. Velmi cennou sbírku geologickou a archeologickou věnoval muzeu ředitel živnostenské pokračovací školy Jan Benda (1855 – 1919). Velkou škodou je, že při velkých požárech, jimž jednou padla za obětí i městská radnice, byla zničena a ztracena největší část městského archivu, který kromě městských knih obsahoval i řadu nejdůležitějších výsadních listin. Ze starých gruntovních knih a zbytků městského archivu čerpali historičtí a rodopisní

³⁵⁷ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 17, soukromá sbírka J. Kordíka

³⁵⁸ roku 1868 se stal také starostou lomnického Sokola, tuto funkci zastával po dlouhých 20 let; CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

³⁵⁹ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 18 a CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

³⁶⁰ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, str. 17, soukromá sbírka J. Kordíka

³⁶¹ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 23 - 24

spisovatelé a sběratelé historických, místopisných i národopisných památek J. J. Fučík (1859 – 1930, vydavatel vlastivědného Sborníčku 1920 – 1925, autor cenného díla „Popis a dějiny okresu lomnického“ a od r. 1928 čestný občan Lomnice n. P.³⁶²) a A. P. Šlechta (1864 – 1933).³⁶³

Na jaře roku 1921 zažádalo místní družstvo „Bio invalidů“ o pronájem louky u rybníka na dobu 12 let pro zřízení provizorní budovy biografu. Nájemné bylo stanoveno na 500 korun za rok plus čistý výnos za dvě představení.³⁶⁴ Obliba biografu stále stoupala, během r. 1927 pořádko kino celkem 82 představení a řadu vzdělávacích přednášek.³⁶⁵ V roce 1932 byla kinematografická licence a smlouva o pronájmu části pozemku se stejnými podmínkami prodloužena na dalších 12 let.³⁶⁶

Místní okrašlovací a turistický spolek byl založen „k okrášení rodného kraje a povzbuzení turistiky“ v roce 1885 a u jeho zrodu stáli např. významné osobnosti a podnikatelé Ignác Horných, Josef Horák a Theodor Mastný. V roce 1910 zakoupil spolek potřebné pozemky na kopci Táboře, významném poutním místě a turistickém cíli, a o dva roky později zde odevzdal svému účelu 32 m vysokou zděnou rozhlednu (viz **obr. příloha č. 19**). R. 1914 byla vedle rozhledny vybudována turistická chata a v roce 1919 vedle chaty 45 m hluboká studna. Okrašlovací spolek se také staral a přispíval na stavbu automobilové stanice na Táboře a v roce 1929 provedl přístavbu verandy u chaty. Od zahájení své činnosti do roku 1931 investoval na Tábor celkem částku 517 000 korun. V roce 1935 odevzdal spolek své objekty na Táboře, pojmenované po svých nejzaslouženějších členech, chatu Ignáce Horných a Tichánkovu rozhlednu, do správy majetku Klubu čsl. turistů. Nadále však spolek pokračoval ve své činnosti, staral se o povznesení krás města a jeho okolí, přispěl na zbudování koupaliště. Klub čsl. turistů se staral kromě turistického ruchu na Táboře také o značení turistických cest na Lomnicku orientačními tabulkami, vydával množství pohlednic a propagačních letáků.³⁶⁷

V prosinci 1907 byla v Lomnici ustavena pobočka krajského spolku „Jizeran“, následujícího roku přejmenovaná na Spolek studentstva a inteligence v Lomnici n. Pop. Ve válečných letech nevykazoval spolek žádnou činnost, teprve po vzniku ČSR se lomničtí studenti znovu sjednotili pod novým názvem Studentský kroužek Jizerana. Valná hromada konaná v roce 1925 odhlasovala

³⁶² Jmenován čestným občanem města byl J. J. Fučík 14. 11. 1928 při příležitosti jeho 50. narozenin. AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 – 1930, 14. 11. 1928

³⁶³ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 21 a 23 - 24

³⁶⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 25. 4. 1921

³⁶⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 19. 1. 1928

³⁶⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 28. 11. 1932

³⁶⁷ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 35 - 36

nový název Všestudentský spolek v Lomnici n. Pop. Posláním tohoto spolku byla činnost kulturní, společenská a sportovní (zejména během školních prázdnin).³⁶⁸

O městské knihovně je pojednáno v kapitole 5. E. a., „Služby spravované městem“.

³⁶⁸ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 36

9. Sport

Již od roku 1870 působil v Lomnici n. Pop. Sokol provozující intenzivní tělocvičnou a sportovní činnost a těšící se především v době první republiky veliké oblibě. V roce 1920 měla lomnická sokolská jednota již 454 členy a připravovala se na VII. všesokolský slet v Praze. Základem sokolské tělovýchovy byly nářadové cvičení i cvičení prostná a účast na sokolských sletech. Také v lehké atletice – ve skoku dalekém i vysokém, vrzích kladivem, diskem nebo koulí i v bězích na různé tratě – měla Lomnice řadu vynikajících sportovců. Na vysoké úrovni bylo i družstvo věnující se košíkové a házené.³⁶⁹ V roce 1937 čítala jednota na 570 členů, 110 dorostenců a 330 žáků. V čele organizace stál „starosta jednoty“, v tomto roce br. Bohuslav Matoušek.³⁷⁰

Roku 1897 bylo započato se stavbou lomnické sokolovny, ve 20. letech 20. století se však kvůli narůstajícímu počtu členů jednoty začalo uvažovat o její přístavbě. Na počátku roku 1928 dokonce žádal místní Sokol o udělení koncese na provozování biografu, aby si udržel větší zájem občanů mimo své tělovýchovné poslání a získal peníze na stavbu. Pořádal také vzdělávací večery, veškeré příjmy hodlal investovat do přístavby sokolovny. Koncese však Sokolům nebyla udělena, přednost byla dána Spolku divadelních ochotníků, kteří potřebovali finance ke stavbě divadla.³⁷¹ Přesto byla přístavba sokolovny provedena, veškeré práce na budově i na přilehlém letním cvičišti byly zcela dokončeny na jaře roku 1930 celkovým nákladem 1 000 000 korun.

Od roku 1920 měla Lomnice n. P. také svůj sportovní klub. Zpočátku pěstoval pouze fotbal na hřišti upraveném z louky, propůjčené firmou Ig. Horných a synové, později byla pronajata louka od paní Jirákové a upravena na hřiště, které bylo rozšířeno pronajatými sousedními pozemky. Fotbalovému družstvu se dařilo a brzy se probojovalo do vyšší třídy. Sportovní klub již od svého založení plánoval provozovat také lehkou atletiku, dokonce pro to zakoupil různé nářadí, avšak pro nedostatek atletických drah se soustředil především na trénink fotbalu a házené. Odbor dámské házené byl založen již na počátku existence sportovního klubu, odbor házené mužů vznikl až v roce 1926. Kromě toho rozvíjel svou činnost také odbor stolního tenisu, avšak jen do roku 1935, kdy mu přestaly být propůjčovány místnosti v Živnostenském domě a odbor svou činnost v podstatě ukončil. Sportovní klub provozoval také zimní kluziště na louce u rybníka propůjčené městem.³⁷² V roce 1928 byl ustaven tenisový odbor, který přikročil ke stavbě nového hřiště na pozemcích firmy P. A. Šlechta, kde byly upraveny dva tenisové kurty. Někteří Lomničané podnikli první pokusy

³⁶⁹ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelář a S. Račanský, Brno 1946, str. 29

³⁷⁰ Tamtéž, str. 30

³⁷¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 19. 1. 1928

³⁷² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze schůzí městské rady 1914 – 1923, kn. 11, inv. č. 30, 10. 10. 1922

s létáním. K doplnění všestranné sportovní činnosti byl založen také odbor cyklistický, jehož činnost stejně jako ostatních odborů výrazně zasáhla – téměř přerušila – okupace.³⁷³

Vhodný terén a klimatické podmínky na Lomnicku poskytly prostor pro rozvoj lyžařství již před první světovou válkou. Tehdy zde však ještě nebyla žádná pevná organizace, spíše volné sdružení přátel lyžařství se občas věnující. Ke skutečnému rozmachu lyžařského sportu tak došlo až po vzniku Československé republiky, když byl roku 1925 založen lomnický Lyžařský odbor Sportovního klubu. Díky úspěšné propagaci a jím pořádanými kurzy, závody a výlety lyžařství zdomácnělo a stalo se velkou zálibou, a tak již v roce svého založení měl klub 29 členů a o 10 let později dokonce 131 členů, z toho 30 z okolních obcí. Do Lomnice se začali sjíždět i nadšení příznivci z okolí, aby podpořili své favority v závodech v běhu, sjezdu i skoku na lyžích. Na přípravách závodů a tréninku závodníků spolupracoval také Lyžařský odbor Sokola. Výborné podmínky pro lyžování poskytovaly zejména hora Tábor (682 m), Kumburk (640 m), Babylon (635 m) a Kozákov (618 m). Speciálně pro sjezd byla vyhledávána závodní trať z Kozlova k jihovýchodu do záhybu silnice nad Cidlinou s výškovým rozdílem asi 200 m. V roce 1926 vybudoval Sportovní klub na městem propůjčeném místě na vrcholu Babylona lyžařský můstek (viz **obr. příloha č. 10**) umožňující skoky 40 až 50 m a boudu jako „ochranu proti nepohodě“³⁷⁴. Veškeré lyžařské vybavení bylo možné v Lomnici zakoupit u místních výrobců.³⁷⁵

První oddíl skautingu byl v Lomnici n. P. založen roku 1920 br. Hlaváčkem a br. Tomsou. S přibývajícím počtem členů rostla i práce skautů-junáků, jejíž velký díl byl zaměřen na činnost v oblasti kulturní. Hrála se divadla, byly pořádány večírky, soutěže a různá představení v Lomnici, ale i v okolních obcích. Pět let po svém založení měl lomnický skauting již 5 oddílů, svépomocí si skauti postavili také svou klubovnu, pořádali mnoho výletů, v roce 1929 dokonce zájezd do Francie.³⁷⁶

Turistika byla organizačně vymezena jednak činností Okrašlovacího a turistického spolku a jednak činností Klubu československých turistů (odboru v Lomnici n. P.), viz kap. 8., Kultura.

³⁷³ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 32

³⁷⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 11. 12. 1925

³⁷⁵ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. J. Mizera, B. Kozák, P. Korbelař a S. Račanský, Brno 1946, str. 12 – 14

³⁷⁶ Tamtéž, str. 33

10. výstavba, infrastruktura

A. elektrifikace města

Dne 4. 6. 1921 se konala schůze lomnického městského zastupitelstva, již se zúčastnilo také obecní zastupitelstvo Staré Lomnice a členové elektrářenské komise. Hlavním programem jednání byly podmínky smlouvy s hradeckým Svazem elektrářským o odběru elektrického proudu. Lomnice n. P. se jejím podepsáním a vložením kmenového kapitálu 30 000 korun stala členem Svazu, který se zavázal, že ve městě zřídí přípojky vysokého napětí o 10 tis. W za cenu odebraného proudu 7 hal. za kWh s poskytnutím slev při větším odběru. Zároveň bylo stanoveno, že se odebraný proud bude měřit v transformačních stanicích elektroměry (transformátory dodá firma Kolben) a město bude moci užívat v celém svém katastru proudu 380 W. Průmyslové podniky budou připojeny sekundárně, primárně pouze v případě, že by se stali členy Svazu. Smlouvou bylo také dáno, že je elektrárna oprávněna přerušit dodávku proudu v neděli a ve svátky. Elektrářský svaz v Hradci Králové se zavázal, že veškeré práce budou probíhat rychle, aby v listopadu 1921 mohl být proud dodáván.³⁷⁷ O rok později se Lomnice stala také členem Elektrotechnického svazu československého.³⁷⁸

Úřední a technická kolaudace elektrovodné sítě provedené firmou Sedláček a Votruba proběhly však až na konci r. 1922 a počátku r. 1923, celkový účet byl vystaven na 896 502 korun.³⁷⁹ To již bylo ve městě centrálně rozsvíceno a zhasínáno pouliční osvětlení³⁸⁰, uvažovalo se také o svícení radničních hodin reflektorem. R. 1924 se královéhradecký svaz spojil s akciovou společností Východočeské elektrárny v Poříčí u Trutnova, o dva roky později v Lomnici n. P. došlo ke snížení cen proudu pro odběratele, kteří tak platili 4 Kč, 3,90 Kč nebo 3,80 Kč za 1 kWh podle množství odebraného elektrického proudu.³⁸¹

V roce 1928 byla elektrovodná sekundární síť nákladem 35 000 korun rozšířena také do Horní Lomnice a na Hrádka. Za připojení k síti zaplatili zdejší obyvatelé 50 Kč a za každou žárovku 25 Kč.³⁸²

³⁷⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 4. 6. 1921

³⁷⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., zápisy ze schůzí městské rady 1914 – 1923, kn. 11, inv. č. 30, zápis o mimořádné schůzi městského zastupitelstva 22. 2. 1922

³⁷⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 29. 1. 1923

³⁸⁰ Veřejné osvětlení bylo ve městě instalováno r. 1921, až o 15 let později byly některé sloupy (zejména na Račanech) vyměněny za nové.

³⁸¹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 17. 9. 1923, 30. 9. 1924 a 16. 9. 1926

³⁸² Tamtéž, 23. 10. 1928

Splněním všech potřebných podmínek byl lomnický elektrárenský podnik jako veřejně prospěšný osvobozen od poloviny zvláštní daně výdělkové.

Správu sítě zajišťovala především příslušnými návrhy městské radě elektrárenská komise volená zastupitelstvem, založen byl také tzv. elektrárenský podnik zajišťující fungování elektrovodné sítě po technické stránce. Funkci technického správce elektrárenského podniku vykonával František Pavlásek za mzdu 25 000 Kč ročně, účetnictví vedla do r. 1935 pí Zelenková-Kordová společně s Františkem Hassou.³⁸³

V roce 1933 propukl pro Lomnici vítězný spor s VČE v Hradci Králové pro nedodržování podmínek smlouvy z r. 1921 (městu nebyly poskytovány výhody jako jiným konzumentům, s firmou P. A. Šlechta a syn byla uzavřena zvláštní smlouva o odběru proudu za výhodnějších podmínek, ačkoli měli být všichni další odběratelé připojeni na městskou síť), 1. 6. 1934 byla proto uzavřena smlouva nová, která přinášela mimo jiné nižší ceny elektrického proudu.³⁸⁴

Napětí v primární i sekundární lomnické síti však kolísalo, lidé si stěžovali na krátkou životnost žárovek. R. 1938 byl proto zakoupen za 70 500 korun od firmy Siemens regulační autotransformátor, pro nějž byla provedena přístavba transformační stanice stavitelem Kovářem.³⁸⁵

B. stavba vodovodu a kanalizace

Již od počátku existence samostatného československého státu se v Lomnici hovořilo o nutnosti zřídit vodovod, s jeho budováním – zatím však pouze pro malou část města – se začalo v roce 1919 poté, co bylo v Oboře nalezeno 6 nových pramenů vody.³⁸⁶ Během dalších let pokračovaly přípravné vodovodní práce jako např. zajišťování pramenů, měření jejich síly nebo přípravy pro vodoprávní řízení. Řešil se také problém finančních dotací celého projektu, r. 1923 byla uzavřena půjčka 100 000 Kč. Zároveň se začala budovat městská kanalizace, nejprve v hlavních a nejvýznamnějších ulicích města (1923 ul. Palackého, 1925 dnešní ul. J. J. Fučíka). Nejnákladnější byla kanalizace ulice račanské (dnes 5. května) jejím rozsahem a problémy s račanským potokem, na její provedení byla r. 1926 do mimořádného rozpočtu města zařazena položka 141 000 Kč.³⁸⁷

³⁸³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 12. 9. 1929 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 29. 4. 1935

³⁸⁴ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 14. 8. 1933 a 26. 3. 1935

³⁸⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 29. 3. a 25. 5. 1938

³⁸⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 6, inv. č. 26, 1911 - 1921, 30. 9. 1919

³⁸⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 6. 1923, 3. 2. 1926 a 23. 2. 1926

V souvislosti s vodovodními pracemi musely být také regulovány nebo přikryty velké části potoků protékajících městem, jak je o tom pojednáno v kapitole 2. A. o přírodních podmínkách.

R. 1926 byla zahájena dodávka vody do nemocenské pokladny (dnešní ulice Komenského) postavením vodovodu z Obory a bylo zadáno vypracování projektu a provedení kanalizace Žižkova a ulice Poděbradovy. Téhož roku byl také vypracován detailní projekt celého městského vodovodu, jeho vyhotovení bylo svěřeno firmě ing. J. Matičky z Prahy za 43 000 Kč. Celkový náklad na stavbu vodovodu byl odhadnut na 1 800 000 korun, skutečná cena však byla mnohem vyšší.³⁸⁸ Musely být především opraveny stávající studny, postavena čerpací stanice a položeno potrubí. Na vybudování vodovodu a řádné kanalizace pro celé město byla proto uzavřena půjčka u ÚSP ve výši 4 000 000 korun, r. 1927 další půjčka 2 000 000 Kč a o 2 roky později u Moravské banky 1 100 000 Kč, zažádáno bylo také o státní dotace.³⁸⁹ Veškeré práce byly svěřeny Matičkově firmě³⁹⁰, správcem stavby byl ing. Zeman.

Město vyzývalo své obyvatele, aby se na vodovod připojili, pro domovní vodovodní instalace byla stanovena jednotná pravidla. V lednu 1927 byla provedena během čtyř dní čerpací zkouška vody pod dozorem ing. Zemana, o rok později byly postoupeny vzorky vody k bakteriologickým a chemickým zkouškám, aby byla prokázána její zdravotní nezávadnost. Pak se teprve mohlo přikročit ke stavbě vodojemu, položení trubní sítě a zřízení čerpadel.³⁹¹ V letech 1930 - 31 byl vodovod rozšířen také na Hrádka a do Horní Lomnice a postaven zde vodojem a vodárna.³⁹²

Řešením veškerých záležitostí městského vodovodu byla pověřena vodárenská komise. Pro technický dozor byl r. 1930 přijat vodák, Miloslav Nechanický.³⁹³

Když byly práce téměř hotovy, vyvstal problém s vybíráním vodného. Podle vzoru okolních měst byla spotřeba vody propočtena již r. 1928 na 20 hl ročně na osobu, tedy 28,20 Kč.³⁹⁴ Podle vládního nařízení bylo možné vybírat vodné všeobecné (v jednotné sazbě násobené počtem místností) nebo vodné zvláštní (podle množství odebrané vody). Kvůli velkému nákladu na vodoměry bylo zvoleno vodné všeobecné a až r. 1937 bylo zavedeno také vodné zvláštní.³⁹⁵ Kromě odběratelů vody museli však polovinu dávky platit i lidé na vodovod nepřipojení (r. 1931 bylo v Lomnici zhruba

³⁸⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 15. 6., 30. 6. a 16. 9. 1926

³⁸⁹ Tamtéž, 16. 9., 30. 10. 1926, 15. 11. 1927 a 25. 11. 1929

³⁹⁰ Jen výjimečně byly v případě levnější nabídky některé práce zažádány místnímu instalatérovi Věchtovi, jako např. zavedení vodovodu do odborné školy tkalcovské a její přístavby. Tamtéž, 19. 1. 1928

³⁹¹ Tamtéž, 26. 11. 1926, 17. 1. 1927 a 11. 5. 1928

³⁹² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 31. 10. 1930

³⁹³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 27. 1. 1930

³⁹⁴ Tamtéž, 19. 1. 1928

³⁹⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 26. 10. 1937

1360 rodin, z toho 833 připojeno), a tak byla brzy podána řada stížností. Ještě v roce 1937 se proti výměru vodného odvolalo přes 200 lidí. Většina z nich byla zamítnuta s odůvodněním, že byl vodovod vybudován pro všechny, všichni se proto musejí podílet na jeho splacení. Některým poplatníkům bylo vodné odepsáno z místností, ve kterých vodu nepoužívali.³⁹⁶ Vodovod stál celkem téměř 4,5 mil. korun, 48% bylo uhrazeno ze státní subvence. Vodárenský podnik byl dlouho zadlužen především kvůli nedoplatkům za spotřebu vody (koncem roku 1936 činily téměř 400 000 korun).³⁹⁷

C. stavba významných veřejných budov a zařízení

Školy T. G. Masaryka (viz **obr. příloha č. 13**). O stavbě nových škol se mluvilo již od počátku 20. století, problémy však byly s vyhledáním vhodného místa a samozřejmě s penězi. V úvahu přicházely lokality u „Panských stodol“, v parku Sv. Čecha u tkalcovské školy a nynější místo na tržišti. Proti němu byla vyslovena spousta protestů, které poukazovaly na blízké jatky, nádraží, přílišnou vzdálenost od středu města, zápach fermeže od Hornýchů a na velký vítr v zimě. Místní školní rada 31. 8. 1911 přesto schválila místo na tržišti, s čímž souhlasila i okresní školní rada. Pozemky byly pak zakoupeny za 79 500 korun.³⁹⁸

Následně byla vypsaná soutěž na návrh stavby. V porotě zasedali stavební znalci a zástupci města: arch. František Mikš, stavitel Josef Martínek z Náchoda, V. Schweizer, starosta města Jindřich Crha, ředitel škol Jan Benda, Václav Brabínek a továrník J. Horák. První cenu porota udělila arch. Františku Stupkovi z Královských Vinohrad. Dne 22. 5. 1914 schválila c. k. okresní školní rada plány a vyžadovala sdělení, jak a kdy se bude stavba provádět. Mezitím propukla světová válka, jež pohřbila naděje těch, kteří v rychlé budování věřili. Místní školní rada zadala vypracování detailních plánů ing. arch. Viktorinu Šulcovi v Praze. Ten v září 1916 dohotovil plány a v prosinci téhož roku rozpočty. Jelikož byly plány vypracovány dle starých rakouských zákonů, bylo v srpnu 1925 požádáno o jejich opravení (přibližně za 30 000 korun).³⁹⁹

Na stavbu byla povolena půjčka 5 000 000 korun vzhledem k nevyhovujícím dosavadním prostorám pro výuku. Základní kámen byl položen 7. 3. 1930. Stalo se tak v den 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. K této příležitosti byl vyhotoven Pamětní list (viz **obr. příloha č. 20**),

³⁹⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 7. 5. 1929 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 10. 12. 1937

³⁹⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 5. 10. 1936

³⁹⁸ 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Popelkou 1932 - 2002, vydalo Město Lomnice n. Pop. ve spolupráci se ZŠ T. G. M. Lomnice n. Pop. 2002, str. 9

³⁹⁹ Tamtéž

kteřý byl vložen do základního kamene.⁴⁰⁰ Staviteli byli městským zastupitelstvem ustanoveni ing. Václav Slaba a František Kovář, technický dozor prováděl městský architekt František Pivec.⁴⁰¹

Stavba město velice zadlužila, vznikly spory mezi městským zastupitelstvem a místní školní radou, která celý projekt řídila. Bylo vyčítáno, že byl vinou místní školní rady rozpočet na stavbu škol zbytečně překročen (zhruba o milion korun) a zřízeno nepotřebné vybavení (především přednáškový sál a dva fyzikální kabinety).⁴⁰²

Ve dvacátých letech 20. století se stále více projevovala potřeba výstavby nové budovy městského divadla (viz **obr. příloha č. 9**), dosavadní prostory na radnici nebyly pro ochotnický divadelní spolek vyhovující. Při oslavách 100. výročí založení spolku mu proto pro realizaci stavby věnoval továrník Václav Horných pozemek podél dnešní Smetanovy ulice. Byla uspořádána veřejná sbírka, do níž se zapojila řada spolků a obyvatel Lomnice. Městská spořitelna nabídla divadelnímu spolku část pozemku vedle své vyprojektované budovy s návrhem, aby obě budovy byly řešeny v jednotném slohu, část pozemku prodalo také město. Nakonec padlo rozhodnutí o umístění divadla vedle spořitelny a jeho projekt byl zadán architektu Oldřichu Liskovi z Hradce Králové (projektoval také budovu spořitelny). Stavba pak byla zadána lomnickému staviteli ing. Václavu Slabovi za součinnosti stavitele Františka Kováře. Dne 1. 6. 1930 byl slavnostně položen základní kámen, stavba divadla včetně vnitřního vybavení, divadelního a biografického zařízení byla dokončena 27. 9. 1930. Celkový náklad na stavbu činil 1 023 088, 32 Kč, účet stavitele se pak ještě snížil o 20 830 korun, tj. o hodnotu materiálu darovaného občany a podniky v Lomnici n. Pop.⁴⁰³

Z důvodu velkého rozvoje začala také lomnická Městská spořitelna (viz **obr. příloha č. 9**) kolem roku 1927 uvažovat o nových prostorách. Manžely Emílií a Františkem Svobodovými jí byl nabídnut pozemek vzdálený asi 60 m od náměstí, který byl zakoupen smlouvou ze dne 21. 9. 1928 za 140 508 Kč. Pozemek hraničil s rybníkem pouze hliněnou hrází, proto bylo nutné jej opatřit terasou postavenou Ing. Václavem Slabou za více než 50 000 korun. Na podzim roku 1929 byl vyzván architekt Oldřich Liska, aby vypracoval plán budovy a přesný rozpočet. Ten činil 822 167, 82 Kč pro budovu se dvěma byty pro úředníky v prvním poschodí. Práce byla zadána místním stavitelům V. Slabovi a F. Kovářovi. Začalo se stavět 15. 6. 1930, stavba však čelila mnohým překážkám způsobeným především špatným podložím v blízkosti rybníka. Přesto byla budova dokončena již 31. 8. 1930. Před hlavním vchodem do spořitelny byly umístěny 2 alegorické sochy, představující Práci a Spořivost, zhotovené z tvrdého pískovce sochařem Aloisem Khunem z Vojic. Dále byly

⁴⁰⁰ 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Popelkou 1932 – 2002, vydalo Město Lomnice n. Pop. ve spolupráci se ZŠ T. G. M. Lomnice n. Pop. 2002, str. 9

⁴⁰¹ Tamtéž, str. 12 (z pamětní desky nad vstupním schodištěm do školy)

⁴⁰² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 11. 5. 1932

⁴⁰³ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

pořízeny 2 bronzové desky, zhotovené uměleckým ústavem Franty Anýže v Praze – jedna na paměť zakladatele spořitelny pana Josefa Doležala, druhá deska se jmény všech funkcionářů a úředníků spořitelny, za nichž byla stavba důstojné budovy ukončena a odevzdána svému účelu.⁴⁰⁴

„Nutnost zřízení koupaliště v Lomnici n. Pop. jest všeobecně i mezi širokými vrstvami obyvatelstva jak z důvodů zdravotních, hygienických, pokrokových a hospodářských, vzhledem k získání letních hostí pro Lomnici uznávána,“ psal r. 1934 lomnický odbor Klubu čs. turistů městskému úřadu. Vhodná přírodní nádrž k tomuto účelu se nenaskytla, muselo být zřízeno koupaliště umělé. Pro uskutečnění stavby bylo založeno „Družstvo pro zřízení koupaliště a parních a vanových lázní v Lomnici n. Pop.“, které sehnalo potřebné finance, zakoupilo pozemky v Oboře (důraz byl kladen na dostatek vody, slunce, dobré povětrnostní podmínky a pěkný vzhled) a zadalo vypracování plánů.⁴⁰⁵ Nové koupaliště s ostrůvkem uprostřed a oddělením pro děti, plavce a neplavce postavené s nákladem méně než 200 000 korun bylo otevřeno r. 1936.

D. úprava ulic

Často diskutovanou záležitostí, kterou bylo nutné řešit, byla oprava ulic, úprava regulačních čar nebo parcelace pozemků. Na úpravu ulic byly do rozpočtu zahrnovány nemalé položky, řada prací musela být provedena v souvislosti s budováním městského vodovodu a kanalizace, s přibýváním nových domů zejména ve Staré Lomnici, v Popelkách a na Karlově, ale také se zvýšeným počtem nových těžkých automobilů ve městě (v některých ulicích byla jízda nákladními automobily zakázána). Práce byly stále častěji zadávány také z důvodu rostoucí nezaměstnanosti. Nejnákladnější byla úprava ulice račanské, dnes 5. května. Od r. 1926 jednalo městské zastupitelstvo o potřebě opravy cesty na Hrádka, její provedení však bylo odloženo „jakmile bude méně práce a čas“. Cesta na Hrádka byla opravena r. 1936.⁴⁰⁶

Ve městě byly stavěny také okresní silnice dotované OÚ v Semilech, Lomnice n. P. však musela vykoupit pro stavbu potřebné pozemky, postavit příjezdy na silnici ze soukromých pozemků a přispět určitý finanční obnos z celého stavebního nákladu, případně položit a vydláždít chodníky.⁴⁰⁷ Okresní silnicí byla dnešní ulice Komenského (od okresní nemocenské pokladny k jatcům), s přispěním okresu byla také r. 1925 předlážděna tříbarevnou mozaikovou dlažbou ulice „Na hrázi“

⁴⁰⁴ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

⁴⁰⁵ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Obecní stavby 1854 – 1945, kart. 42, inv. č. 188, dopis lomnického odboru Klubu čs. turistů MÚ v Lomnici o přípravách stavby koupaliště z 11. 8. 1934

⁴⁰⁶ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 26. 11. 1926 a SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 – 1941, 9. 7. 1936

⁴⁰⁷ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 17. 9. 1923

a o dva roky později provedena nákladná předlažba náměstí obyčejným kamenem a žulovými kostkami, kdy okres požadující od města zaplacení 20% nákladu vydláždil jízdní dráhu v šířce 6 m a město zbytek.⁴⁰⁸ V roce 1938 byla hlavní silnice vedoucí městem (Jičín – Jilemnice) upravena vzhledem k její velké frekventovanosti na silnici dálkovou.⁴⁰⁹

Na úpravu cest, pokud vedly kolem jejich továren, přispívali také místní podnikatelé, např. opravu cesty ke hřbitovu zaplatil z poloviny továrník Horák. Opravu cesty kolem dívčí školy uhradil dokonce tehdejší starosta Václav Vávra.⁴¹⁰

V rámci regulace ulic bylo r. 1926 stanoveno, že ulice směřující do města mají mít šířku 12 m, příčné ulice 10 m. Koncem 20. let byla koupí příslušných pozemků rozšířena ulice karlovská.⁴¹¹ Když žádali manželé Janatovi (provozovali papírnictví na dnešním Školním náměstí) o stanovení stavební čáry, byla tato o kus posunuta, aby nebyl jejich nově postavenou budovou zakryt pohled na monumentální budovu nových škol.⁴¹²

Udržovat chodníky čisté a v pořádku bylo povinností majitelů domů, v zimě se kontrolovalo, zda jsou chodníky řádně posypány. Zakázáno bylo znečišťovat nebo ničit veřejné cesty, silnice, parky. Provoz veškerých vozidel byl řízen po levé straně, v některých ulicích byla zakázána jízda těžkými automobily nebo parkování. Městem se smělo jezdit na velocipedech, motocyklech i automobily. Rychlost jízdy motorovými vozidly však musela být taková „aby řidič byl pánem své rychlosti a aby nebyla ohrožována bezpečnost osob a cizího majetku“, nejvýše však 35 km/h. V noci musela být všechna vozidla osvětlená.⁴¹³

⁴⁰⁸ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 18. 6. 1925 a 17. 1. 1927

⁴⁰⁹ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 9, inv. č. 29, 1936 - 1941, 29. 3. 1938

⁴¹⁰ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 7, inv. č. 27, 1923 - 1930, 29. 10. 1927

⁴¹¹ Tamtéž, 3. 2. 1926, 11. 5. 1928 a 7. 5. 1929

⁴¹² SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva, kn. 8, inv. č. 28, 1930 - 1936, 11. 5. 1932

⁴¹³ SOKA Semily, AM Lomnice n. Pop., Městská policie a četnictvo 1850 – 1936, kart. 33, inv. č. 154, policejní řád města Lomnice n. Pop.

III. Závěr

Téma mé bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu, že období první republiky považuji za jedno z nejvýznamnějších v historii mého rodného města. Zároveň je pro studium Lomnice n. Pop. v předmnichovské době dostupné velké množství historických pramenů, z těch nejdůležitějších jsem se snažila pro svou práci využít co největší množství.

Ve snaze zachytit veškeré oblasti života města se téma jeví velice obsáhlé a bohužel se nelze některými kapitolami zabývat podrobněji, ač by to zasluhovaly, zejména kapitola věnovaná hospodářství. Řada lomnických podniků zaměstnávala velké množství zaměstnanců a zaznamenala úspěchy nejen v ČSR, ale také v zahraničí. Jistě by bylo zajímavé se věnovat vnitřní struktuře těchto obrovských továren a pracovním i životním poměrům zaměstnanců (v SOkA v Semilech a SOA v Zámrsku je uloženo několik archivních fondů lomnických podniků, většinou ale nejsou zpracovány), pro účely mé práce jsem se snažila podat celkový obraz o podnikání, jeho struktuře a rozsahu.

Účelem celé práce bylo podat ucelený přehled o životě podkrkonošského města v letech 1918 - 1938 se zaměřením na obecní samosprávu a lidi, kteří se na ní podíleli. Ne vždy měli jednoduchou práci, na Lomnici dopadly důsledky první světové války i pozdější hospodářské krize, přesto se však naši předkové snažili město neustále rozvíjet. Ačkoli podnikali velké nákladné projekty (zejména stavby škol, divadla a městského vodovodu nebo koupi rozsáhlých pozemků od A. Rohana), které město v době hospodářské krize zadlužily téměř do jeho záhuby a které finančně zatížily Lomničany na nejvyšší možnou míru, vždy zdůrazňovali přínos a užitek těchto podniků pro příští generace. Dodnes nám většina již tenkrát pokrokových staveb a projektů slouží, za což patří lidem, kteří se na jejich vytvoření a zisku podíleli, velký dík a obdiv.

IV. Resumé v češtině a v angličtině

V mé bakalářské práci na téma „Lomnice nad Popelkou v době první republiky“ jsem se snažila podat co nejúplnější přehled o životě města v meziválečné době a zachytit nejvýraznější rysy vývoje pokud možno s dřívějšími historickými souvislostmi v rámci jednotlivých okruhů daných názvy kapitol.

Úvodní kapitoly mají uvést čtenáře do místních poměrů a seznámit jej alespoň v náznacích s historií města do konce druhé světové války. Za stěžejní považuji kapitolu třetí o městské samosprávě. Pokusila jsem se podat přehled o správě města v době první republiky, zachytit veškeré veřejné funkce k tomuto účelu zřizované a pro obec v nejdůležitějších funkcích také osoby, které je vykonávaly. Velký prostor je věnován volbě a zasedání městského zastupitelstva, které vyjadřovaly podíl občanů na správě města. Kapitola 4., Finance, ukazuje hlavní trendy ve finančním hospodářství města, seznamuje s městskými rozpočty, dluhy, příjmy i s položkami obecního jmění. Velkou část práce tvoří pojednání o průmyslových podnicích. Hlavním záměrem bylo vystihnout situaci a rozsah soukromého podnikání v Lomnici, který byl nejen v době první republiky skutečně mimořádný a měl vliv na rozvoj celého města, ať šlo o obrovské továrny nebo o drobné živnostníky. Pozornost je věnována také hospodářství obecnímu. Sociálním záležitostem se věnuje kapitola 6., která se zabývá životními potřebami a starostmi obyvatel od jejich narození, přes školní docházku, zaměstnání, až po úmrtí a jejich zajišťování ze strany města, které mělo na starosti mj. chudinské podpory i řešení nezaměstnanosti.

Kapitola sedmá podává přehled o vývoji školství a školských zařízení v Lomnici, největší pozornost je věnována národnímu školství a výstavbě nové školní budovy pro jeho účely, která byla počinem v období první republiky pro město zcela zásadním, a to nejen z finančního hlediska. Následující kapitola je věnována kultuře. V ní je shrnuta veškerá kulturní činnost v prvorepublikové Lomnici vždy s uvedením příslušných historických souvislostí, pojednává o nejvýznamnějších lomnických spolcích, Spolku divadelních ochotníků a pěveckému spolku Bořivoj, neboť ty vykazovaly pozoruhodnou činnost a významně se podílely na kulturním rozvoji města. Píše-li se o Lomnici, nesmí chybět ani kapitola o sportu, který byl i v době první republiky lomničany pěstován. Věnovali se mnoha disciplínám (velice oblíbené bylo především rozvíjející se lyžařství), ať už samostatně nebo v rámci některé ze zřízených organizací, z nichž největší úspěch zaznamenaly Sokol a lomnický Sportovní klub.

Poslední kapitola je věnována výstavbě se zaměřením na nejvýznamnější prvorepublikové stavební počiny a úpravu veřejných cest. Významnou roli v rozvoji města hrály také výstavba vodovodu a elektrifikace města ve dvacátých letech.

In my bachelor thesis called „Lomnice nad Popelkou during the First Republic“ I tried to set as complete as possible compedium about life of the town between two world wars and catch the most significant trends of the development in terms of the names of particular chapters.

The preliminary chapters ought to bring a reader in local conditions and introduce him at least in inkling with history of the town before the end of the second world war. I consider the third chapter about municipal self-government to be the most pivotal. There I tried to give a summary about administration of Lomnice n. P. during the age of the first Czechoslovak Republic, inform about all public offices established for its purpose and there are also named people for the most important grades, who held these offices. Big part is devoted to the elections and sessions of the town council, that expressed a part of citizens on the administration of the town.

Chapter number 4., Finance, shows main trends in the financial management of the town, talks about sales and revenues budgets, debts, receipts (mainly local taxes) and also about items of the common property. Big part of the work makes the treatise about industrial establishments. My main intention was to describe a situation and size of the private enterprising in Lomnice, because tehere were lot of companies – big factories but also small traders – and they had i. a. a great influence over developement of the whole town. Attention is paid to municipal enterprises too. The sixth chapter talks about social matters – about necessities of life and difficulties of citizens from their birth through school attendance, employment as far as their death. These were assured by the town, which have e. g. supports and solution of unemployment in charge.

The seventh chapter treats of the developement of education and educational institutions in Lomnice n. P., the main attention is paid to elementary education and new school building for its purposes, which meant for the town in the period of the First Republic really fundamental enterprise not only in light of finance. The next chapter is devoted to field of culture. There are summarized all cultural activities of Lomnice’s citizens always with initiation of appropriate historical context in this part: above activity of associations, The association of amateur theatricals and choir called „Bořivoj“, because they took a significant part on cultural developement of the town. Writing about Lomnice I couldn’t miss a chapter about sport, which was very important and interesting phenomenon of life in Lomnice during the First Republic. People followed many disciplines, evolving skiing was very popular. There were some sport organizations and associations established in the town, „Sokol“ and the „Sport club“ were the most succesful.

The last chapter is devoted to building up with focus on the most building-enterprises and arrangement of ways. Significant role in the developement of the town played building of the water conduit and electrification during the twenties.

V. Seznam zkratek

AM – Archiv města

br. - bratr

č. j. – číslo jednací

č. p. – číslo popisné

e. g. – exempli gratia, například

i. a. – inter alia, mimo jiné

inv. č. – inventární číslo

kart. – karton

kn. – kniha

Lomnice n. P. /n. Pop. – Lomnice nad Popelkou

MÚ – městský úřad

OÚ – okresní úřad

Sb. z. a n. – Sběrka zákonů a nařízení

SOA – státní oblastní archiv

SOKA – státní okresní archiv

ÚSP – Ústřední sociální pojišťovna

VČE – Východočeská elektrárna

ZŠ T. G. M. – Základní škola T. G. Masaryka

VI. Přílohy

1. Seznam obrazových příloh:

1. **Znak města Lomnice nad Popelkou**, zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
2. **Lomnice nad Popelkou v 16. století** podle popisu A. Sedláčka a J. J. Fučíka. Uprostřed náměstí stojí dřevěná radnice, vedle ní masné krámy a pranýř, ve spodní části kostel. Z druhé strany přiléhá k náměstí tvrz a rybník s hrází. Nakreslil A. Chmelík. Zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
3. **Rybník s račanskou ulicí**, v pozadí budova biografu, zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
4. **Karlovské náměstí**, 1929. Zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
5. **Zámek, později Živnostenský dům**, 1922. Zdroj: Josef Jan Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, 1928, str. 22.
6. **Pohled na náměstí**, v horní části radnice a zámek. Zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
7. **Radnice**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
8. **Dům č. p. 3**, v době první republiky sídlo důchodkového kontrolního úřadu, 1931 zbourán. Zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
9. **Budovy Městské spořitelny a divadla**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
10. **Lyžařství v Lomnici n. P., skokanský můstek na Babyloně**. Zdroj: CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
11. **Budova obecné dívčí školy na náměstí pod kostelem**, zdroj: 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Pop. 1932 – 2002, Lomnice n. Pop. 2002, str. 4
12. **Budova obecné a měšťanské chlapecké školy**, zdroj: 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Pop. 1932 – 2002, Lomnice n. Pop. 2002, str. 4
13. **Nová budova Masarykových škol**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

14. **František Matoušek (1869 – 1944)**, od 23. 12. 1935 starosta Lomnice n. Pop., AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1935 – 1944, kart. 25, inv. č. 125, fotografie vrácená lomnickému MÚ Českým zemským ústředím obcí, měst a okresů, 5. 10. 1943
15. **Továrna firmy P. A. Šlechta a syn (dříve Koloreňč)**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
16. **Továrna firmy Ignác Horných a synové**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
17. **Továrna Josefa Horáka**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
18. **Restaurace Jaroslava Broušila v Popelkách**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
19. **Tichánkova rozhledna na Táboře a chata Ignáce Horných**, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
20. **Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“**, jež položen byl dne 7. 3. 1930 k uctění osmdesátin prvního presidenta ČSR, František Mizera, Lomnice n. Pop. 1930; soukromá sbírka J. Kordíka

Obr. na str. 2: Náměstí s radnicí a Živnostenským domem, 1926, zdroj CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999

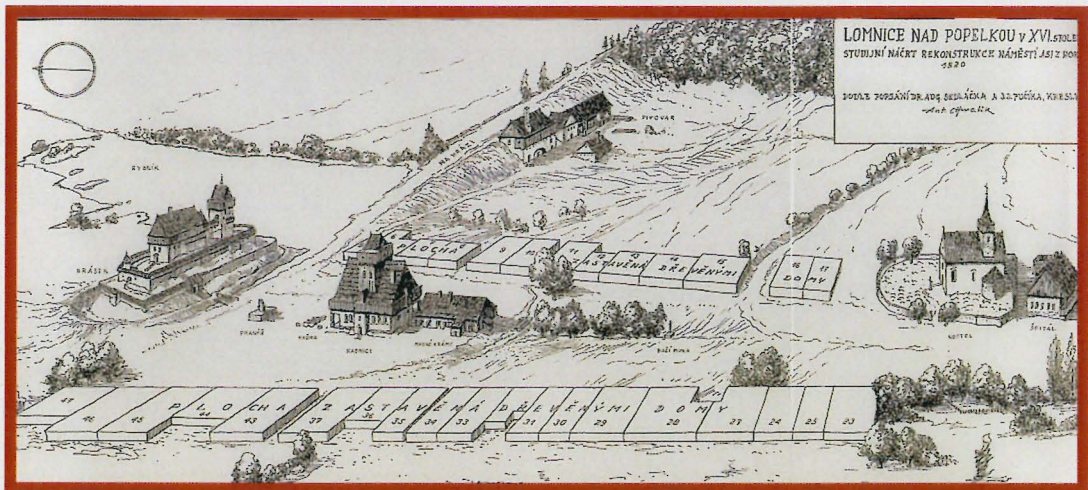
2. Seznam textových příloh:

1. **Ukázka z Dalimilovy kroniky s první zmínkou o městě Lomnici n. P.**, František Palacký, Fontes rerum Bohemicarum III., Dalimilova kronika kap. 82, str. 171 – 172.
2. **Nařízení Městského úřadu v Lomnici n. Pop. výčepníkům lihovin a vína před volbami do městského zastupitelstva r. 1919** č. 1913/19 ze dne 13. 6. 1919, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, sign. II/21
3. **Úmrtní oznámení dlouholetého člena městského zastupitelstva Hynka Zajíce (1856 – 1930)**, AM Lomnice n. Pop., Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, sign. II/21
4. **Žádost ponocného Štěpána matouška o zvýšení platu** 1. 8. 1919, AM Lomnice n. Pop., Městští úředníci 1850 - 1945, kart. 26, inv. č. 133, sign. II/71
5. **Protokol o zasedání městského zastupitelstva 14. 9. 1937**, smuteční schůze v den úmrtí prezidenta T. G. Masaryka. AM Lomnice n. Pop., Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1936 – 1941, kniha 9, inv. č. 29

3. Obrazové přílohy:

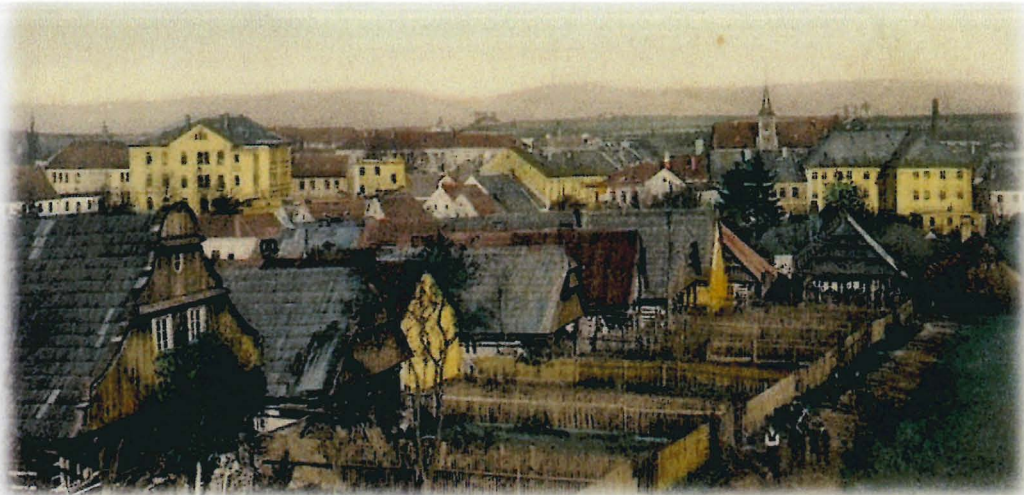
1.

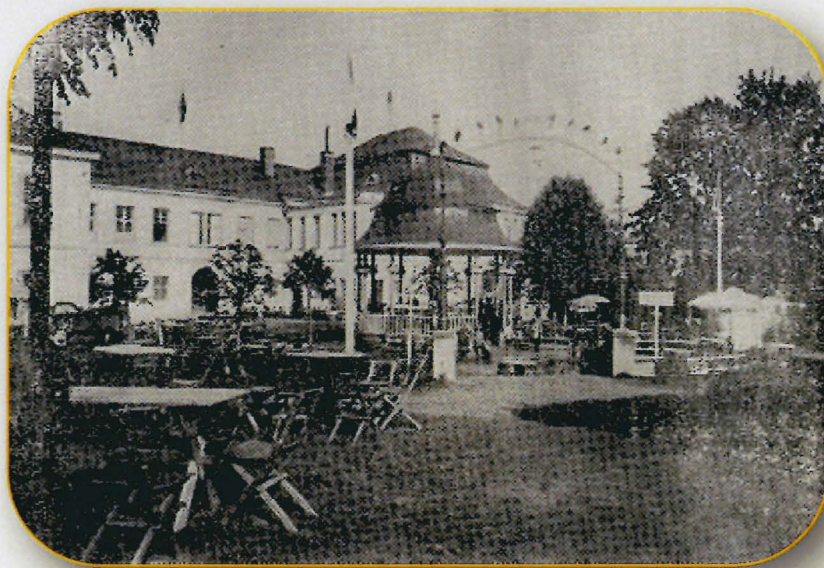
2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

4. Textové přílohy:

1. „Léta ot narozenie Jesuchrista milého
po tisúci po dvú stú po třech dcetech druhého

Kartasi jiděchu

taterští spytáci biechu:

na pět set těch lidí jdieše

a tento obyčej jich bieše:

klobúčky vysoké velmi jmějiechu

rucho krátké a tobolky nosiechu,

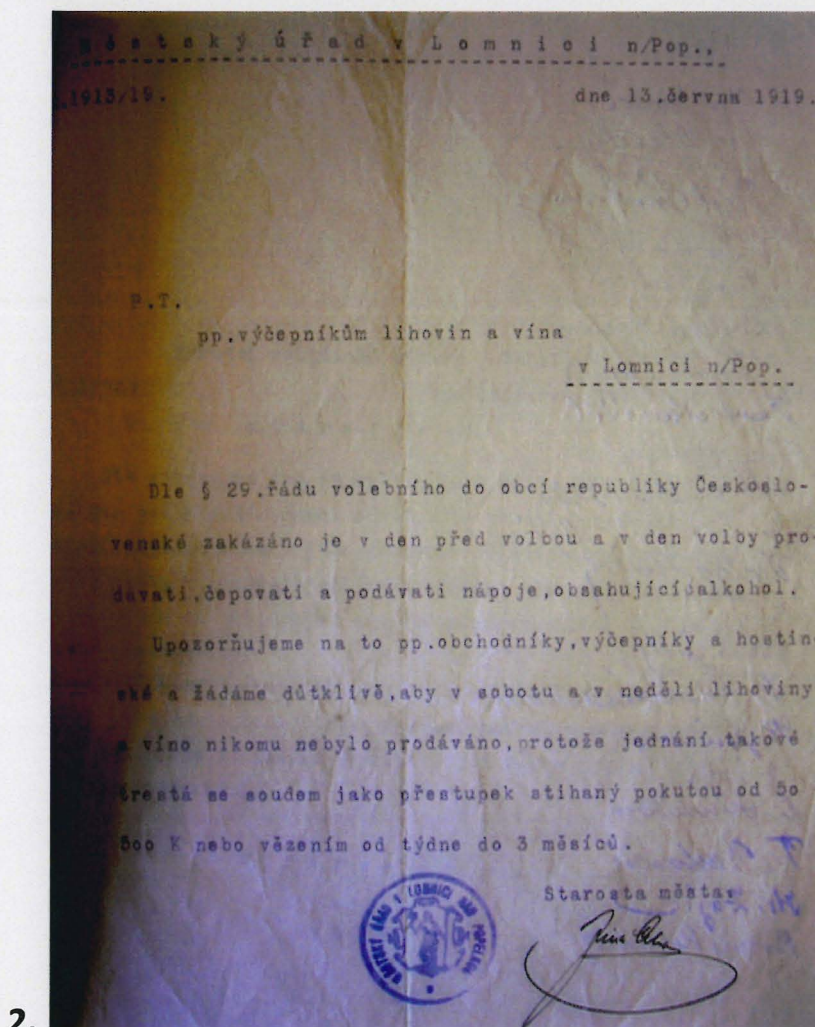
všickni v nohavičkách chodiechu,

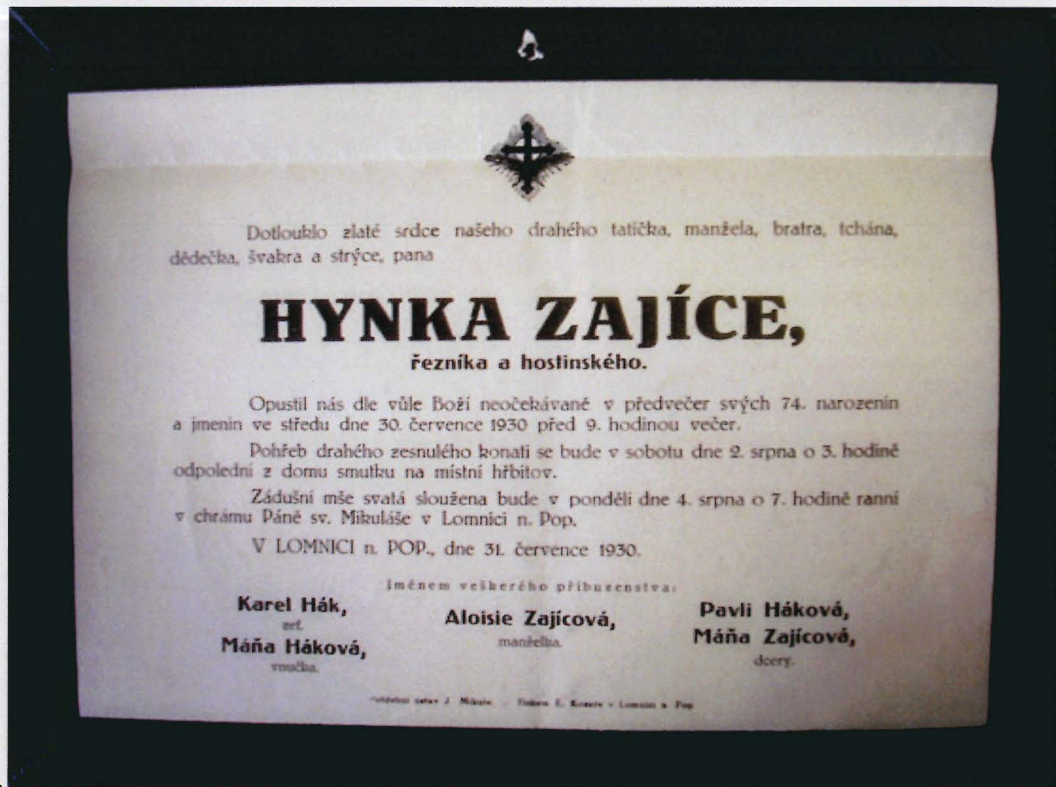
holi dlúhé v rukú držechu.

Když píti chtiechu, s břeha nakloňmo pijiechu,
když chleba prosiechu, „Kartas boh“ tak mluviechu;

pro to jim Kartasi vzděchu.

Lomničtí Kartasa na ščit vzěchu.“

3.

Otina Rade
 Miestu Lomnice n. p.
 Ja Steján Matoušek
 panovník Miestu Lomnice
 nadom Miestskou Radu
 Lomnickou o svisení platu
 de Vášeho umovní nej
 na štiri k dnie není mi svano
 alych Vidrioval stého pro
 štéri jest pro Miesto unteiny
 a Ja sam rúcin se se mi
 v Miestu nadom Jeci Kradě
 nestane

Suctou
 Steján Matoušek
 19. 8. 19.

4.

Protokol

sepsaný v obcií obecního zastupitelstva v Lomnici n. Pop.,
konané dne 14. října 1937 a zasedání plni městského
zastupitelstva, řízením starosty města za přítomnosti
21 členů a 4 náhradníků a 7 hodině večerní.

Tím starosta předjel občasně opakovaným předevčím,
že se občasně měřící strany, která se konala dle 14. a 15.
a 16. čl. zák. bylo konáno, aby občasně zastupitelstva a programu
nem, jak jest navržen, se nekonala. Město toho aby
se konala pouze občasně pmulcím na pověřeného presidenta
Osvoboditele, který zemřel dno páno a byl také čestným
občanem města Lomnice n. Popelkou. Na to učinil pmulcím
projev, který obecní zastupitelstvo vyslechl stáje:

Město přorocím zpravoděním přava presidenta Osv.
boditele vyvolalo hluboké pohnutí a svou účasť se všech
místech občanstva našeho státu a v širé zemi.
Netrpělivě byly očekávány nové lékařské zprávy. To, coby jsme
se obávali, stalo se! Město českobudovický zpravodě nejméně
bolest a nejtěžší páno od přeratu, protože ráčil nám
dno páno nejméně dohodnout a osvobodit.

V práci po velkém počtu dobrých zprávy již před
velkým časem se jednalo, se však vada zpravoděním od-
boje a po přeratu nejméně a páno zpravoděním páno presidenta
osvoboděním vlasti patří již historii. Věsto dno historikovi vy-
líciti podobně coby jeho účasť páno, protože z měřící presidenta
byl od úllého mladi až do svého zpravoděním páno, rovněž
přijm, však lékař bude bez hodnosti jako dno přerato, byl
jedinečným a uby. Evdila-li zpravoděním páno, je
dno Palackého, pak, prodla také jen páno Město,
presidenta-osvoboditele.

Naše město měřící si pokřikovati za čest, se jménem
páno presidenta páno po přeratu páno čestným občanem.
Aoto je naše bolest tím páno.

President osvoboditel Tomáš Garrig Masaryk je město, jako
dno a však páno zpravoděním páno, na páno, však, však, však
se páno a osvoboditi.

Na to občasně přerato.

VII. Seznam použitých pramenů a literatury

- ✚ 70 let Základní školy T. G. M. Lomnice nad Popelkou 1932 – 2002, vydalo Město Lomnice nad Pop. ve spolupráci se ZŠ T. G. M. Lomnice n. Pop., 2002
- ✚ Josef Jan Fučík, Popis a dějiny okresu lomnického n. Pop., Historický místopis Lomnice nad Popelkou, 1928.
- ✚ Jan Janák, Zdeňka Hledíková, Jan Dobeš, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, NLN 2005
- ✚ Zdeněk Kárník, České země v éře první republiky (1918-1938), Díl první – Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929), Libri, Praha 2000
- ✚ Věra Olivová, Dějiny první republiky, Karolinum, Praha 2000
- ✚ Karel Schelle, Dokumenty z ústavních a správních dějin první Československé republiky, II. Státní správa, Brno 1994
- ✚ Studie a informace, XXI. roč. – Místní správa, (hl. red. Vladimír Vopálka), Praha 1987
- ✚ Zpravodaj Českého ráje – Věstník Odboru klubu čs. turistů v Jičíně i v Rovensku a Spolku turistů v Jičíně, 11. – 12. číslo, Rovensko pod Troskami, 1924

SOKA Semily: fond Archiv města Lomnice nad Popelkou

KNIHY: knihy správní

- ✚ Inventář k fondu Archiv města Lomnice nad Pop., Ilona Činovcová, číslo JAF 84, přírůstkové číslo pomůcky 185, signatura 04-90, Semily 1996
- ✚ Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1911 – 1921, kniha 6, inv. č. 26
- ✚ Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1923 – 1930, kniha 7, inv. č. 27
- ✚ Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1930 – 1936, kniha 8, inv. č. 28
- ✚ Zápisy ze zasedání městského zastupitelstva 1936 – 1941, kniha 9, inv. č. 29
- ✚ Zápisy ze schůzí městské rady 1914 – 1923, kniha 11, inv. č. 30
- ✚ Zápisy ze schůzí městské rady 1923 – 1926, kniha 12, inv. č. 31
- ✚ Rejstřík domů a ulic 1919 – 1926, kniha 89, inv. č. 91

SPISY: 3. manipulace (1850 – 1945)

- ✚ Obecní volby 1859 – 1934, kart. 24, inv. č. 125, sign. II/21
- ✚ Obecní volby 1935 – 1944, kart. 25, inv. č. 125, sign. II/21
- ✚ Městští úředníci 1850 – 1945, kart. 26, inv. č. 133, sign. II/71

- ✚ Městští zaměstnanci 1851 – 1945, kart. 27, inv. č. 134, sign. II/72
- ✚ Městská policie a četnictvo 1850 – 1936, kart. 33, inv. č. 154, sign. IV/13
- ✚ Nezaměstnanost, sociální poměry 1853 – 1940, kart. 37, inv. č. 181, sign. IV/86
- ✚ Obecní stavby 1854 – 1945 (koupaliště, biograf, rozhledna na Táboře, věznice), kart. 42, inv. č. 188, sign. V/21

Soukromá sbírka Jaroslava Kordíka:

- ✚ Lomnice nad Popelkou, město sucharů a textilu, red. Josef Mizera, Bohumír Kozák, Pavel Korbelař a Stanislav Račanský, Brno 1946 (Národohospodářská propagace Československa v Praze)
- ✚ Pamětní list do základního kamene k „Masarykovým školám“, jenž položen byl dne 7. března 1930 k uctění osmdesátin prvního presidenta Československé republiky, zpracoval František Mizera, Lomnice nad Popelkou 1930

Ostatní:

- ✚ CD-ROM – Pozdrav z Lomnice nad Popelkou, PC Káčko, Lomnice nad Popelkou, 1999
- ✚ <http://www.mu-lomnice.cz/předpisy/zakoinfo/priloha2.htm>
- ✚ <http://www.dstlomnice.wz.cz/historie.htm>